BONDIA ARUBA®

Rescata nos hubentud...
Nunca lo ta gratis...

Pagina 5

Diasabra 4 di Juli 2026 www.bondia.com Email: noticia@bondia.com Tel: 582-7800 Fax: 582-7044 1,75 Florin

Hues a bolbe habri caso di hit and run cu a resulta den morto di turista

Pagina 4

- **Parlamentario Dangui Oduber: Prijsnan di productonan esencial ta conoce un aumento!**
Pagina 6
- **Estafa romantico di AI cu ta imita prins di Dubai ta engaña victimanan**
Pagina 16
- **Mas di 600.000 Libanes ta bolbe cas despues di acuerdo pa stop combate**
Pagina 24

Hues a mantene detencion di Chania Fernandes-Pedra mientras ta warda pa su caso

Pagina 3

Pagina 12

Argentina ta sobrevivi susto di Cabo Verde y ta clasifica pa ronda di 16 di Mundial

Keiko Fujimori declara como presidente electo di Peru

Pagina 10

Team di Wikipedia na Aruba ta reflexiona riba proyecto:

Sostene conexion cu comunidad ta esencial pa fortalece iniciativanan di conocemento

E proyecto di 'Wikipedia na Aruba' a subraya e importancia di colaboracion cu institutonan cultural y partnernan den comunidad, ademas di sostene un conexion cu comunidad di Aruba pa fortalece conocemento di nos historia y cultura. Esey ta loke 'Wikimedian in Residence', Ginelly Quandt, a conclui den un reflexion riba e proyecto digital aki.

Inicia na januari 2025, e proyecto Wikipedia na Aruba pa sostene boluntarionan (nobo) riba e isla pa contribui na proyectonan di Wikimedia y comparti conocemento di Aruba cu resto di mundo. Wikimedia ta un iniciativa global dedica na organisacion y compartimento di conocemento via proyectonan colaborativo online. Pa Aruba, e enfoke tabata principalmente riba comparti conocemento di Aruba su historia, idioma, cultural y tradicionnan—directamente for di ciudadanonan.

A pesar cu tin storianan incontable tocante Aruba, Quandt a enfatisa cu esaki no ta representa suficientemente riba e plataforma digital. P'esey e iniciativa aki—prome di su tipo den Caribe—a busca pa "atende e buraco aki" por medio di siña y encurasha comunidad pa participa den e movemento.

Desde cu e proyecto a cuminsa, e team di Wikipedia na Aruba e tene mas cu diez tayer y encuentro den periodo di 1 aña y mey pa asina crea un comunidad di boluntarionan, dunando oportunidad pa localnan siña tocante e proyecto, con y kico nan por contribui na e repositorio digital. Boluntario y otro interesadonan a siña con pa edita y documenta nan storianan, ademas di con por agrega esaki na e biblioteca digital di Aruba su conocemento. E proyecto a brinda tayer tocando topiconan cultural manera Carnaval, folklore, arte y monumentonan, y hasta storianan personal—tur cu un enfoke pa conserva esakinan digitalmente, y den nos idioma materno Papiamento.

E iniciativa a bin for di Wikimedia Nederland a desaroya den colaboracion cu partnernan local, unda a trece institutonan cultural manera Biblioteca Nacional Aruba (BNA), Archivo Nacional di Aruba (ANA), Stichting Monumentenfonds (SMFA) y UNOCA Aruba pa explora con por haci conocemento Arubano accesible via Wikipedia, Wikimedia Commons, y Wikidata, manera Quandt ta conta den su blog.

Cu fondo di Rijkscultuurfondsen, e proyecto na Aruba a mira mas cu 300 participante interactuando cu e plataforma digital.

Quandt a enfatisa den su blog e exito di e iniciativa aki, contando cu varios les a subraya durante e curso di e proyecto. Un di nan tabata e importancia di colabora cu actor y organisacionnan local pa haci imagennan mustrando cultural, arkitectura, naturalesa y historia di Aruba accesible riba Wikimedia Commons. Te awor, e repositorio digital tin mas cu 1000 imagen y documento tocante nos tradicionnan Arubano, manera por ehempel celebracionnan cultural, nos parha y matanan nativo, Carnaval y arte.

Loke a sobresali pa Quandt tambe tabata e retonan di construi comunidad, subrayando cu esaki ta tuma tempo pa haci. Manera e ta bisa den su blog, "Mientras tabatin un interes fuerte for di boluntario y institucionnan, hopi participante tabatin mester di sosten continuo y encurashamento pa bira contribyentenan activo."

P'esey encuentronan di 'Ban Wiki!' tabata esencial pa e team crea un espacio sigur pa asina crea confiansa den boluntarionan nobo.

Y e team no a stop na encuentronan so. Ademas di a brinda instruccion personalmente durante varios sesion di 'edit-a-thons', e team di Wikipedia na Aruba a dedica nan mes pa haci guia accesible riba nan website meta.wikimedia.org/wiki/Wikipedia_on_Aruba. Materialnan ta inclui videonan di instruccion, guianan skirbi y presentacion—tur den Papiamento—unda boluntarionan por refresca of expande nan conocemento.

Cu esaki, ta spera cu boluntarionan por continua independientemente cu e movemento.
Di su banda, coordinador Ricardo Arends a subraya e balor di e proyecto aki. Manera el a nota, "e iniciativa aki ta marca un comienso importante." Segun e ta splica, desde comienso di e proyecto, mas hende sa di Wikimedia Commons, institucionnan local ta mas conecta y storianan di Aruba ta mas visible pa mundo henter.

Na maart Bon Dia Aruba tabatin e placer di por participa den un di e encuentronan organisa pa Wikipedia na Aruba. Pa celebra 20 aña di Wikipedia den Papiamento/u, e topico di nos idioma natal tabata central den discusion di e encuentro aki.

Como medio di comunicacion, conservacion di Papiamento ta forma parti di nos meta y ta conecta cu e trabao cu nos ta haci diariamente den brinda noticia pa pueblo di Aruba. Pa futuro generacion, e subraya durante e encuentro aki cu preservacion di nos idioma materno ta birando cada bes mas importante, specialmente den contexto di un mundo cada bes mas dependiente riba tecnologia y conveniencia.

Otro menasa ta e desaroyo turistico di nos isla, unda generacionnan nobo ta bira mas "Americanisa" pa via di un exposicion continuo di e idioma Ingles. UNOCA a subraya cu exposicion di contenido online den Ingles ta influencia e desaroyo linguistico di hopi hoben Rubiano. P'esey ta enfatisa cu e esfuerso pa preserva nos idioma mester probecha di e cambio global den direccion tecnologico. Y aki ta unda Wikimedia Commons por ta specialmente util. Manera representante di UNOCA a enfatisa durante e encuentro aki, amplia exposicion di Papiamento na hobennan ta importante, unda crea recurso digital den nos idioma materno ta un aspecto critico pa haci nos idioma mas visible, ambos riba nivel local y internacional.

Mirando con tecnologia ta domina nos bida diario, Aruba como isla chikito tin un oportunidad pa amplia su presencia riba nivel global pa asina no keda atras den e desaroyonan rapido cu mundo ta mirando.

Pa loke ta Wikipedia na Aruba, aunke el a conclui luna pasa, Quandt a enfatisa cu e fundacion pa un comunidad di Wikimedia a ser estableci. Di otro banda, tambe ta importante pa sigui cu colaboracion y crea espacio pa mas boluntario por siña y comparti nan conocemento cu otro.

"Sostene e conexionnan aki lo ta esencial pa fortalece iniciativanan di conocemento liber na Aruba y sigura cu nos cultural, herencia y idioma ta ser representa riba plataformanan di Wikimedia," Quandt a conclui.

Hues a mantene detencion di Chania Fernandes-Pedra mientras ta warda pa su caso

Ayera mainta, Chania Fernandes-Pedra, chauffeur acusado den e hit and run fatal cu a tuma lugar na comienso di aña cu a cobra bida di dos persona, a presenta den corte. Sinembargo, pasobra e no tabatin representacion legal, tratamento di e caso no por a sigui. Durante e audiencia, e acusado a pidi pa por warda su caso den libertad, pero corte a rechasa e peticion despues di considera e argumento di Ministerio Publico (OM) y e circunstancianan di e caso.

Fernandes-Pedra ta e chauffeur acusado den e accidente di hit and run cu a tuma lugar dia 4 di januari 2026, den cual dos peaton, Josely Paulina Vasquez Gonzalez y Carlos David Vialez Valerio, a perde nan bida. E caso a genera hopi conmocion den comunidad y ta entre e procesonan penal cu a ricibi mas atencion publico durante e aña aki.

Durante e audiencia di ayera hues no por a trata e caso den contenido pasobra e acusado a presenta den corte sin representacion legal. Esaki a impedi cu tratamento integral di e caso por a sigui manera originalmente tabata plania.

Un di e motibonan cu e acusado no tabatin representacion legal ta relaciona cu e sentencia recien di Hof confirmando cu e abogado Hulandes, Yehudi Moszkowicz no por actua como defensor na Aruba, pues no por representa Fernandes-Pedra legalmente, pasobra e no ta inscribi den e registro di abogado cu tin derecho di representa cliente na Aruba. Aunke Moszkowicz tabata presente den sala di audiencia, e no por a papia den nomber di Fernandes-Pedra.

E presencia di abogado Moszkowicz a causa un poco tension pa motibo cu el a presenta den Corte cu su toga di abogado bisti, sabiendo cu e no por representa Fernandes-Pedra legalmente. Ademas di esaki el a bisti e toga y laga esaki habri, locual Corte ta considera como un falta di respet. OM a cuestiona esaki y consecuentemente hues a pidi Moszkowicz pa kita e toga.

OM a presenta oficialmente e acusacionnan cu Fernandes-Pedra lo enfrenta ora tratamento di contenido di e caso cuminsa.

Segun fiscal di OM, e acusado ta enfrenta cinco acusacion principal relaciona cu e evento di 4 di januari. E acusacion mas serio ta homicidio. OM ta sostene cu Fernandes-Pedra tabata core un Jeep Compass sin un rijbewijs valido, bao di influencia di alcohol y na un velocidad considerablemente mas halto cu loke ta permiti.

Segun e acusacion, e velocidad tabata asina halto cu e chauffeur no tabatin posibilidad di para su vehiculo na un distancia cu e por a observa e situacion di trafico y reacciona apropiadamente. OM ta sostene tambe cu e acusado no a pone suficiente atencion na e peatonnan cu tabata crusando caminda, tabata core parcialmente of casi completamente memey di caminda y no a tuma accion pa evita e impacto tampoco.

Ademas di homicidio, OM a presenta acusacion subsidiario pa violacion di Ley di Trafico y, alternativamente, pa pone otro usuario di caminda na peliger. E dossier penal ta inclui tambe dos acusacion di intento di homicidio relaciona cu otro dos persona, yiu di e victimanan, Yhoely Willems y su casa Hector Fernandez, kendenan a sobrevivi e accidente. Alternativamente, OM ta sostene cu e hecho por cualifica como intento pa causa heridanan corporal grave.

E di tres acusacion ta relaciona cu e decision di sigui core despues di e accidente sin para na e lugar di e sucedido. E di cuatro acusacion ta stuur bao di influencia di alcohol, y e di cinco acusacion ta stuur sin un rijbewijs valido.

Durante e audiencia, hues a informa tambe cu investigacion den e caso ainda no a termina. Segun Corte, diferente documento nobo a ser agrega recientemente na e dossier, incluyendo e decision di Hof, documentacion relaciona cu declaracion di testigonan, y un carta di abogado Yehudi Moszkowicz.

Hues a splica tambe cu e mes a bira responsable pa maneha caso recientemente despues cu un otro colega a transferi e caso p'e. Despues di revisa e documentacion, el a conclui cu ainda tin varios punto cu mester aclaracion adicional prome cu tratamento integral di e caso por sigui.

Un di e investigacionnan cu ainda ta pendiente ta relaciona cu e sistema electronico (hard drive) di e vehiculo cu e acusado tabata core e dia di e accidente. Corte a confirma cu tin contacto cu autoridadnan na Hulanda pa determina si ta tecnicamente posible pa recupera dato for di e hard drive di e auto.

OM a indica cu ya nan a solicita oficialmente e investigacion tecnico. Si logra recupera e informacion di e hard drive, esey por inclui informacion relevante tocante velocidad cu e vehiculo tabata core, si e chauffeur a brake y otro dato cu por yuda aclara e circunstancianan exacto di e accidente. Fiscal, sinembargo, no por a indica cuanto tempo e proceso tecnico lo tuma.

Ademas di e investigacion tecnico, corte ainda ta wardando e rapport di un investigacion psicologico. E rapport aki por ta un elemento adicional den e dossier y por ser considera durante tratamento di e caso.

Pa controla e progreso di e investigacionnan pendiente, Corte a programa un regiezitting pa dia 20 di augustus. Durante e audiencia ey, e hues lo evalua con e diferente investigacionnan ta progresa y si e dossier ta completo pa sigui cu e proceso.

Si tur documentacion y investigacion pendiente ta cla na e momento ey, tratamento integral di e caso lo tuma lugar dia 2 di october. Durante e audiencia ey, corte lo examina e evidencia, tende posicion di OM y defensa y despues lo determina si e acusacionnan a keda proba.

Durante e audiencia ayera, Fernandes-Pedra a tuma e oportunidad pa lesa un carta cu el a skirbi hunto cu abogado Moszkowicz. Den e carta el a pidi hues pa considera e posibilidad di lag'e liber mientras e ta warda e tratamento di su caso. Den su peticion el a indica cu e no ta un criminal, cu nunca antes e tabata den problema cu hustisia, y cu e accidente tabata un accidente teribel y no un acto cu el a plania lo sucede e dia ey ora el a sali di su cas.

E acusado a expresa cu e accidente a cambia su bida pa semper y cu e ta carga cu e consecuencia emocional di loke a pasa. El a bisa cu e no ta representa un peliger pa sociedad y cu e ta dispuesto pa cumpli cu cualkier condicion cu corte impone si e peticion pa libertad temporal keda aproba. Entre e condicionnan cu el a menciona tabatin posibilidad di un obligacion di reporta regularmente, un prohibicion di stuur auto of otro condicionnan cu corte lo considera apropia.

Fernandes-Pedra tambe a bisa cu su situacion den KIA ta afecta su salud mental. Segun e, un tratamento psicologico externo lo por contribui na su recuperacion emocional mientras e proceso penal ta sigui. El a recorda corte cu ainda no tin un sentencia den su contra y cu, segun e principio fundamental di derecho penal, un sospechoso mester ser considera inocente te ora culpabilidad keda proba den corte.

OM a opone rotundamente na e peticion. Fiscal a argumenta cu no tin motibo pa modifica e detencion preventivo den un caso cu ta trata hecho penal asina grave. Segun OM, e circunstancianan di e caso no ta hustifica cu e acusado por ser laga na libertad mientras ta warda pa e tratamento di e caso.

Despues di scucha e peticion di Fernandes-Pedra y e reaccion di OM, hues a tuma un break di 15 minuut pa delibera e argumentonan. Despues e break, hues a anuncia su decision. El a rechasa e peticion di Fernandes-Pedra y a ordena pa e keda den detencion. Segun hues, e gravedad di e acusacionnan y e impacto profundo cu e caso tin den comunidad ta pisa hopi den e evaluacion. Corte a conclui tambe cu actualmente no tin condicionnan suficiente cu por garantisa cu e acusado por warda su caso den libertad. Fernandes-Pedra lo permanece den detencion preventivo na KIA.

Hues a dedica tambe atencion na e situacion relaciona cu e falta di representacion legal di e acusado. Segun hues, durante e prome audiencia pro forma, Fernandes-Pedra tabatin e representacion di abogadonan Illes y Emerencia. Despues, Corte a ser informa cu abogado Boyce lo uni na e ekipo di defensa. Poco despues, Illes y Emerencia a notifica Corte cu nan no lo sigui representa e acusado y cu Boyce lo asumi e defensa.

Mirando cu Boyce tin hopi aña cu no a trata casonan penal, e acusado a haci un peticion pa abogado Moszkowicz tambe por forma parti di su defensa. Sinembargo, Hof a rechasa e peticion, argumentando cu Moszkowicz no ta inscribi pa eherce como abogado na Aruba. Despues di e decision ey, Boyce tambe a retira for di e caso, loke a laga Fernandes-Pedra sin representacion legal.

Durante e audiencia, e acusado a indica cu lo presenta un peticion nobo pa Moszkowicz por ta su representacion legal. Hues, sinembargo a urgi Fernandes-Pedra cu si e peticion keda rechasa atrobe, e mester busca un abogado cu ta autorisa pa eherce na Aruba. El a bisa e acusado cu pa e siguiente audiencia di 20 di augustus ta su responsabilidad pa sigura cu e tin representacion legal.

BONDIA ARUBA

Hues a bolbe habri caso di hit and run cu a resulta den morto di turista

A pidi documentacion medico di e victima

E caso penal contra e chauffeur Colombiano O. Duran Peña, di 36 aña, cu ta enfrenta acusacion di homicidio culposo, bandona e lugar di accidente y stuur bao di influencia di alcohol despues di un accidente fatal cu a costa bida di un turista, lo mester sigui cu investigacion adicional prome cu Corte por yega na un decision final.

Ayera mainta durante locual mester tabata uitspraak di e caso, hues a anuncia cu e dossier actual ainda no ta contene suficiente evidencia pa dicta sentencia, a pesar cu tanto Ministerio Publico (OM) como defensa ya a presenta nan argumento den e caso.

E accidente a tuma lugar dia 27 di december 2025, ora dos turista, mama L. Barnett y su yiu muhe M. Rodriguez, tabata canando den Caya Musica. Segun OM, Duran Peña a dal e dos peaton cu su auto mientras cu e tabata stuur bao di influencia di alcohol. Despues di e impacto, el a bandona e lugar di accidente sin para pa brinda ayudo. Barnett, kende a keda gravemente herida, a ser interna den unidad di cuido intensivo y a fayece dos siman despues. Su yiu muher a sobrevivi e accidente, pero a sufri heridanan fisico y consecuencia psicologico.

Durante e tratamento di e caso, cu a tuma lugar 12 di juni, OM a sostene cu e evidencia ta mustra cu Duran Peña a stuur cu negligencia grave. Segun OM, investigacion a revela cu e acusado tabata den un bar restaurant pa varios ora consumiendo un cantidad considerable di bebida alcoholico prome cu el a subi den auto. Ademas, e auto cu e tabata core tabatin diferente deficiencianan tecnico, incluyendo luznan dilanti cu no tabata traha bon y bentana cu tabata di mas scur door di glas getint.

OM tambe ta argumenta cu e acusado tabata familiar cu e situacion di Caya Musica y cu pa e motibo ey, e mester a core cu mas cautela.

Defensa, di otro banda, a pidi absolucion. Segun abogado di Duran Peña, no tin suficiente prueba pa conclui cu su cliente tabata bao di influencia di alcohol durante e accidente. Defensa a señala cu polis no a haci examen di sanger ni otro test adicional cu, segun nan, por a confirma e grado di intoxicacion. Tambe a argumenta cu e peatonnan tabata obliga pa sali for di e area cu tabata cubri cu yerba y subi riba caminda, creando un situacion cu e chauffeur no por a evita. Segun defensa, e accidente tabata inevitabel den e circunstancianan presenta.

Sinembargo, hues a indica cu e pregunta principal cu Corte mester contesta no ta solamente si e acusado a actua cu negligencia, sino tambe si un relacion directo entre e accidente y morto di señora Barnett por ser comproba. Segun Corte, e dossier actual ta contene informacion cu e victima a ser haya gravemente herida na banda di caminda y cu despues a fayece den hospital, pero no tin ningun rapport medico cu ta describi cual heridanan exacto el a sufri ni kico tabata e causa oficial di su morto.

Hues a enfatisa cu, sin documentacion medico cu ta confirma e relacion entre e heridanan y e morto, Corte no por automaticamente conclui cu e fayecimento tabata un consecuencia directo di e accidente. Pa e motibo ey, Corte a ordena OM pa incorpora den e dossier tur rapport medico relevante, incluyendo informacion tocante e heridanan di e victima y e causa oficial di su morto. Segun hues, solamente despues cu e informacion ey ta disponible Corte por evalua e responsabilidad penal di e acusado tocante e acusacion di homicidio culposo.

Ademas di e aspecto medico, Corte a determina cu tin necesidad tambe di mas claridad tocante e manera exacto con e accidente a tuma lugar. Durante e audiencia, Duran Peña a declara cu e si a wak e dos peaton riba caminda, pero solamente na un distancia relativamente cortico, momento cu, segun e, ya no tabatin posibilidad pa evita e impacto.

El a splica cu e area tabata cubri cu yerba y cu peatonnan regularmente ta subi riba caminda pa sigui nan ruta. El a admiti cu despues di e impacto e no a para, pero a sigui core pasobra, segun su declaracion, e tabata den estado di shock.

Hues, sinembargo, a pone diferente pregunta critico tocante e declaracion di e acusado. Corte a señala cu, si Duran Peña tabata conoci cu e situacion di e caminda y tabata sa cu peatonnan regularmente mester subi riba asfalt pa evita e yerba, e tabatin obligacion di anticipa cu esey por a sucede y adapta su manera di core auto.

Pa logra un cuadro mas completo di e ultimo momentonan prome cu e impacto, Corte a ordena cu M. Rodriguez, e yiu muher di e victima, mester ser scucha oficialmente como testigo. Durante e audiencia Rodriguez tabata presente pa medio di videoconferencia y anteriormente a haci uso di su derecho pa expresa e impacto cu e accidente tabatin riba su bida. Segun hues, aunke e declaracion por ta emocionalmente dificil pa e testigo, su testimonio ta esencial pa e evaluacion di e hechonan.

Durante e tratamento di e caso, Rodriguez a splica cu e accidente a cambia su bida por completo. El a splica cu e y su mama tabata na Aruba pa pasa vakantie ora e tragedia a sucede. Segun su declaracion, ademas di heridanan fisico, e ta sigui sufri di trauma psicologico, flashback y otro consecuencia emocional relaciona cu loke a pasa. Tambe el a bisa cu e ta profundamente afecta pa e perdida di su mama.

Na su turno, Duran Peña a pidi disculpa na Rodriguez. Visiblemente emociona durante e audiencia, el a declara cu nunca tabata su intencion pa causa e tragedia y cu ningun palabra por trece su mama back. El a expresa speransa cu algun dia Rodriguez por haya forsa pa pordon'e.

OM a solicita un condena di tres aña di prison, cu un prohibicion di cuater aña pa stuur auto. Segun OM, e gravedad di e hechonan, e consumo di alcohol, e decision di bandona e lugar di accidente y e consecuencia fatal di e impacto ta hustifica un condena di prison. Defensa, di otro banda, ta mantene cu no por ser comproba cu Duran Peña actua cu culpa criminal y ta insisti cu su cliente mester ser declara inocente.

Despues di analisa e posicion di e dos partido, Corte a conclui cu ainda no ta posible dicta sentencia. E dossier lo ser transferi pa hues comisario, kende lo ta encarga oficialmente cu scucha Rodriguez como testigo y cu incorpora e documentacion medico cu falta den e dossier. Solamente despues cu e investigacion adicional ey ta completa e caso lo bolbe dilanti di Corte pa un siguiente audiencia.

Mientras tanto, Corte a dicidi cu Duran Peña lo permanece den detencion preventivo. Segun hues, e sospechonan serio contra e acusado ta sigui existi y actualmente no tin circunstancianan personal cu ta hustifica su liberacion durante e investigacion adicional.

Corte a indica cu lo trata di programa e siguiente audiencia mas pronto cu ta posible, pero no mas largo cu cuatro luna, conforme cu e termino legal aplicabel pa detencion preventivo.

BONDIA ARUBA

Editor
Caribbean Speed Printers N.V.
Aruba Bank N.V. Acc. #332668
Caribbean Mercantile Bank N.V.
Acc. #23951903
RBC Royal Bank Acc. #13307728

Operations Manager
Mariette Engelhart-Boekhoudt

Redaccion
noticia@bondia.com
Pilar Flores (hefe di redaccion)
Angenette Figuereo (closer editor)
Leo Maduro
Dilma Arends
Raisa Montilla
Oriana Geerman

Ehecutivo di Benta
Sulaika Croes
sulaika.croes@cspnv.com
Mark Gomes
mark.gomes@cspnv.com

Aviso y Arte
Sandra Loefstop
Lisa Tromp

Departamento Digital
Juan Luis Pinto

Administracion
accounting@bondia.com
Martha Arteta de Ariza

Distribucion
Jenny Kelly

Coleccion
Evelinda de Cuba - Tromp

Pre Press
Luis Fernando Arenas (Hefe)
Pablo Libre

Press
Roland Schenker (Hefe)
Omar Ramirez
Francis Dirksz

Colaboracion
Agence France Press
Ret Karibense
Data Key

Afiliacion
Sociedad Interamerica
di Prensa (SIP)

DIRECCION
Adres: Weststraat #22
Tel: 582-7800
Email: noticia@bondia.com
aviso@bondia.com
info@bondia.com
Website: www.bondia.com
Facebook: @bondianoticia
Instagram:bondiaaruba

BON DIA ARUBA ta un corant redacta y imprimi na Aruba y ta obenibel di dialuna te cu diasabra.
Ningun contenido por wordo reproduci sin permiso di editor.

Editorial

Autodeterminacion o...
Autonomia, cos diferente...

E debate tocante e ley di Reino pa supervision financiero ta sigui su curso y ta inevitable. Esey ta haci inevitable tambe e repiticion di argumento y esey na su turno no ta implica un avance den e asunto. Esaki no por ta otro tampoco pasobra ripiti argumento no ta pa convence e contrincante, sino pa gana apoyo di esnan cu no ta na bo banda ainda. O, manera ta sucediendo awor, opositor di e ley di Reino menciona awor a busca amplia apoyo via entidad internacional manera Coppal (Conferencia Permanente di Partido Politico di America Latina y Caribe). Cu e partido social-democrata ta busca apoyo cerca un entidad politico continental, di cual nan ta miembro, ta completamente legitimo, aunke efecto di esaki por ta hopi limita.

Pa cuminza, gobierno di Hulanda/Reino lo no duna tanto importancia na un eventual señal di banda di e organizacion regional y probablemente ni lo argumenta un posible respuesta si yega na un denuncia di nan banda. Y si acaso lo tin un contesta, esaki sin duda lo mustra riba e hecho cu aki dificilmente por papia di e tema di autodeterminacion, pasobra esey den e contexto aki no tin nada di haci cu 'autonomia', es decir e privilegio di gobernacionn propio, semper dentro di e cuadro legal cu Statuut ta pone pa tanto e teritorio autonomo como e 'madre patria'.

Ta importante señala aki kico ta den wega den e disputa aki y kico no. Ta trata di un interpretacion di Statuut, unda opinion por varia. Por mira Statuut como un acuerdo unda, pa evita independencia completo, a yega na un forma den cual e islanan a haya gobernacion propio limita, bao di supervision di e pais colonizador. Por describi esaki den termino mas elegante, pero basicamente esey e ta keda. Esaki ta haci cu pa eternidad nos ta mara na e dependencia aki, di e 'madre patria'? No, pasobra nos derecho di autodeterminacion a keda intacto y ta forma parti di e propio Statuut. Articulo 58 di Statuut ta bisa textualmente cu Aruba por declara, via ordenanza di e pais, cu ta desea di termina e orden huridico cu e Statuut ta representa. Tal propuesta mester bay acompaña pa diseño di un futuro constitucion, "conteniendo por lo menos determinacion encuanto derecho fundamental, gobierno, organo representativo, legislacion y administracion, hurisdiccion y cambio di constitucion." Tambe Staten por adopta tal propuesta solamente cu un mayoria di dos tercera parti di e miembronan cu tin asiento. Articulo 59 di Statuut ta establece cu dentro di seis luna despues di aproba tal propuesta di ley, mester tene un referendum, regla pa ley, unda esnan cu por vota pa Staten por expresa nan deseo encuanto e propuesta aproba. Un mayoria – simple – di e cantidad di persona cu derecho di voto ta base pa su legitimacion.

Articulo 60 di Statuut ta stipula cu e constitucion nobo mester keda aproba cu un mayoria di por lo menos dos tercera parti di e miembronan di Staten cu tin asiento. Seguidamente, conforme indicacion di gobierno di Aruba, ta establece e fecha di terminacion di e presencia di Aruba den e constelacion di Reino Hulandes, via Decreto Real. Esaki ta implica cu nada no a cambia pa loke ta referi na nos derecho di autodeterminacion. Si por ehemplo, den un caso – meramente teorico – e disgusto pa e supervision financiero ta asina fuerte cu e ta conduci na un movimento anti-supervision cu mayoria di pueblo deseando independencia, anto e caminda corecto ta 'asfalta y bon manteni' caba. Loke no por, y varios politico Hulandes ta lamenta esey, loke ta nan problema, ta pusha pueblo di Aruba for di Reino si Aruba mes no ta desea esey. Awor, pakico trece tur esaki dilanti si, sigur e lector bon informa, lo bisa cu tur esey ta conoci caba. Nos no ta duda di esey, pero ta pone bon cla cu nos 'autodeterminacion' ta garantiza den texto di Statuut y ningun momento mester ta involucra mes den e actual debate tocante perdida temporal di autonomia (financiero), algo cu a keda reglamenta 11 aña pasa den un ley local, cu igualmente a encarga gobierno di Reino cu e supervision financiero. Ademas, tambe e supervision temporal aki ta bon regla den e mesun Statuut y ta posible den diferente forma; esun di un ley di consenso ta esun mas 'elegante'.

Tin otro menos elegante unda gobierno di Hulanda/Reino ta haya cu intervencion den asunto financiero di Aruba ta necesario, sin consenso. Esey absolutamente no ta e caso; hasta por bisa cu en berdad Aruba a avanza bastante den crea un situacion financiero mas faborable. Ta importante si pa señala cu a logra esey, no a pesar sino danki na e supervision cu ta parti di nos realidad pa mas di un decada. Keda trata di pinta e caso como un di intervencion na nivel di Reino cu lo cuminza awor no mas, cu e introduccion di e ley di Reino, ta bay completamente contrario na e realidad cu nos ta bibando aden pa tanto aña caba. Esey no ta implica cu e supervision ey ta algo normal. Aruba mester por bolbe mas pronto posible na un situacion unda por dicidi autonomamente con gobernacion ta cobra y ta usa placa; esey ta na nos pa dicidi, via nos parlamento.

Ta keda un obstaculo si pa yega na un ley di Reino vigente; esey ta e ley local cu mester aprobacion. Rechazo di e ley aki lo impedi ley di Reino bira efectivo y nos ta keda cu e ley local actual, cu mesun supervision aden. Esey ta e obhetivo?

Parlamentario Dangui Oduber (MEP):

Ni canasta basico NO ta scapa na man di e gobierno aki

Prijsnan di productonan esencial ta conoce un aumento!

E situacion pa cu costo di bida y poder di compra na Aruba ta alarmante, caminda tanto Banco Central di Aruba (BCA) como Central Bureau voor de Statistiek (CBS) ta bati alarma pa e crisis cu tin na e momentonan aki. Tur caminda tin sla di prijs na Aruba. Den e ultimo aña, e prijsnan di productonan den tur sector a conoce un aumento drastico. Mientras cu e gobierno actual a priminti e pueblo cu lo baha e costo di bida, cu lo yena e frishidernan bek y cu lo mehora e poder di compra, e realidad di awe ta totalmente otro.

Parlamentario Dangui Oduber (MEP) ta subraya cu e datonan aki ta confirma e situacion di crisis severo cu nos isla ta biba aden, unda te hasta e productonan den canasta basico a conoce aumento y ni esaki no ta scapa na man di e gobierno aki!

Canasta basico tampoco ta scapa

E bista analitico riba nos Canasta di Consumo ta cuadra cu e realidad cu nos ta sinti tur dia den nos cartera pa e ultimo aña:

Mas di mita (55.4%) di tur producto a conoce un aumento di prijs, locual ta e motibo principal pakico nos costo di bida a subi asina hopi. Un tercera parti (32.6%) di e productonan a bira mas barata, pero esaki no tabata suficiente pa wanta e subida di prijs general.
E resto (12%) di e productonan a keda mesun prijs.

Na final di dia, e prijs di tanto nos bienes como e serviconan cu nos ta uza a registra un aumento di un poco mas di 2%. E cifranan aki ta ratifica e realidad cu nos ta biba: e prijsnan cu ta subi ta surpasa esnan cu ta baha.

Encuesta di BCA ta confirma pesimismo den economia local

E inflacion persistente y e aumento den e gastonan diario ta afectando e poder di compra di e hogarnan Arubano, locual a debilita e confiansa den nos economia y a pusha e bienestar di e famianan mas atras compara cu seis luna pasa.

Segun e resultado di e mas reciente Encuesta di Confiansa di Consumidor di Banco Central di Aruba (BCA), e Indice di Confiansa di Consumidor a baha cu 3.7 punto, cayendo te na 92.7. E datonan aki ta mustra cu consumidornan ta sigui pesimista tocante e situacion economico actual y e expectativa pa e futuro cercano. Segun BCA, tanto e percepcion di e situacion economico actual como e expectativa pa e proximo lunanan a registra un deterioro durante e periodo evalua.

Un di e preocupacionnan principal cu a sali for di e encuesta ta e expectativa cu prijsnan lo sigui subi; no menos cu 96% di e consumidornan consulta ta spera cu e costo di bida lo ta mas halto den e siguiente seis lunanan.

Aumento di e Bestaansminimum

Den e ultimo diesdos (12) luna, e bestaansminimum pa un hogar consistiendo di dos (2) adulto y dos (2) mucha (edad 0-14) a registra un aumento di Afl. 131, di Afl. 5,510 na mei 2025 pa Afl. 5,641 na mei 2026. E aumento aki a ser causa principalmente door di aumentonan den e sectornan di "Cuminda y bebida no-alcoholico" (Afl. 80) y "Transporte" (Afl. 27).

Mientras pueblo ta warda desesperadamente pa alivio, ministernan ta fiesta, biaha y sigui gasta placa di pueblo; Minister Gerlien Croes so a biaha no menos cu 15 biaha den 14 luna di trabou.

Awe, despues di e 14 lunanan aki, no tin caminda mas pa sconde pa e sla di prijsnan aki na Aruba. E situacion no a bira mihor manera a ser priminti; al contrario, e situacion a bira hopi mas pio.

Mientras e inflacion ta debilita nos famianan, e indiferencia di e gobierno ta suta e pueblo!

Nota di redaccion: E articulo aki ta opinion di e autor y no ta representa opinion di Bon Dia Aruba.

Na horizonte o den horizonte?

Den e edicion aki di nos column tocante nos Papiamento nos ta cuminza cu ripiti e anuncio, cu a aparece e siman aki den nos edicion di Bon Dia Aruba, di publicacion di un diccionario huridico Papiamentu – Hulandes, naturalmente skirbi segun ortografia di Corsou/Boneiro. E diccionario ta obtenible den forma digital y na papel riba website di Bruna. Nos no ta den e negoshi di haci propaganda gratis pero ta haci mencion di esaki ya cu e ta parce nos un bon ayudo pa persona cu mester haci uso di e terminologia huridico disponible na nos idioma. Esaki no ta conta solamente pa hende cu ta traha den un profesion huridico sino tambe pa cualkier persona den servicio publico y priva, cu mester atende corespondencia na cierto nivel. Hopi biaha esey ta sucede na otro idioma di tur manera, por ehemplo Hulandes den gobernacion y Ingles den sector priva, pero tin momento unda conoce e termino corecto na Papiamento ta yuda. No mester subestima e problema aki, pasobra tin ora hasta hende cu bastante conocimento no por produci e palabra mas apropia na Papiamento. Asina nos por corda un suceso na television algun aña pasa, unda un empleado publico no por a indica e diferencia entre un 'ordenanza' (landsverordening) y un decreto' (landsbesluit).

E ortografia diferente no por ta un obstaculo asina grandi, si un persona tin un conocimento razonable di nos ortografia y por transforma un texto pa nos ortografia. Poco poco nos ta haciendo progreso unda mester aprecia tambe ta logrando na e otro teritorio di e mesun idioma.

Na horizonte o den horizonte?

Nos ta sigui topa cu caso unda tin biaha nos mes ta duda kico lo ta corecto, o cual ta e forma preferi, si ambos forma cu 'den' of 'na' por considera corecto. Nos a yega di trata e tema aki den pasado, pero e ta un desaroyo cu ta tumando lugar 'as we speak' y ta parce importante y interesante sigui explora esaki. E ehemplo presenta aki ta apto pa purba splica e diferencia y di unda e tendencia ta bin pa recientemente usa mas tanto 'den' unda anteriormente semper 'na' tabata e forma preferi. Den e caso aki nos lo bisa preferiblemente 'na horizonte' y no 'den horizonte', cu ta parce nos un adopcion textual di Spaño, unda e forma usa ta 'en el horizonte'. Na Papiamento esey lo zona straño, pero pakico? Probablemente pasobra aki ta considera cu no ta trata di un caso unda explicitamente ta indica algo cu ta 'den' algo, o mihor ainda no 'dentro di' algo. Horizonte ta un linea imaginativo entre cielo y tera unda segun nos concepto no por tin algo 'aden'; pesey e mester ta 'na horizonte'.

E otro idiomanan cu nos ta usa hopi, Hulandes y Ingles, tampoco ta usa e equivalente di e 'en' Spaño; ta papia di 'aan de horizon' y 'at the horizon' of 'on teh horizon'. Tradicionalmente un distincion cu tin entre 'na'y 'den' ta cu e ultimo aki ta indica algo cu ta mas exacto y 'na'ta e palabra pa algo menos exacto. E ehemplo di semper ta e diferencia entre 'na cas' y 'den cas' y ta duna un bon impresion di e uso diferente. Pero pakico e interpretacion aki? Nos ta mira mas caso unda e forma 'den' ta parce mas relaciona cu e uso similar na Spaño, mientras e 'na' cu su base den e tradicion Portugues di nos Papiamento sigur ainda cerca e parti di mas edad di nos poblacion ta mas usa. E pregunta clave ta si nos por distingui algun regla, talvez no expresa, cu ta duna nos un guia ki ora ta usa cual di nan y ki ora cualkier ta bon. Un regla cu en todo caso mester respeta ta ora e uso ta indica algo claramente diferente, manera e 'na cas' y 'den cas' menciona caba. Pa completa nos edicion, lo siguiente: 'horizonte' of 'horizon', ambos ta bon segun nos Vocabulario oficial.

Hulanda: Cambio den sociedad tras di aumento di eutanasia; dokternan ta experencia mas presion

(NLTimes)— E hecho cu mas hende ta scoge pa muri via eutanasia ta principalmente debi na di cambionan den sociedad y den manera con hende ta mira morto, segun un investigacion di Radboudumc, den colaboracion cu UMC Utrecht y Amsterdam UMC. Embehecemento di poblacion, presion riba sistema di cuido di salud y e atencion creciente pa e tema aki den añanan reciente tambe ta hunga un rol den e aumento. Dokternan ta bisa cu nan ta experencia cada bes mas presion di pashentnan y nan sernan keri ora ta trata di peticionnan pa eutanasia.

Na fin di maart, Comitenan Regional di Revision di Eutanasia (RTE), e organismonan supervisor, a ricibi mas di 10.000 notificacion di eutanasia cu a tuma luga aña pasa. Na 1999, e cifra tabata alrededor di 2.000. Awor, aproximadamente 6 porciento di tur morto ta resultado di eutanasia. Dokternan ta obliga pa reporta cada caso di eutanasia na e comitenan di revision.

Investigador principal y eticista den cuido di salud, Els van Wijngaarden di Radboudumc, a observa cu "e ley di eutanasia no a cambia, pero su aplicacion si." Aña pasa, cancer tabata e motibo pa eutanasia den apenas mitar di tur caso. Na fin di añanan 1990, esey tabata 90 porciento ainda. Otro motibonan, manera demencia y desorden mental, a aumenta.

Segun e investigadornan, opinionnan tocante sufrimento durante fin di bida a cambia significativamente. Eutanasia ta bira un tema di combersacion mas frecuente, mientras opinionnan religioso ta hungando un rol cada bes mas chikito.

E rapport tambe ta subraya e presion riba sistema di cuido di salud. Segun e investigadornan, recortenan den cuido di salud, falta di personal den cuido terminal y cuido di personanan di edad, y problemanan den cuido di salud mental por fortalece of stimula peticionnan pa eutanasia.

"Por ehempel, ora pashentnan nota cu nan calidad di bida ta baha debi na presion riba sistema di cuido di salud, esaki por influencia nan decision pa eutanasia," e investigadornan a bisa.

Van Wijngaarden no por confirma si e presion riba sistema di cuido di salud ta resulta directamente den mas peticion pa eutanasia. Segun e, mester conduci mas investigacion pa determina esey. Sinembargo, e ta considera e deficiencianan den sistema di cuido di salud alarmante.

"Bo no kier presion riba sistema di cuido di salud bay hunto cu aceptacion creciente di eutanasia."

P'esey e investigadornan ta pidi pa mas investigacion tocante e rol cu e presion ey ta hunga.

E rapport tambe ta indica cu dokternan ta experencia cada bes mas presion di pashentnan y nan sernan keri, pasobra eutanasia ta ser considera cada bes mas como un manera normal di muri. Pashentnan ta acepta cada bes menos ora un dokter rechasa un peticion pa eutanasia, loke por haci dokternan bira mas reticente pa coopera. E Ley di Revision di Terminacion di Bida, cu ta permiti hende solicita eutanasia, ta basa riba e principionan di "misericordia, proteccion di bida y autonomia".

Segun e investigadornan, e balansa aki ta cambiando, cu autonomia birando cada bes mas importante pa pashentnan. Hende ta kere cada bes mas cu nan tin derecho na eutanasia, aunke esaki no ta e caso.

"Eutanasia ta keda considera como un acto medico special. Hopi dokter ta experenciando su ehecucion como un carga moral, emocionalmente estresante y cu ta tuma hopi tempo," Van Wijngaarden a bisa.

Segun e rapport, dokternan ta ricibi cada bes menos comprension ora nan dicidi di no practica eutanasia despues di sigui henter e procedemento.

"Hopi biaha nan ta tende: 'Mi a pensa bon riba dje y mi a regla tur cos caba. No haci tanto boroto,'" Van Wijngaarden a bisa. "Pashentnan e ora tin expectativa irreal di dokternan."

E investigadornan ta observa cu den tur aspecto e perspectiva di e pashent ta bira cada bes mas importante. Pero, "eutanasia no ta un procedemento standard, sino un forma di cuido hopi invasivo. Procedementonan largo precisamente ta destina pa garantisa cuido debido," Van Wijngaarden a bisa. E ta preocupa cu dokternan ta "retirando nan mes" como reaccion riba e desaroyo aki.

E rapport a ser presenta na minister di Salud Publico, Sophie Hermans (VVD), diahuebs. E centronan medico a conduci e investigacion tocante e motibonan tras di e aumento na encargo di Ministerio di Salud. Mirjam Bikker (CU) a pidi gobierno pa haci esey na 2024. Diahuebs, el a yama esaki "alarmante", pasobra "escasez den cuido di salud ta contribui na e aumento di eutanasia". Van Wijngaarden ta pensa cu e conclusion ey "ta simplifica demasiado e situacion."

Auditoria ta revela con Politur a reconstrui su mes despues di añas di collapse administrativo

(Curacaochronicle) - Un auditoria independiente a revela cu organisacion di polis turistico di Corsou, Stichting Materieel & Operationeel Beheer Politur, a pasa gran parti di 2025 reconstruyendo su administracion, gobernansa y controlnan financiero, despues di hereda loke auditornan ta describi como un organisacion cu deficiencianan structural serio.

E hayazgonan ta brinda e imagen mas cla te awo di loke a sucede dentro di Politur despues di salida di su liderato anterior. Mientras atencion publico reciente a concentra riba supuesto iregularidadnan financiero bao di e administracion anterior, e auditoria ta documenta un reforma institucional amplio cu a cuminsa den e di dos trimester di 2025.

Segun e auditoria interino, aproximadamente 80 porciento di e revision financiero y operacional a keda completa pa fin di october 2025. Auditornan a conclui cu a haci mehoracionnan significativo den areanan cu ta varia for di administracion financiero te controlnan interno, aunke varios riesgo di gobernansa ainda mester atencion prome cu e organisacion por ser considera completamente maduro.

Organisacion a hereda debilidadnan grandi

Tal bes e conclusion mas notable den e rapport ta e contraste entre e situacion cu auditornan a encontra ora nan tabata revisando administracion di 2024 y e organisacion cu nan a haya funcionando na final di 2025.
Segun e auditoria, durante revision di e aña financiero 2024, practicamente ningun di e documentonan cu normalmente ta ser spera dentro di un organisacion publico maneha profesionalmente tabata disponible.

E rapport ta declara cu politicanan di gobernansa, proceduranan operacional, documentacion financiero, registronan di recurso humano, archivonan di compliance, sistemanan di maneho tecnologico y structuranan di reportahe interno sea tabata falta of no tabata existi. Como resultado, auditornan a bisa cu nan no por a evalua apropiadamente gobernansa, controlnan interno of rendimento organisacional pa e periodo ey.

Auditornan a describi e falta di documentacion como un riesgo structural critico cu a limita severamente transparencia y responsabilidad.

Riesgonan ta keda

A pesar di e progreso, auditornan ta adverti cu varios debilidad importante ainda ta keda.
E organisacion actualmente tin solamente tres empleado administrativo, locual ta haci segregacion apropia di debernan financiero imposible te ora contrata personal adicional.
Segun e rapport, un empleado actualmente ta ehecuta tanto funcionnan di recurso humano como finanzas, creando un riesgo di control interno pasobra responsabilidadnan financiero clave ainda no por ser separa. Auditornan ta spera cu e situacion aki lo mehora una bes cu recluta personal adicional.

E auditoria tambe ta identifica ausencia di un acuerdo di cooperacion firma pa 2025 entre Politur y Curaçao Tourist Board, CTB, como

un di e riesgonan mas halto di gobernansa di e organisacion, advertiendo cu responsabilidadnan formal y autoridad legal ta keda insuficientemente documenta.

Contexto tras di e hayazgonan

E auditoria ta brinda contexto importante na e discusion publico mas amplio rond di Politur.
Mas trempan e aña aki, un investigacion interno encarga pa Curaçao Tourist Board a describi supuesto iregularidadnan financiero bao di e administracion anterior, incluyendo preocupacionnan tocante gobernansa, autorisacionnan di pago y supervision.

E auditoria nobo revisa no ta busca pa determina responsabilidad penal of civil. Al contrario, e ta concentra riba evalua e sistemanan financiero y operacional estableci despues di e cambio den liderato.
Su conclusionnan ta sugeri cu gran parti di 2025 a ser dedica na reconstruccion di structura di gobernansa di e organisacion, fortalecemento di controlnan financiero y profesionalisacion di operacionnan administrativo.

Casi 280 habitante di Corsou afecta pa scandal Hulandes di toeslag pa cuido di mucha ta ricibi apoyo

(Curacaochronicle) - Aproximadamente 280 victima di e scandal Hulandes di toeslag pa cuido di mucha ta biba na Corsou, locual ta haci e isla hogar di e di dos grupo mas grandi di mayornan afecta cu ta biba pafo di Hulanda, despues di Belgica.

E cifranan ta inclui den un rapport nobo di progreso presenta pa Secretario di Estado Hulandes Sandra Palmen-Schlangen na Tweede Kamer, cu ta delinea e operacion continuo di recuperacion pa victimanan cu ta biba afo.

Segun e rapport, e Equipo di Apoyo pa Exterior, Ondersteuningsteam Buitenland, actualmente ta asisti alrededor di 1.700 mayor afecta den 45 pais. Di nan, 16,5 porciento ta biba na Corsou, destacando e rol significativo di e isla den e esfuerso internacional di recuperacion.

E scandal di toeslag pa cuido di mucha, conoci na Hulanda como e toeslagenaffaire, a involucra miles di mayor cu a ser acusa inhustamente di fraude cu toeslag pa cuido di mucha pa Administracion di Belasting Hulandes. Hopi a ser forsa pa paga back un suma grandi di placa, locual a causa dificultadnan financiero severo, problemanan familiar y, den algun caso, saca muchanan for di nan cas. E scandal finalmente a resulta den renuncia di gobierno Hulandes na 2021.

Na diferencia di victimanan cu ta biba na Hulanda, mayornan cu ta biba den exterior no tin acceso na e gama completo di servicionan di apoyo brinda pa municipalidadnan Hulandes.

Ministerio di Finanzas ta splica cu e Team di Apoyo pa Exterior no por ofrece servicionan publico regular of asistencia a largo plazo, pasobra e mester opera dentro di leynan y regulacionnan di e pais caminda cada mayor ta biba.

Na luga di esey, e team ta yuda victimanan identifica servicionan di apoyo local disponible. Caminda asistencia adecua no ta disponible, costonan rasonable por ser reembolsa bao di cierto condicion.

Mayornan cu dicidi bolbe Hulanda tambe por ricibi asistencia cu gastonan di biahe y relocacion, aunke nan ta keda responsable pa regla nan propio vivienda.

Gobierno Hulandes actualmente ta preparando un marco di politica separa specificamente pa victimanan cu ta biba den exterior. Ta anticipa cu e politica nobo por brinda mas claridad tocante e tipo di asistencianan disponible y e condicionnan bao di cual apoyo por ser brinda.

E rapport tambe ta adverti cu compensacion financiero ricibi pa victimanan por tin implicacionnan di belasting of seguro social den nan pais di residencia. Segun gobierno Hulandes, acuerdonan similar na esnan na Hulanda — caminda compensacion ta ser exonera for di calculacion di patrimonio pa proposito di belasting — no por ser aplica automaticamente den cada pais.

Ademas di Corsou, e gruponan mas grandi di mayor afecta cu ta biba pafo di Hulanda ta ser haya na Belgica, Reino Uni, Alemania y Turkia.

E cifranan mas reciente ta subraya e impacto internacional duradero di un di e scandalnan gubernamental mas grandi di Hulanda den historia reciente, unda centenares di habitante di Corsou ainda ta depende riba e programa Hulandes di recuperacion, añas despues cu e situacion a haya atencion.

Mas cu 100 mucha muhe y hoben Hulandes obliga den prostitucion na Belgica y Alemania

(NLTimes) - Mas cu 100 mucha muhe y hoben Hulandes a ser explota den prostitucion na Belgica y Alemania den e ultimo añanan, segun un investigacion di Centro pa Trata di Mucha y Trata di Persona (CKM), cu ta parti di e centro di experticio y tratamento Fier. Segun NOS, ainda tin hopi poco informacion tocante e grupo di victima aki.

Esaki ta e prome investigacion cu ta enfoca specificamente riba victimanan Hulandes di explotacion den otro pais. Segun CKM, e forma di explotacion aki ta mucho mas comun cu anteriormente a pensa. E investigacion ta mustra cu por lo menos 125 ciudadano Hulandes a ser obliga pa haci trabao sexual na Belgica y Alemania entre 2021 y 2023. Sinembargo, den registronan oficial solamente nuebe victima ta documenta.

CKM a dicidi di inicia e investigacion despues cu un institucion pa hoben den e region fronteriso di Hulanda a reporta cu hombernan den autonan cu placa Aleman tabata pasa busca e mucha y hobennan. Personal di e institucion a sospecha cu e mucha y hobennan tabata ser explota sexualmente na otro banda di frontera. Tambe a haya anuncio di servicio sexual online cu tabata apunta na posible explotacion, mientras cu diferente hoben a contacta e servicio di chat anonimo di Fier pa relata cu nan tabata obliga pa haci trabao sexual na Belgica y Alemania.

Pa e investigacion, e centro di experticio a entrevista mas cu 200 profesional, incluyendo trahadornan di asistencia social, polis y otro experto na Hulanda, Alemania y Belgica. Decenas di trahador social a indica cu nan tabatin señal cu mucha y hoben muhe Hulandes tabata ser obliga den prostitucion na Alemania y Belgica. Segun e rapport, algun di e victimanan tambe ta ser forsa pa participa den actividadnan criminal, manera trafico di droga.

Segun e investigadornan, e victimanan ta generalmente mucha muhe y hoben muhe cu ainda ta biba cu nan mayornan of den un institucion. Algun di nan ainda no a yega na mayoria di edad. Den hopi caso, e explotacion a cuminsa caba na Hulanda prome cu nan a ser hiba pa otro pais.

Una bes na otro banda di frontera, e victimanan ta ser obliga pa tene relacion sexual cu cliente den hotel, cas particular, club di prostitucion y parke di vakantie. Esaki ta sucede regularmente den pueblonan cerca di frontera, pero tambe den ciudadnan grandi manera Antwerpen y Duisburg.

E investigacion tambe a haya señal cu e explotacion ta bay den dos direccion, cu mucha y hoben di Alemania y Belgica tambe ta ser obliga pa haci trabao sexual na Hulanda.

Segun CKM, e señalnan aki ta hopi preocupante y probablemente ta representa solamente un parti chikito di e problema real. E investigadornan a constata cu polis Hulandes y organisacionnan di asistencia tin masha poco contacto cu nan colega na Belgica y Alemania. Den e rapport nan ta indica cu, fuera di situacionnan urgente di explotacion, practicamente no tin intercambio di informacion entre e instancianan. Segun nan, ta importante pa e organisacionnan fortalece cooperacion pa por avisa otro mas lihe ora cu nan topa cu posible victimanan.

"No mester haci diferencia si un victima di explotacion a crusa un frontera nacional," investigador Verena Elders di CKM a declara. CKM a pidi ministernan Hulandes pa colabora cu nan colega den exterior pa logra un miho comprension di e grupo di victimanan aki y fortalece e asistencia cu nan ta ricibi.

Minister di Husticia y Seguridad, David van Weel, a bisa na NOS cu el lo studia e rapport y su recomendacionnan cuidadosamente. "Cada victima di trata di persona ta un victima di mas," el a declara. "Esaki ta aplica ainda mas ora cu ta trata di mucha y adulto hoben, cu ta particularmente vulnerabel pa bira victima di trata di persona."

Corte ta anula aumento di boetnan di trafico na Hulanda pa 2024 y 2025 pasobra nan tabata desproporcional

(NLTimes) - Gobierno Hulandes no mester a aumenta boetnan di trafico den 2024 y 2025. Asina un hues na Utrecht a dicidi diabierna. Segun corte, e aumento tabata desproporcional y inhusto, pasobra el a crea un desekilibrio entre boetnan di trafico y castigonan pa otro tipo di delito. Den e decision, corte a indica cu usa aumento di boet pa yena falta den presupuesto di gobierno ta, den realidad, un forma di impuesto scondi bao di un boet, loke no ta permiti segun ley Hulandes.

Den 2024, gobierno a aumenta boetnan di trafico cu 10%, parcialmente pa compensa inflacion y parcialmente pa ekilibra presupuesto di ministerio di Husticia y Seguridad. Den 2025, e boetnan a subi atrobe, e biaha ey cu aproximadamente 3.2% pa motibo di inflacion.

Corte a recorda cu na 2023 Ministerio Publico Hulandes (OM) a adverti cu boetnan di trafico tabata aumentando dos biaha mas lihe cu boetnan pa otro tipo di delito. Segun OM, esaki a haci cu e boetnan no tabata mas den proporcion cu e gravedad di e infraccion. Como ehempel, OM a menciona cu e castigo pa un agresion simpel tabata €400, mientras cu parkeer den un lugar reserva pa personanan cu limitacion fisico tabata costa €440.

Despues di e advertencia di OM, Raad van State tambe a conseha gobierno pa no aumenta e boetnan, pasobra e diferencia cu castigonan penal por afecta confiansa di ciudadano den sistema hudicial y nan disposicion pa paga boet. Ministerio Publico ta funciona bao di ministerio di Husticia y Seguridad.
Gobierno, sinembargo, a dicidi pa no sigui e conseho y a aumenta e boetnan, entre otro pa evita cu mester a haci recortenan den polis of den cuido pa hoben. Segun corte, esaki ta nifica cu e boetnan a ser usa como un impuesto scondi riba chauffeurnan, loke ta contra ley.

"Interes di presupuesto nacional no por ta un argumento pa aumenta boetnan. Si esaki tabata permiti, gobierno por a aumenta boetnan sin ningun limite solamente pa tapa falta den presupuesto," corte a declara. Segun hues, aunke gobierno tin libertad pa tuma decisionnan politico y administrativo, e libertad ey semper ta limita door di e reglanan legal.

Pa e motibo ey, corte a conclui den dos decision separa cu e aumento di boetnan di trafico introduci den 2024 y 2025 no tabata rasonable.

Aña pasa, boetnan di trafico a genera aproximadamente €1 biyon pa tesoreria di estado Hulandes. E suma ey lo subi cu algun miyon euro mas e aña aki door di e adaptacion pa inflacion. Gobierno a anuncia caba cu e boetnan lo aumenta atrobe durante e proximo aña.

Keiko Fujimori declara como presidente electo di Peru

(AFP) - E autoridad electoral mas halto di Peru a declara oficialmente Keiko Fujimori como presidente electo diabierna, algun dia despues di conclusion di un conteo di voto extremadamente estrecho.

E declaracion formal ta cera un di e competencianan presidencial mas pareu den historia di Peru y ta habri caminda pa e di nuebe presidente di e nacion Andino den un decada.

E yiu muhe di e difunto y desacredita ex-lider Alberto Fujimori, e presidente electo conservador a gradici Peruanonan pa nan apoyo den un publicacion riba X poco despues di e evento.
"Un capitulo nobo ta cuminsa. Nos ta asumie cu responsabilidad, humildad y un sentido profundo di deber," el a skirbi.

E muhe di 51 aña lo tuma over di lider interino Jose Maria Balcazar riba 28 di juli y goberna te 2031.
E ta hereda e tarea di dirigi un pais afecta pa gangnan poderoso di crimen organisa y instabilidad politico cronico.

Despues di a postula sin exito pa presidente tres biaha, el a gana cu 50,135 porciento di voto contra su rival iskierdista Roberto Sanchez, ken a haya 49,865 porciento, den su di cuatro intento.
Su tata Alberto, kende a goberna for di 1990 te 2000, a ricibi elogio pa kibra rebeldenan Maoista y controla hiperinflacion.

Pero despues el a cay den desgracia, a ser exilia y encarcela pa corupcion y crimen contra humanidad cometi den nomber di lucha contra loke e tabata considera terorismo.

"El a elimina terorismo, p'esey mi ta yam'e Papa Fujimori. Danki na dje tin camindanan di asfalt, scolnan den campo caminda antes ningun hende tabata bay," Marta Palomino Quispe, kende tabata adolescente ora Fujimori senior tabata goberna Peru, a bisa reporteronan.
Sanchez a alega iregularidadnan den e conteo, pero autoridadnan electoral ya a rechasa su peticion pa anula e resultadonan.

E candidato derota awo ta impugna nan na Comision Interamericano di Derecho Humano.
Lidernan derechista regional a felicita Fujimori cu su victoria, incluyendo Javier Milei di Argentina y Jose Antonio Kast di Chile.

"Administracion di Trump ta spera pa profundisa colaboracion cu Administracion di Fujimori pa avansa cooperacion di seguridad y fortalece cooperacion bilateral riba inversion y comercio den nos region," Secretario di Estado di Merca Marco Rubio a declara diamars.

"Lo ta fantastico pa por comparti e presidencia aki cu un muhe di bo calidad, bo caracter, bo patriotismo y bo curashi, Keiko," presidente electo di Colombia, Abelardo de la Espriella, a bisa Fujimori den un yamada di video.

Na Brasil, famia Bolsonaro ta haci conflicto interno publico prome cu eleccion

(AFP) - Despues di varios luna di rumor tocante un ruptura den famia, exprome dama di Brasil Michelle Bolsonaro a lansa un bom politico: un video riba Instagram cu ta detaya su conflicto cu su hijastro, kende ta postula pa presidencia den eleccion di october.

Mientras ex-presidente ultraderechista Jair Bolsonaro ta cumpli un condena largo bao aresto domiciliario, e conflicto publico a sacudi e movemento conservador poderoso di Brasil y ta menasa di debilita mas ainda su aparencia entre votadornan muhe.

"E tabata hopi grosero, el a falta mi respet y a trata mi malo riba telefon," Michelle Bolsonaro, di 44 aña, a bisa na su 8,2 miyon siguido riba Instagram tocante su hijastro. "El a bisa cu mi... no ta compronde nada di politica," el a bisa, referiendo na un disputa tocante cua candidato e partido ultra-derehcista Partido Liberal, PL, lo presenta den eleccion.

Sereno, profundamente religioso y dedica na su esposo encarcela di 71 aña, Michelle Bolsonaro a acepta e scenario politico den añanan reciente y su nomber a circula como un posible candidato presidencial despues cu Jair Bolsonaro a ser condena pa un intento di golpi di estado fracasa.

Sinembargo, Flavio Bolsonaro a ser señala pa su tata pa enfrenta Presidente iskierdista Luiz Inacio Lula da Silva.

E dos hombernan tabata casi pareu den sondeonan, pero Bolsonaro a keda atras cu varios punto porcentual despues cu el a ser conecta cu un bankero acusa di fraude.
E posibilidad ey ta parce cada bes menos probable.
Bolsonaro a pidi disculpa na su madrasta, pero el a renuncia e siman aki for di su rol como hefe di rama femenino di PL y presidente di partido Valdemar Costa a adverti cu e por bandona plannan pa postula pa Senado.

'Nos a pinta Brasil ros'

E banda derecha di Brasil pa hopi tempo a lucha pa gana apoyo di votadornan muhe, mientras Lula tin un bentaha grandi riba conservadornan den e grupo demografico aki. Jair Bolsonaro a ser critica hopi biaha pa comentarionan mira como denigrante pa muhenan y su yiu a busca pa amplia su atraccion. Su campo a bisa cu e ta considera un compañera di formula muhe. Den su video, Michelle Bolsonaro a recorda con el a construi e rama femenino "for di cero", eligiendo mas cu mil lider muhe, y yudando "reduci rechaso" di algun candidato homber.

"Nos a pinta Brasil ros," el a bisa.
Ana Carolina Evangelista, directora di Instituto pa Estudio di Religion, a bisa AFP cu Michelle Bolsonaro tambe ta "e persona cu ta conecta y comunica organicamente cu comunidad evangelico di Brasil."

Segun Evangelista, e video di Michelle Bolsonaro tabata strategico: e ta planta simiananan pa un posible candidatura presidencial na 2030.

Y si fortuna politico di Flavio Bolsonaro empeora mas den campaña electoral di e aña aki, su madrasta lo a pone suficiente distancia entre nan, el a bisa.

'Muhenan ta vota malo'

Flavio Bolsonaro ta purbando

di paga varios candela apenas tres luna prome cu eleccion.
Na mei, un grabacion di audio filtra a mustr'e pidiendo bankero Daniel Vorcaro pa financia un pelicula di Hollywood tocante su tata, titula "Dark Horse".

Vorcaro tabata accionista mayoritario den e banco priva chikito Master Bank, cu a collapse aña pasa, y a ser encarcela como parti di un investigacion grandi di fraude cu a sacudi elite di Brasil.

Despues cu e video di su madrasta a sali, Flavio Bolsonaro a condena comentario di aliadonan di famia Bolsonaro y comentarista derechista Paulo Figueiredo, kende a publica un video criticando Michelle Bolsonaro y a declara: "Estadisticamente, muhenan ta vota hopi malo — specialmente muhenan soltero."

Mientras e crisis ta desaroya, e campo conservador ta yama pa unidad.

"Cualkier hende cu tin un famia grandi sa. Tur cos ta rectifica su mes na final," Carlos Portinho, lider di bancada di PL den Senado, a bisa.

Fin di TPS ta un 'sentencia di morto' pa Haitianonan y un golpi fuerte pa economia di Florida, HRW ta bisa

(DiarioLibre) - Deportacion di Haitianonan despues cu e sentencia di Corte Supremo di Merca riba e Temporary Protected Status (TPS) por bira un sentencia di morto pa miles di nan y tambe lo por afecta economia, specialmente na Florida, unda nan ta aporta mas di US$2,6 biyon pa aña. Esaki segun un rapport di Human Rights Watch (HRW) publica diahuebs.

E rapport, basa riba entrevista cu 40 Haitiano cu TPS na Miami y 15 representante di organisacionnan comunitario, a revela cu tin un hopi miedo den e comunidad di ser deporta back pa Haiti. Na e pais ey, mas di 8.200 persona a ser asesina entre januari y maart, mientras cu gangnan criminal tin control di 90% di Port-au-Prince, e capital.

"Perde TPS lo ta manera un sentencia di morto. Si nan deporta mi pa Haiti, hende lo pensa cu mi tin placa pasobra mi a biba den exterior. Nan lo purba di extorsiona of secuestra mi. Y pasobra mi no tin placa ni spaar pa paga, nan lo mata mi," un Haitiano di 28 aña a declara den e investigacion.

Segun HRW, e situacion ta resultado di e sentencia di Corte Supremo cu siman pasa a permiti e administracion di Donald Trump pa elimina e TPS cu tabata proteha casi 350.000 Haitiano contra deportacion. Segun e organisacion, esaki ta pone e personanan ey na riesgo di regresa pa un pais cu ainda ta memey di un crisis humanitario grave y un ola di violencia.

Aunke e gobierno di Trump ta sostene cu e situacion na Haiti a mehora, e rapport ta indica cu ainda tin 1,5 miyon persona desplasa den nan mesun pais, di cual mitar ta menor di edad. Ademas, 5,83 miyon persona, cu ta representa 52% di e poblacion, ta enfrenta un falta grave di cuminda, describi den e informe manera e pio nivel registra te cu awor.

"Sin e proteccion di TPS, Haitianonan ta core e riesgo di ser manda back pa un di e crisisnan di derecho humano mas devastador na mundo," Juanita Goebertus, directora pa Las Americas di HRW, a declara.

Despues di e sentencia di Corte Supremo y cu e proteccionnan di TPS caducando e luna aki, Goebertus a haci un yamado na Congreso di Merca pa actua mas pronto posible y mantene e proteccion pa Haitianonan, pa evita cu nan ser manda back pa Haiti.

E investigacion tambe ta adverti cu Florida lo sinti e impacto directamente. Na e estado ey alrededor di 158.000 Haitiano cu TPS ta biba, loke ta representa casi mitar di tur e beneficiarionan. Hopi di nan ta traha den sector di salud, cuido di adultonan mayor, construccion, turismo y sector hotelero.

Segun cifra di FWD.us, un organisacion cu ta enfoca riba migracion, beneficiarionan di TPS ta aporta US$2,6 biyon pa aña na economia di Florida, incluyendo cerca di US$1,5 biyon solamente den e area metropolitano di Miami.

Sant La Haitian Neighborhood Center, cu a colabora den preparacion di e rapport, tambe a adverti pa un posible "crisis humanitario pa Haitianonan na Merca", pasobra hopi di nan por perde nan trabao y nan cas.

"E consecuencia di e decisionnan di e administracion Trump no lo ser sinti solamente pa Haitianonan cu tabatin TPS, sino tambe na lugarnan di trabao, scol y comunidadnan cu ta depende di nan," asina Thamara Labrousse, directora ehecutivo di Sant La Haitian Neighborhood Center, a expresa.

Jamaica: Parlamentario Daley ta pidi mas apoyo pa adultonan mayor mientras servicionan ta bira digital

(JamaicaObserver) - Mientras servicionan bancario y gubernamental na Jamaica ta bira cada bes mas digital, mester tuma mas medidanan pa sigura cu adultonan mayor no ta keda atras. Esaki ta segun vocero di oposicion pa Asuntonan di Genero, Personanan cu Limitacion y Adultonan Mayor, Denise Daley.

Durante su intervencion durante e Debate Sectorial 2026 den Parlamento, Daley a adverti cu, aunke tecnologia a haci hopi servicio mas eficiente, tambe a crea obstaculonan nobo pa hopi persona di edad grandi cu tin dificultad pa haya acceso na servicionan esencial.

"Tecnologia sin duda ta brinda mas eficiencia. Pero eficiencia nunca mester bay na costo di accesibilidad," Daley a declara.

Segun e parlamentario, hopi adulto mayor no tin un smartphone, no tin acceso confiabel na internet of no ta domina e habilidadnan digital necesario pa usa servicionan bancario online y plataformanan di gobierno.

Como resultado, hopi di nan ta depende di famia, bisiña of hasta hende straño pa cobra pensioen y usa otro servicio financiero. Segun Daley, esaki ta obliga nan comparti informacion bancario confidencial y ta pone nan seguridad financiero na riesgo.

"Algun di nan ta obliga di entrega nan carchi di banco y revela nan PIN pasobra simplemente nan no tin otro opcion. Ningun ciudadano Jamaiquino mester compromete su seguridad financiero solamente pa por tin acceso su propio pensioen," el a bisa.

Pa reduci e diferencia digital, Daley a propone pa tur sucursal bancario cashless y tur oficina gubernamental cu ta ofrece servicio digital tin empleadonan capacita disponible durante oranan regular di trabao pa brinda asistencia na adultonan mayor.

Segun e, e empleadonan mester ta claramente identifica y e oficinanan mester tin señalnan visibel pa adultonan mayor por haya ayudo cu confiansa ora nan mester.

"Apoyo nunca mester depende di suerte of di bon boluntad di un persona straño. E mester forma parti di e servicio mes," Daley a enfatisa.

Daley tambe a pidi pa esnan cu ta formula politica publico tene cuenta cu e transformacion digital di Jamaica ta inclusivo y accesibel pa tur ciudadano.

"Servicio bancario cashless nunca mester bira servicio bancario sin persona. Ni tampoco un sistema cu ta laga hende sin proteccion," el a declara.

Segun parlamentario Daley, modernisa servicionan publico no mester bay na costo di bienestar di adultonan mayor, kende, despues di contribui un bida completo na desaroyo di Jamaica, merece di por tin acceso servicionan esencial cu dignidad, independencia y seguridad.

Argentina ta sobrevivi susto di Cabo Verde y ta clasifica pa ronda di 16 di Mundial

(AFP)— Argentina a sobrevivi un susto grandi prome cu pone fin na e aventura di Cabo Verde, mientras Lionel Messi a marca su di 20 gol den Mundial den un victoria di 3-2 despues di tempo extra pa clasifica pa e ronda di 16.

E control sublime y remate di Messi pa su di siete gol den e torneo aki den cuatro partido a pone e campeonnan defensor den control, pero e Blue Sharks a sigui lucha y no a entrega nan mes facilmente.

E gol di Deroy Duarte na e ora di wega a obliga Argentina gasta mas energia cu nan tabata desea den e calor agotador di Miami.

Lisandro Martinez a restaura Argentina su bentaha pa un rato na comienso di tempo extra, pero un tiro espectacular di Sidny Lopes Cabral a bula den skina halto di e gol.

Otro skina pa Argentina finalmente a dicidi e partido ora Cristian Romero a subi mas halto pa cabecea e skina di Messi, unda e bala a drenta gol despues di toca Diney Borges y resulta den un autogol.

La Albiceleste lo enfrenta Egipto diamars na Atlanta, pero, a pesar di loke ta parce un sorteo faborable, tabatin preocupacion pa Lionel Scaloni den su partido number 100 como entrenador.

Cabo Verde a mustra loke nan tabata capaz di haci door di tene campeon Europeo Spaña, Uruguay y Arabia Saudita den empate den Grupo H pa clasifica pa e rondanan eliminatorio den nan prome participacion den un Mundial.

Entrenador di e Blue Sharks, Bubista, a bisa cu e bataya cu Messi y e campeonnan mundial lo tabata “e partido di nos bida”, y esey a keda cla den un actuacion combativo cu a pone Argentina sufri durante mas di 120 minuut.

Den su regreso na e ciudad unda actualmente e ta hunga pa Inter Miami, casi 65.000 fanatico, bisti den paña blauw y blanco, a ricibi cada movemento di Messi comosifuera e tabata un dios.

Cushinando cu Bon Dia

Promenton hasa cu saus

Ingrediente:
3 promenton cora di bon tamaño
1 tomati
1 cabez di conoflok
Azeta di oleifi
Salo
Black Pepper
Vinager
1 Siboyo
Siboyin

Elaboracion
Pone e promenton nan, e tomati y e conoflok den un panchi di forno.
Riba nan basha basta azeta di oleifi.
Lag’e den forno pa 30-40 minuut na 180 grado centigrado
Ora saca e berdura di e forno lag’e reposa y fria un poco. Casca e promenton y e tomati na man.
Extrai e djentenan di conoflok, y casca nan.
Den e un osterizer pone dos of tres djente di conoflok y e tomati.
Añadi e juice cu ta sali di e berdura te ora e tomati keda cubri por completo. Pone riba dje un poco di salo, vinager, black pepper mula y azeta di oleifi.
Tritura tur te bo haya un mescla diki. Reserva.
Corta e siboyo fini y e siboyin.

Presentacion
Sirbi e promenton hasa den un tayo y banda di dje e saus. Riba e promenton un poco di siboyo y azeta di oleifi.

FIFA: VAR a husga corectamente gol di empate di Croacia contra Portugal

(ESPN)— FIFA a confirma cu e gol di empate di Croacia contra Portugal a ser anula corectamente como offside danki na tecnologia incorpora den e bala oficial di Mundial.

E cabezaso di Gonçalo Ramos a pone Portugal na un bentaha di 2-1 den e di cuatro minuut di tempo adicional, pero tabata parce cu Croacia a logra un empate dramatico nuebe minuut despues ora Josko Gvardiol a manda e bala den gol.

Ivan Perisic a manda un bala den area, cu a rebota riba Renato Veiga y a yega na Mario Pasalic. Su toke a laga e bala cla pa Gvardiol, kende a push’e den gol.

Inicialmente e gol a ser aproba riba veld, y imagennan di television tabata mustra cu Igor Matanovic di Croacia no a toca e bala ora el a purba desvi’e cu su cabes. Si tabata asina, Pasalic lo tabata onside prome cu el a prepara e gol pa Gvardiol.

Sinembargo, arbitro Espen Eskas a revisa e accion na monitor di VAR, y tecnologia incorpora den e bala Adidas Trionda di FIFA — similar na e sistema ‘Snicko’ usa den cricket — a mustra cu Matanovic si a toca e bala, aunke tabata un toke minimo. Esey a nifica cu Pasalic en berdad tabata offside.

Ora e bala tabata banda di Matanovic, repeticionnan a mustra un grafico cu un peak chikito, indicando cu el a toca e bala. E decision a pone fin na speransa di Croacia den Mundial y a manda Portugal pa e ultimo 16.

E grafico mustra pa FIFA durante repeticionnan ta similar na tecnologia usa den cricket pa determina si un bateador a toca e bala of no, pero e Connected Ball Technology ta funciona danki na un chip incorpora den e balanan oficial usa durante Mundial.

FIFA a splica e decision den un publicacion riba X:

“Segun e dato suministra pa Connected Ball Technology incorpora den e bala Adidas Trionda, e bala oficial di @FIFAWorldCup, a comproba cu hungador #20 di Croacia, Igor Matanovic, a toca e bala cu a resulta den e gol contra Portugal, permitiendo arbitro pa determina corectamente cu e tabata offside y anula e gol.”

“Sensornan IMU incorpora den e bala Trionda ta capaz di detecta cualkier toke minimo, cu ta ser mustra na televidentenan den transmision como un ‘heartbeat graphic’, dunando oficialnan un nivel di dato sin precedente pa tuma decisionnan rapido y preciso.”

SCHEDULE FIFA COPA MUNDIAL 2026

ROUND OF 32

JUNI 29 4:30PM
ALEMANIA 1(3)
PARAGUAY 1(4)

JUNI 30 5:00PM
FRANCIA 3
SUECIA 0

JUNI 28 3:00PM
SUR AFRICA 0
CANADA 1

JUNI 29 9:00PM
HULANDA 1(2)
MORROCO 1(3)

JULI 02 7:00PM
PORTUGAL 2
CROACIA 1

JULI 02 3:00PM
SPAÑA 3
AUSTRIA 0

JULI 01 8:00PM
MERCA 2
BOSNIA 0

JULI 01 4:00PM
BELGICA 3
SENEGAL 2

ROUND OF 16

JULI 04 5:00PM
PARAGUAY
FRANCIA

JULI 04 1:00PM
CANADA
MORROCO

JULI 06 3:00PM
PORTUGAL
SPAÑA

JULI 06 8:00PM
MERCA
BELGICA

QF

JULI 09 4:00PM

JULI 10 3:00PM

SEMIFINAL

JULI 14 3:00PM

JULI 15 3:00PM

FINAL

JULI 19 3:00PM

QF

JULI 11 5:00PM

JULI 11 9:00PM

ROUND OF 16

JULI 05 4:00PM
BRAZIL
NORUEGA

JULI 05 8:00PM
MEXICO
INGLATERA

JULI 07 12:00PM
ARGENTINA
EGIPTO

JULI 07 4:00PM
SUIZA

ROUND OF 32

JUNI 29 1:00PM
BRAZIL 2
JAPON 1

JUNI 30 1:00PM
COSTA MAR. 1
NORUEGA 2

JUNI 30 9:00PM
MEXICO 2
ECUADOR 0

JULI 01 12:00PM
INGLATERA 2
CONGO 1

JULI 03 6:00PM
ARGENTINA 3
CABO BERDE 2

JULI 03 2:00PM
AUSTRALIA 1(2)
EGIPTO 1(4)

JULI 02 11:00PM
SUIZA 2
ALGERIA 0

JULI 03 9:30PM
COLOMBIA
GHANA

Diadomingo awor 5 di juli ta e gran final di Copa Noord 2026

Royal Power Tat Fat, Calabas Blue Jays, Kudawecha Redskins y Yoyo's Power lo determina kende lo bira campeon

Copa Noord 2026 organisa e aña aki pa Calabas Blue Jays dedica na (5) Baluarte Lea Tromp, Maria Boekhoudt, Aldrin Boekhoudt, Julieta (Jeta) de Cuba Lenin Ashby ta drenta su recta final y diadomingo awor lo determina kende lo bira Campeon di Copa Noord 2026.

Historia di Copa Noord:
Un poco di e historia di Copa Noord. Copa Noord a inicia segun investigacionnan haci desde aña 1977 den bario unda di Montaña Braves a lanta su ekipo. Na 1979 oficialmente a inicia cu e prome campeonato di Copa Noord unda e final a wordo hunga 15 di december 1979. Montaña Braves a titula campeon mientras Monserat Tigers (NES) a bira sub campeon. Asina a organisa Copa Noord desde 1979 te cu 1989 tur aña sin interupcion pa un total di 11 aña consecutivo.

Por a compronde cu desde 1990 pa 1996 pa varios rason no a logra organisa Copa Noord. Na aña 1997 despues di 7 aña Calabas Blue Jays a tuma e batuta over y a dicidi di rebiba Copa Noord organisando esaki riba Calabas Ballpark. Desde aña 1997 pa aña 2019 pues pa un total di 22 aña sigui Copa Noord a keda activo tur aña.

Lamentablemente durante aña 2020 door di Covid mester a para esaki y a bolbe keda 5 aña sin actividad (2020-2024). Desde 2025 Royal Power Tat Fat a reactiva Copa Noord bek y tur cos ta mustra pa e proximo 20 añanan nos dilanti pueblo di Aruba y bario di Noord lo disfruta di Copa Noord. Resumiendo desde 1979 pa 2026 ekiponan a logra organisa 35 aña di Copa Noord cual nos ta celebrando e aña aki.

4 Ekipo batayando pa e titulo
Royal Power Tat Fat, Calabas Blue Jays, Kudawecha Redskins y Yoyo's Power lo ta batayando desde diabierna y diasabra pa determina kendenan lo topa otro den e gran final diadomingo awor. Segun investigacionnan pre-eliminar Royal Power Tat Fat kende a join Copa Noord desde aña 2003 tin 8 titulo di campeon y 5 sub campeon hungado den 13 final di Copa Noord participando 18 aña total.

Tanki Leendert Giants ta sigui cu 7 titulo di campeon mas 4 sub campeon hungando den 11 final. Calabas Blue Jays organisadornan di Copa Noord 2026 tin 5 titulo di campeon en busca di nan di 6 titulo e aña aki. La Pandilla tin 3 titulo di campeon.

Hudawecha Redskins tin 2 titulo di campeon. Lo busca mas informacion di Montaña Braves kendenan tambe tin varios titulo di campeon di Copa Noord y lo amplia riba esaki mas despues. Tin varios ekipo tambe cu (1) titulo. Pues Copa Noord 2026 ta en busca di su campeon nobo diadomingo awor riba veld di Calabas Blue Jays. Alabes lo bay tin finalnan di Damas y liga comercial.
Fanaticada di softball reserva diabierna y diasabra pa e weganan riba veld di Centro di Bario Noord mientras e finalnan diadomingo lo wordo hunga riba veld di Calabas Bluie Jays. Exito na tur ekipo.

TEAMARU ta cla pa e siguiente Weganan di 2026

Ayera atardi a instala imagennan nobo riba e billboard na cas di Comite Olimpico Arubano (COA), unda ta ilustra parti di TEAMARU cu lo bay participa na dos diferente evento den e siguiente lunanan.

Den luna di juli lo bay competi na e Weganan Centro Americano y di Caribe "Santo Domingo 2026". Despues lo bay Argentina den luna di september pa asina competi na e Weganan Sur Americano "Sante Fe 2026". TEAMARU ta mira un tremendo delegacion cu ta den pleno preparacion pa participa na ambos evento.

Na e otro banda di e billboard, a opta pa resalta e balornan Olimpico, cu ta pilarnan di tur cos cu ta wordo haci den e mundo Olimpico y na COA.

A traves di e balornan di Excelencia, Amistad y Respet ta busca pa un miho Aruba a traves di Deporte.

*Opinion ta un seccion di **Bon Dia Aruba** specialmente pa brinda oportunidad na lectornan individual pa expone nan opinion. Contenido publica di ningun manera ta refleha opinion di **Bon Dia Aruba** y ta pa responsabilidad exclusivo di e organisacion/individuo cu ta ofrece esaki pa publicacion. **Bon Dia Aruba** ta reserva e derecho di no publica texto ofreci, si esaki segun e medio no ta cuadra cu e normanan di decencia cu nos ta mantene, pa evita contenido cu ta innecesariamente ofensivo. Esaki suheto na evaluacion exclusivo di **Bon Dia Aruba**.*

OPINION

Skirbi pa Ramon Todd Dandare

Manifiesto di reflexion

Parti 1

Considerando Declaracion Universal di Derecho Humano (DUDH), proclama pa Asamblea General di Nacionnan Uni dia 10 di december 1948; Tratado Europeo di Derecho Humano (TEDH), firma na Roma dia 4 di november 1950; Resolucion di Nacionnan Uni di dia 25 di maart 2026, den cual ta declara trafico transatlantico di hende Africano sclavisa como 'e crimen mas grave contra humanidad'; y Constitucion di Aruba, cu a drenta na vigor dia 1e. di januari 1986, José Ramon Todd Dandaré, naci na Riohacha, Colombia, dia 21 di september 1942 y ciudadano di Aruba for di dia 15 di augustus 1952, relaciona cu dia 1e. di juli, Dia di Abolicion di Sclavitud na Aruba y demas colonia Hulandes den Caribe, ta presenta na Gobierno y Parlamento di Aruba, organisacion gubernamental y no gubernamental, gremio, migrante y nan descendientenan, descendiente di catibo tanto di Aruba como di pafo di Aruba biba na Aruba, y pueblo di Aruba en general, e Manifiesto di reflexion aki, cu e meta pa lanta un discusion, a base di reflexion tanto den seno di Gobierno y Parlamento di Aruba como den seno di tur gremio, organisacion gubernamental y no gubernamental, migrante y nan descendientenan, descendiente di catibo tanto di Aruba como di pafo di Aruba biba na Aruba, y pueblo di Aruba en general, tocante e siguiente puntonan.

Sclavitud

1. West Indische Compagnie, bou di proteccion di Gobierno di e provincianan Hulandes di e tempo ey, a transporta pa nan colonianan den region di Caribe (particularmente Surnam y Corsou) entre 1634 y 1792, y despues pa medio di barconan Hulandes te 1827, mas o menos 600.000 persona sclavisa, saca pa medio di forsa for di West Africa, di cualnan mas o menos 213.000 pa Surnam, tanto pa negosha nan mas aleu den e region como pa obliga nan traha na nan plantacionnan na e islanan menciona y na Surnam como catibo.

Ta calcula cu di e 600.000 catibo saca for di Africa y transporta pa medio di barco Hulandes mas o menos 70.000 a muri durante e biahe pa Caribe. Sclavitud na e colonianan Hulandes na America (asina yama India Occidental) y na Asia (asina yama India Oriental) ta forma e base pa consolidacion di economia Hulandes for di siglo 17 te awor.

En total Portugal, Spaña, Inglatera, Francia y Hulanda a saca pa medio di forsa for di Africa Subsahariano 12.500.000 persona sclavisa (di cualnan ta calcula cu 1,8 miyon a muri durante e biahe), cu pa medio di nan trabou forsa como catibo den continente Americano y den e islanan di Caribe a forma e base pa e posicion parcialmente hegemonico di Estadonan Uni di Merca y di Europa na mundo for di e tempo aya te den actualidad.

2. Comercio di catibo transatlantico, conoci for di 1988 como Maafa, un termino na e lenga Africano Kiswahili cu ta referi na desaster, calamidad of suceso teribel, pa describi e historia di e atrocidadnan ocasiona riba e pueblonan Africano y un invitacion na hende di descendencia Africano 'pa honra nos antepasadonan cu a sufri door di transportacion transatlantico y e bidanan cu a sigui comprometi pa via di racismo y opresion'.

Un di e expresionnan mas poderoso y dramatico asocia cu e fenomeno di sclavitud ta hustamente e lucha pa scapa di dje. E lucha tenaz di catibo pa libra nan mes for di sclavitud ta cuminsa for di e momento mes cu ta captura nan den e teranan Africano, riba barco di catibo, riba e biahe pa nan destinacion final y unabes den e Mundo Nobo: den cunucu, hacienda, mina y tayer pa unda tabata destina nan. Na America a conoce tanto rebelion di esnan sclavisa, como tambe rebelion di e indigenanan Americano someti of no na sclavitud.

Hopi catibo Africano no tabatin otro opcion cu busca libertad cu forsa, uza varios practica destructivo y violento: resistencia, huida, rebelion y revolucion tabata e formanan di oposicion tenaz cu e catibonan tabata uza pa redimi nan mes for di nan condicion y pa confronta e regimen di catibo implementa pa e colonisadonan Europeo. Hopi biaha pagando na un manera horibel y atroz cu nan mes bida, manera ta e caso di Tula na Corsou, unda a cog'e preso, habrac'e mata y corta su cabes for di su curpa pa pon'e como un trofeo riba un staca na plasa, alabes pa infundi miedo den e otro catibonan.

3. Sclavitud oficial na Aruba a existi for di cuminsamento di Siglo 18 (1716) te dia 1e. di juli 1863, dia cu Rey Hulandes Willem III via Gobernador di colonia Curaçao en Onderhorigheden a proclama abolicion di sclavitud na e islanan. Segun cifranan calcula Aruba a conoce mas o menos 2.000 catibo en total durante henter e periodo di sclavitud, cu un cantidad basta sigur di 1.000 catibo den e ultimo 25 añanan di sclavitud.

Dia 1e. di juli 1863 un total di 490 catibo a haya nan libertad na Aruba. Cu abolicion di sclavitud e ex-catibonan y nan descendientenan no a haya ni un recompensa di Gobierno Hulandes, mientras cu e doñonan di catibo a haya 200 florin pa cada catibo cu a bira liber dia 1e. di juli 1863. Tampoco hopi descendiente di catibo no a consolida un miho posicion social na nos islanan durante hopi tempo y te ainda na nos isla hopi di nan ta sufri e consecuencianan desastroso di e status di catibo di nan antepasadonan.

4. E berdadero heroe pa loke ta resistencia contra sclavitud Hulandes na Aruba ta e catibo Thico, kende a lidera na 1795 resistencia contra sclavitud y lucha pa libertad door di organisa un grupo di mas o menos 30 catibo cu hunto cu ne tabata reclama nan libertad. Pa su acto heroico nan a deport'e pa Corsou, unda el a muri.

Mescos cu na Hulanda y respectivamente na Corsou y na Surnam a rehabilita Tula y Anton de Kom, Gobierno di Aruba y di Hulanda, banda di reconocemento di Sclavitud na nos islanan como crimen contra humanidad, mester rehabilita Thico y tur otro luchado pa libertad di e catibonan na Aruba y proclama oficialmente dia 1e. di juli como dia di Conmemoracion di Abolicion di Sclavitud na Aruba.

Repercusion di Sclavitud

5. Nos herencia cultural mas grandi di colonialismo y sclavitud ta nos lenga Papiamento, un lenga crioyo Atlantico, cu ta lenga nacional y oficial di Aruba, Boneiro y Corsou. E ta un lenga cu a nace y a evoluciona den sclavitud y, mescos cu e catibonan, Papiamento mester a lucha y te ainda ta den lucha pa logra adkiri su emancipacion completo y reconocemento total. El a sigui desaroya su mes, a pesar di hopi contratiempo, prohibicion y opresion, y actualmente sufriendo hopi oposicion y menasa di Ingles, particularmente den e medionan social y door di su uzo den tur sorto di comunicacion entre hubentud.

Esaki tambe a consecuencia di cu e Gobiernonan di turno no a tuma nunca e curashi pa introduci Papiamento den maske ta henter enseñansa basico (manera UNESCO ta recomenda for di 1953 y a reafirma na 2003 y 2025), a pesar cu den curso di tempo for di 1970 tambe a propone den tur sorto di rapport propio cu mester introduci nos lenga Papiamento y siñansa di nos cultura den enseñansa.

Estafa romantico di AI cu ta imita prins di Dubai ta engaña victimanan

(AFP) - Maria a kere cu e tabata den un relacion cu un prins di Dubai, cautiva pa su sonrisa y declaracionnan di cariño cu e tabata duna durante yamadanan di video live. Pero e 'prins' tabata un deepfake di AI, haciendo Maria un victima mas di un Estafa romantico online.

E caso ta ilustra con estafadornan cu ta pretende di ta e prins heredero real di Dubai ta atrapa victimanan door di cultiva relacionnan online prome cu kita placa for di nan, cu investigadornan a rastrea algun di e estafanan te na sindicatonan criminal na Nigeria.

Maria a topa cu e estafador cu tabata imita Prins Hamdan bin Mohammed, tambe conoci pa su nomber literario Fazza, riba un website di cita prome cu e combersacion a move pa un app di mensahe, caminda el a bombardi'e cu mensahenan romantico.

Den un grabacion di un yamada di video di WhatsApp mira pa AFP, e estafador, cu tabata parce real como e prins, tabata aparece riba e pantaya. Su palabranan tabata cuadra cu movemento di su lipnan, pero no cu stem di e prins.

"Hallo mi amor," e stem a bisa Maria. "Mi ta aprecia bo amor y apoyo hopi."
Maria, kende inicialmente tabata demasiado enamora pa sospecha fraude, a perde su ahoro di un aña.

E estafador a manipul'e pa paga 100.000 peso, 1.625 dollar, pa loke el a bisa tabata un certificado di matrimonio y un "carchi di miembresia Real", cu segun e lo a yud'e sigura un trabao na Dubai.

Su sospecha a lanta ora el a propone topa cune na un hotel y a exigi 60.000 peso mas, 974 dollar, pa e reservacion. Ora el a examina su pagina di Facebook, cu desde e tempo ey a ser kita, el a nota cu e cuenta tabata basa na Nigeria. El a corta comunicacion, mandando un ultimo mensahe: "Bay fierno, estafador."
"Hopi hende a bisa mi cu ta bon cu mi no a bira loco despues di e experiencia aki," Maria a bisa.

E fraude ta parti di un ecosistema mas amplio di loke a bira conoci como estafanan di "prins falso di Dubai", cu ta apunta tanto riba curason como riba placa.

Estafadornan ta explota aparencia di e miembro di famia Real Emirati door di usa su presencia online enorme, incluyendo su mas cu 17 miyon siguido riba Instagram, y algun biaha hasta copiando poemanan autentico di e prins pa engaña victimanan.

AFP a identifica varios grupo di Facebook cu ta imita e miembro Real, algun cu miles di siguido, invitando usuarionan pa chat di WhatsApp of Telegram cu e "prins".
E gruponan ta publica imagennan manipula pero cu ta parce real, incluyendo un cu ta mustra e prins riba un rudia y cu un renchi den man, y un otro cu ta mustr'e ta ofrece un rosa cora hunto cu e texto: "Mi amor, por mi haya un 'mi ta stima bo' riba WhatsApp?"

Mientras algun usuario a adverti den comentario cu e publicacionnan ta estafa, hopi otro a responde cu curasonnan y emoji di sunchi.

Mientras e fraude ta plama, gruponan di conscientisacion a surgi pa alerta usuarionan, incluyendo un riba Instagram yama "Do not fall for fake prince".

Un peticion riba change.org titula "Stop Fazza Scam" a yama personal di Sheikh Hamdan pa crea mas conscientisacion contra estafador cu ta imita e miembro Real usando numbernan di telefon di Dubai y "pidiendo suma grandi di placa, sea como donacion of certificado di matrimonio, tur falsifica".

'Tecnologia ta mehorando'

Autoridadnan di Dubai no a responde na peticion di AFP pa comentario.

E ta leu for di ta e unico figura publico di ken su identidad a ser explota door di estafador. Aña pasa, autoridadnan Frances a lansa un investigacion pa identifica estafador cu tabata pretende di ta Brad Pitt y cu a estafa un muhe di 830.000 euro, 945.000 dollar.
Global Anti-Scam Alliance ta calcula cu consumidornan rond mundo a perde 442 biyon dollar na estafanan, incluyendo fraude romantico, aña pasa.

No tabata cla cua hermentnan di AI a ser usa pa genera e chatnan di video den tempo real cu Maria.
Internet ta yen di tecnologia pa cambia cara cu ta ser impulsa pa AI y un generacion nobo di hermentnan di control di movemento capaz di produci videonan altamente realistico, permitiendo usuarionan manipula precisamente movemento y expresionnan facial di un persona den tempo real.

NASA ta lansa mision robotico pa salba telescop espacial

(AFP) - NASA a lansa un mision robotico diabierna pa purba preveni cu un di su telescopnan bieu ta kima den atmosfera, un operacion complica cu ta anticipa di dura varios luna.

E esfuerso sin precedente di 30 miyon dollar ta inclui manda un robot pa rescata e telescop espacial Swift, cu actualmente ta cayendo den direccion di Tera.

Si e mision ta exitoso, e por habri caminda pa duna otro satelitenan un di dos bida.

Inicialmente plania pa diamars, lansamento di e robot a ser posponi debi na clima y despues problemanan tecnico. Porfin el a tuma luga ayera pa 08:36 GMT for di un isla den Oceano Pacifico.
Desaroya pa startup Mericano Katalyst, e nave espacial a ser lansa door di un racket chikito yama Pegasus, cual a ser lansa for di un avion.
Una bes cu e yega na un orbita cerca di esun di Swift, e robot lo despliega su panelnan solar y ehecuta un serie di control.

Despues e lo mester localisa e telescop Swift den e inmensidad di espacio, rondia rond di dje y gara na dje usando tres brasa robotico — maniobranan cu ta anticipa di dura varios siman.

Finalmente, e lo purba pusha e satelite aproximadamente 300 kilometer mas halto riba Tera, mas o menos na su posicion orbital inicial. Ta anticipa cu e operacion ey lo

dura por lo menos un luna.
E telescop Swift a costa 250 miyon dollar y ta ser usa pa studia explosion di rayo di gamma, e explosionnan mas poderoso den universo.

Cuerpo Policial ta informa

Recherche San Nicolas a haci 4 detencion den caso di tiramento

Diabierna den oranan di madruga a tene un entrada hudicial den Caya St. Maarten. A haci uso di team di Aresto, Unidad di K-9 y polis uniforma di San Nicolas.

Ta trata di un caso di tiramento cu a tuma lugar diadomingo 21 juni 2026 dilanti Pacifico Restaurant na San Nicolas. E dia en cuestion pa mas o menos 3:55 di atardi central di polis ta despacha patruya di polis di San Nicolas na altura di Pacifico Restaurant pa un caso di tiramento. Lo mester tin dos auto envolvi den e caso aki. Ta trata di un Nissan March color blauw y un Toyota Altezza color shinishi. Na yegada di polis no a encontra e autonan mas e lugar di e sucedido. Polis a controla rond y ta bin topa cu huls pero tambe perforacion di bala.

Diferente unidad di polis a cuminsa busca den e cayanan rond pa wak si por topa cu e sospechosonan. Un rato despues den Caya Bonaire, polis ta bin topa cu e auto Altezza color shinishi para sin niun hende den dje. E auto a wordo confisca pa cu e investigacion.

Departamento di recherche di San Nicolas a sigi cu e investigacion trahando incansablemente y ayera madruga a pone man riba 3 sospechoso. Ta trata di e hombernan: D.R naci na Aruba di 27 aña, L.T.D. naci na Aruba di 23 aña y K.R. naci na Aruba di 18 aña.

Despues den oranan di merdia e otro sospechoso, hende homber, busca pa cu e caso aki a presenta na warda di polis San Nicolas y a entrega su mes. Ta trata di M.P.Y. naci na Aruba di 17 aña.

Cuerpo Policial Aruba ta haci un apelacion na esnan cu sa algo of a wak algo pa yama e tiplijn di polis cu ta 11141. Bo ta keda anonimo.

Ladron a kibra drenta pa horta na O's Tavern na Tanki Leendert

Diahuebs madruga a drenta informe di un caso di kiebro y destruccion na O's Tavern na Tanki Leendert, mesora a dirigi un patruya na e sitio.

Na yegada di e patruya a bin compronde cu e ladron a ranca e hekwerk kibra e glas y drenta paden. Paden el a pasa man pa e placa larga y a reboltia den henter e lugar y a bay lagando e daño atras. E propietarionan a bisa cu nan mes lo drecha tur cos y cu pa diahuebs mainta mes nan lo ta "ON" pa e partido y cu e clientenan fiel.

Persona di riba 80 aña a cay na Cuquisastraat

Diahuebs merdia a drenta informe di cu un persona di riba 80 aña a cay na momento di subi auto na Cuquisastraat, mesora a dirigi un ambulance na e sitio.

Na yegada di e ambulance nan a atende e persona y a transport'e pa hospital.

Evita problemanan na frontera:

Ministerio Publico ta pidi biaheronan pa paga boetnan na tempo

Ministerio Publico ta suplica tur biahero pa paga debe di boet na tempo. Personanan cu boet habri por wordo para na frontera te cu nan paga e suma cu nan debe.

Na momento cu un persona pasa den control na aeropuerto, e funcionario por wak den computer cu e tin un señal poni band'i su nomber, loke ta indica cu e debe boet. Den es caso, e persona lo wordo para y por sigui unicamente despues cu el a paga su debe. Esaki por tin como consecuencia cu e ta perde su vuelo, cu e ta hay'e inesperadamente den gasto of cu su presupuesto di vakantie ta keda afecta... sin papia mes di e stress y desilusion cu e situacion aki lo causa.

Ministerio Publico ta conseha biaheronan pa controla di antemano prome cu nan biahe si nan tin debe di boet y pa bin paga. Si bo persona no ta sigur, por manda un email na info@omaruba.aw. No lubida pa menciona e nomber completo.

Ciudadanonan por paga na caha di Ministerio Publico. No tin necesidad pa haci cita: yega. Ministerio Publico ta habri dialuna, diamars, diaranson y diahuebs di 8.00 pa 11.30 di mainta y di 1.00 pa 3.30 di atardi. Cu excepcion di diabierna, pasobra diabierna Ministerio Publico ta habri mainta so. Por paga cash y online (via cuenta bancario 4000905 na Arubabank).

Ministerio Publico ta desea tur hende un feliz vakantie.

Despedida Grupo 8 di Bureau Traimerdia

Recientemente a tuma luga despedida di e grupo 8 di Bureau Traimerdia.

Tabata un evento yena di emocion unda tur e muchanan di 7 centro di Bureau Traimerdia a bini hunto caminda nos a duna un despedida special.

Directora Marelene van der Linde a habri e atardi cu un palabra di pabien y bon deseonan pa tur mucha. Durante nan trayectoria na Traimerdia, nan a crece y desaroya den hopi manera y awe nos ta orguyoso di tur loke nan a logra.

Nos ta gradici tur lider di grupo, centrumhoofd y henter e personal di Bureau Traimerdia pa nan dedicacion, guia y apoyo cu nan a duna na e muchanan tur e añanan.

Pabien na tur mucha di grupo 8! Nos ta desea boso hopi exito den e siguiente capitulo di boso bida. Na nomber di henter famia di Bureau Traimerdia: sigui crece, sigui soña y sigui briya!

Comunicado di gobierno

Prome Minister Mike Eman ta celebra creatividad y talento local

Prome Minister mr. Mike Eman a participa den e Opening Night di End-of-Year Exhibition 2026 di Design Academy Aruba, caminda mas cu 100 studiante a presenta e diferente obra y proyecto creativo cu nan a desaroya durante e ultimo aña escolar. E exhibicion, ta situa na Museo Arqueologico Nacional, a reuni studiante, mayor, docente, famia y invitado pa celebra creatividad, innovacion y artesania local.

E exhibicion a inclui trabounan di studiante di MBO Art & Design, e grupo di ceramica Clay Roots Future Makers, e participantenan di Scol Dun'un Man y studiante cu a participa den diferente curso y workshop organisa pa Design Academy Aruba. Durante su discurso, Prome Minister Eman a expresa su aprecio pa e labor cu Design Academy Aruba ta haci pa desaroya talento creativo na Aruba y a comparti un recuerdo di e colaboracion cu e instituto durante e preparacion pa Dia di Himno y Bandera.

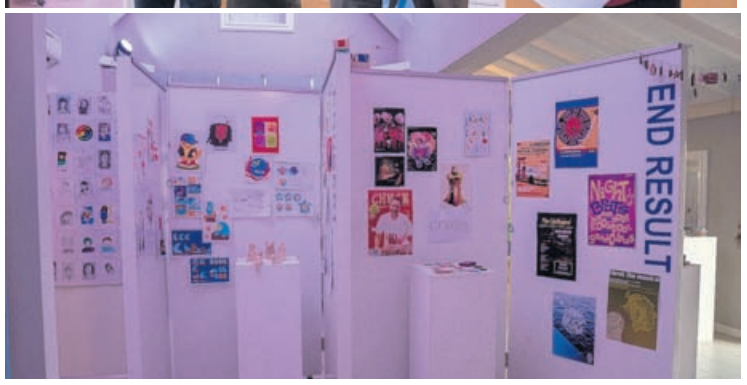

"E algun siman pasa, Design Academy Aruba a yuda cu un proyecto hopi special. Prome cu 18 di Maart, nan a acepta e reto pa restaura e monumento cu ta carga e nomber di 2.147 pionero cu a firma pa Aruba bira un pais autonomo.

E nombernan no tabata claramente lesabel mas, y danki na e dedicacion di e docente y e studiantenan, nan a wordo pinta di nobo y a recupera nan briyo." Prome Minister a invita esnan presente pa duna un aplauso na e docente y e studiantenan pa nan contribucion na e proyecto historico, indicando cu e iniciativa a mustra no solamente talento artistico, sino tambe compromiso cu patrimonio nacional.

"E trabou aki a laga nos mira cuanto dedicacion e docente y e studiantenan ta pone den e academia. Awe nochi mi ta hopi curioso pa mira e resultado di tur e inversion cu e studiantenan a haci den nan propio obra di arte." Eman a felicita tur e participante y a expresa su deseo pa cu e anochi tabata un celebracion di talento, creatividad y desaroyo personal. "Mi ta desea tur e e studiantenan hopi exito, hopi exito tambe na tur e docente, y laga nos disfruta hunto di e talento hoben cu Aruba tin."

Na final di e ceremonia oficial, Design Academy Aruba a sorprende Prome Minister cu un regalo special, crea pa e mesun iniciativa di e studiantenan, como señal di aprecio pa su presencia y apoyo na e academia. Cu e exhibicion aki, Design Academy Aruba a resalta e importancia di inversion den educacion creativo y e desaroyo di talento local. E evento a ofrece un plataforma pa hoben comparti nan trabou cu comunidad y mustra e potencial creativo cu Aruba tin pa ofrece.

Agente di LeBron James ta nombra 10 posible club nobo pa e strea di 41 aña

(AFP) - Rich Paul, e agente di strea di NBA LeBron James, a bisa cu su cliente di 41 aña tin 10 destino realistico pa proximo temporada despues di bisa cu e lo bandona Los Angeles Lakers.

James, un 4 cuater biaha campeon di NBA y 4 biaha ganador di Most Valuable Player, a anuncia anteriormente e siman aki cu e no lo bolbe Lakers y ta buscando un ekipo nobo pa su di 24 campaña di NBA.

"E yamadanan aki cu mi ta hayando ta un testimonio berdadero na cuanto respet bo tin den e wega aki," Paul a bisa cu el a bisa James den un edicion di e agente su podcast "Game Over" publica diabierna.

Un borchi grandi a mustra e ekiponan cu Paul a bisa lo ta un match logico pa James, incluyendo Golden State Warriors, Philadelphia 76ers, Denver Nuggets, Cleveland Cavaliers, Miami Heat y Minnesota Timberwolves.

Ora di papia tocante e caso di su cliente, Paul tambe a menciona Dallas, Boston, San Antonio y New York, bisando cu James lo a dirigi su mes na Knicks si nan no lo a gana e titulo di NBA luna pasa.

"Si Knicks no lo a gana, no lo tin borchi. E lo ta na caminda pa Knick," Paul a bisa.

Philadelphia a trece dilanti un bon oferta pa medio di logra haya Jaylen Brown di Boston den un supuesto acuerdo cu no por firma ni confirma te cu proximo siman bao NBA su reglanan di agencia liber.

Agrega James na un ekipo cu Joel Embiid, Tyrese Maxey, VL Edgecombe y Brown lo crea un ekipo increible, Paul a nota.

"Con e no por tin su atencion ora cu bo tin Maxey, Edgeconbe, Brown y Embiid?" Paul a bisa, agregando cu James "ta desblokia tur cos aya" y cu "tur cos a cambia" ora cu Brown a bay.

Paul tambe a tira un bista na Miami Heat, ken a agrega Giannis Antetokounmpo pa Bam Adebayo, Davion Mitchell y Andrew Wiggins, ademas di Denver y Minnesota.

Ora a puntra tocante algun mencion manera San Antonio of Boston, Paul a bisa cu si un club no ta den consideracion, "nan no ta riba e borchi."

Golden State, representa pa Stephen Curry y Draymond Green, tabata un banda na luga den centro cu e otro opcionnan cu dobel e cantidad di motibo pa James yega aya.

"Pensa loke bo kier," Paul a bisa. "Esaki ta djis mi borchi."

Ora ta trata e futuro di James, ken ta cumpli 42 aña na december, Paul a duna otro pista.

"Ken ta bisa cu esaki ta bay ta su ultimo aña?" Paul a bisa.

Varios decision a keda reporta pa ESPN diabierna cu Lakers cambiando Deandre Ayton na Washington pa Jaden Hardy y dos futuro dos ronda di escogencia pa NBA.

Hardy a firma un opcion di hungador di $8,1 miyon pa proximo temporada siman pasa pero Lakers a obtene Walker Kessler for di Utah den un acuerdo di 4 aña cu balor di $130 miyon pa cumpli cu nan necesidad na e centro.

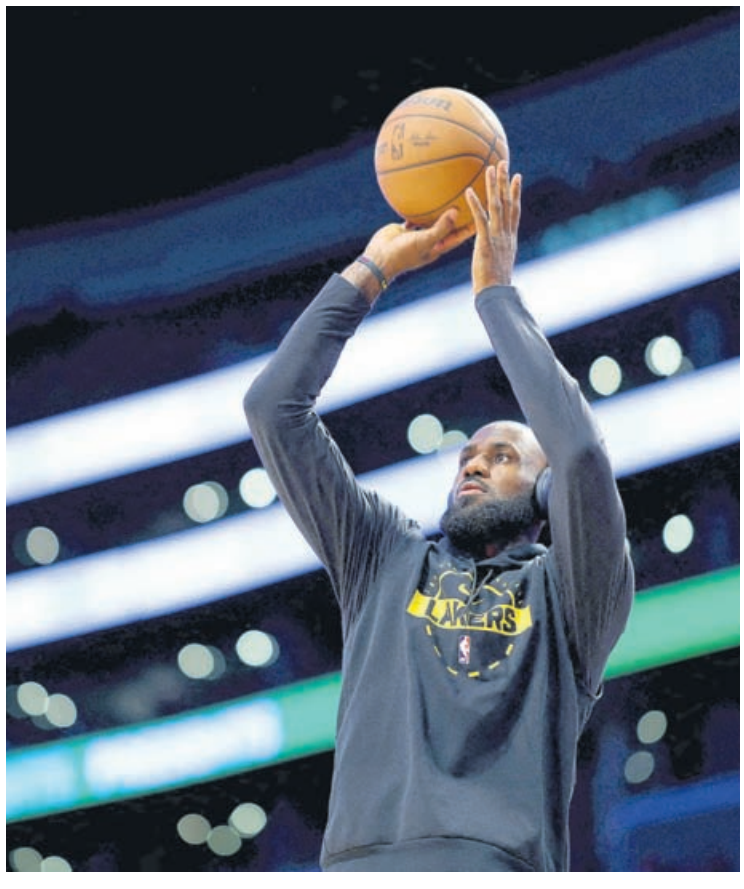

Resultado Sorteo
3 juli 2026

Alexander

Cadena Alexander Lottery ta presenta resultado di weganan di suerte

DIARIO	KORSOU	SUPER4	FLAMINGO
5332	9713	2573	0127
7165	4064		1860
3981	2096	-	5399

MERDIA

CATOCHI	
Sorteo #	5023
	8813
	7119
	0311
MULTI-X	
	X2
BIG 4	
Sorteo #	5023
	9866
MULTI-X	
	FP
1OFF	
Sorteo #	3079
	0376
ZODIAC	
Sorteo #	5023
	6186
	Tauro
LUCKY 3	
Sorteo #	1897
	533
MULTI-X	
	FP

ANOCHI

CATOCHI	
Sorteo #	8889
	8808
	2405
	8392
MULTI-X	
	FP
BIG 4	
Sorteo #	7933
	3343
MULTI-X	
	FP
1OFF	
Sorteo #	2638
	6061
ZODIAC	
Sorteo #	6692
	7281
	Capricornio
LUCKY 3	
Sorteo #	1622
	040
MULTI-X	
	X2

LOTTO 5		
Sorteo #		Joker Letter
0	x Jackpot	Proximo Jackpot
0	x Match 4+	675.000,-
0	x Match 4	
0	x Afl. 12,00	

LOTTO DI DIA	
	05-15-18-25-30
Sorteo #	7229
0	x Jackpot
14	x Match 4
224	x Afl 8,00

Proximo Jackpot: 64.000,-

MINI MEGA	
	12-14-23-24
Sorteo #	1884
	Mega Ball 14
0	x Jackpot
1	x match 4
3	x Afl. 500,00
64	x Afl 50.00
63	x Afl.15,00

Proximo Jackpot: 290.000,-

MINI MEGA MEGA PLUS: Afl. 390.000,-

KORSOU		
Sorteo #		Sorteo # 271
	#VALUE!	282982

Cas Di Cultura
Vondellaan 2
Tel: 582-1010

F A D A
Campanastraat 5
Tel: 583-2999
Tel: 583-9610

F A V I
Primavera 233
Tel: 582-5051
Tel: 582-5222

F E P O
Engelandstraat 15
Tel: 583-1016
Tel: 583-6607

Fundacion Contra Violencia Relacional
Tel: 583-5400

Fundacion Autismo Aruba
Irenestraat 21 Aruba
Tel: 588-1179

Fundacion Pa Nos Muchanan
Cumana 2
Tel: 583-4247

Fundacion Tel Pa Hubentud
Wilhelminastraat 19
Tel: 588-6138

Koningin Wilhelmina Fonds
Spinozastraat 9
Tel: 582-0412

Mary Joan Foundation
Sabana Blanco 8
Tel: 588-9999

Rode Kruis Aruba
Pedro Gallegostraat 14
Tel: 582-2219
Fax: 588-3376

Famia Planea (SBVO)
Ave. Milio J Croes 17 B
Tel: 588-9591
www.famiaplanea.org
famiaplanea@hotmail.com

Fundacion Guia Mi
George Madurostraat 34
Tel: 582-0088

Y M C A
Calbasstraat 1
Tel: 582-3072

AL-ANON group
Sabana Liber #8, Noord
(close to the hotels)
Tel: 736-2952 or
593-7081

Dokter na warda

Oranjestad	San Nicolas
Hospital	Imsan
7:00 pm / 10:00 pm	24 ora

Botica na warda

Oranjestad: Sta. Anna
Tel. 586 8181

San Nicolas: Seroe Preto
Tel.584 4833

Emergencia

Polis Oranjestad	100
Polis San Nicolas	104
Polis Santa Cruz	105
Polis Noord	107
Tip Line	11141
Brandweer	115
Ambulans	911
Hospital	527-4000
Imsan	524-8833
Warda Costa	913
Seguridad Nacional	11911
Cruz Cora	582-2219

Botica

Aloe	584-4606
4 Centro Medico	584-5794
Central	585-1965
Dakota	588-7364
Del Pueblo	582-1253
Eagle	587-9011
Kibrahacha	583-4908
Maria	585-8145
Di Servicio Noord	586-4606
Oduber	582-1780
Paradera	588-6638
San Lucas	584-5119
Santa Anna	586-8181
Santa Cruz	585-8028
Sero Preto	584-4833
Trupial	583-8560

Utilidad

Setar	117
Web	525-4600
Elmar	523-7147

Funeraria

Aurora	588-6699
Royal Funeral H.	586-4444
Ad Patres	584-2299
Olive Tree	584-8888

TAXI

Aruba Transfer Tour & Taxi C. A.
Tel: 582 2116 /582 2010

Taxi Adres Services (24h)
Tel. 587 5900

A1 Taxi Services Aruba
Tel: 587-8850
Tel: 280-2828
Whatsapp: 592-7024

Invitacion pa S. Sacrificio di misa na Alto Vista diasabra 4 di juli 2026 y na kapel Centro di (Blue Army Center)

Ta cuminsa resa Santo Rosario pa 6.15. Na Alto Vista y Kapel di Blue Army S. Nicolas. Despues pa 7or Santa Misa.

Ta invita tur fielnan di Mama Maria pa asisti na e Santa Rosario prome cu Santa Misa. E ta entercede pa nos na nos Tata Celestial. Santo Rosario pa bienestar di henter comunidad di Aruba y sigur pa nos bisiñanan na Venezuela.

Papa Leo X1V ta pidi oracion pa pais sufriendo cu perdida di miles di bida. Pa nos Gobernantenan y tur cu ta carga responsabilidad pa nos pais Aruba. Pa tur enfermo den exterior cu a bay busca nan salud. Cu pronto nan regresa sigui gosa di un bon salud hunto su nan famia.
Ban dobla rudia busca refugio na nos Mama Celestial. E ta guia nos riba e Caminda cu ta conoci nos na Dios, ey nos kier biba. Cu Mama Maria den nos curason, nos Mama stima, compaña nos.

Ban hunto resa pa nos hogar y nos isla, nos hobennan cu a caba cu nan estudio, sigui pa nan futuro. Mundo ta yen di posibilidad, pa tin pas y comprension un pa otro.

Pronostico di tempo

Valido te diasabra 4 di juli 2026, 18:00 ora

Tempo:
Parcialmente nubla cu algun awasero breve principalmente den marduga i mainta trempan.
Biento lo ta modera cu den bes en cuando un rafaga duro.
Temperatura Max 32°C & Min 27°C. Indice di calor 33°C pa 37°C

Solo ta baha: 7:09 PM
Solo ta subi: 6:19 AM

Biento:
Modera te cu basta fuerte for di oost, forsa 4 te 5 (20 te 39 km/ora, 11 te 21 nudo).
De bes en cuando fuerte te duro den rafaga, forsa 6 te 7 (40 te 61 km/ora, 22 te 33 nudo).

Situacion general di tempo pa proximo 24 ora
Un ola tropical den Caribe Oriental ta treciendo humedad mientras e ta move pa west den nos region.
Esaki por causa formacion di algun nubia cu awasero durante e periodo di pronostico y por bin acompaña pa lamper cu strena.
Sinembargo, un area di presion halto riba Atlantico lo mantene un biento fuerte riba nos region.
Un concentracion leve te modera di stof di Sahara lo pasa den nos area durante e siguiente dia, reduciendo e visibilidad i treciendo un aire di menos calidad.
Ta urgi personanan cu problema nan respiratorio pa tene cuenta cu esaki.

Condicionnan maritimo/ lama:

Na parti nan protegi di costa: Keto, ± 1 pia.
Na parti nan zuid: Trankil, 2 pa 3 Pia.
Na Partinan oost te noordwest: Modera cu ola nan entre 5 cu 6 pia.

Aviso/ alerta:
Operadornan di boto chikito ta wordo urgi pa bay cu cautela na partinan oost te noordwest.

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

"Laga tur loke ta spera mi ta bunita
Laga tur locual cu mi encontra na caminda ta bunita
Laga tur locual mi a laga atras keda bunita
Y laga esaki nan termina den tur buniteza"
Cado Wever

C'un tristeza profundo pero conforme cu boluntad di Dios, nos ta anuncia fayecimento di nos Mama, Abuela, Ruman y Tanta stima.

Erica Maria Arendsz
***12 December 1937 – † 22 Juni 2026**

Yiu di: † Antonio y † Ermelita Arendsz-Bislick, mihor conoci como "Tata y Nana"

Mama y Suegra di:
† Franklin Lin
Michael y Mariska Lin-Boekhoudt
Alwyn Lin y Jacqueline Wernet
Ricky Lin y Sharyn Toner

Oma di:
Michelle Lin y Charizanis Sochomvalis
Jonathan Lin y Aleksandra Gesior
Jay Lin Wernet

Ruman di:
† Edna y † Jan Meelis-Arendsz
Walter y †Ella Arendsz - De Cuba
† Aura y †Juan de Cuba-Arendsz
† Diana y † Remigio Wever-Arendsz
Edwina y John Fellerhoff-Arendsz
Edwin y †Rita Arendsz – Croes
Eric y Wina Arendsz- Kock
Imelda y Jorge Medina-Arendsz
Frank y Ineke Arendsz-Rijnders

(Acto) primo- y primanan, sobrino y sobrinanan y demas famia nan Arendsz, De Cuba, Fellerhoff, Lanooij, Medina, Meelis, Wever, Maria, Acosta, Zimmerman, Habibe, De Palm, Herrera, Bislick y Croes.

Un danki special na e personanan cu a cuid'e cu hopi dignidad, amor y cariño durante su enfermedad: Elvira Bejarano Castaño, Katherine Solarte, Candelaria Jimenez, Rudecinda Mendoza, Sandra Gomez Ortega.

Acto di entiero lo ta dia 4 di Juli, 2026 na Misa Sagrado Curazon na Savaneta di 9or pa 11or di mainta. Despues di response, e restonan di nos Erica stima, lo keda transporta pa Santana di Sabana Basora pa su ultimo lugar di descanso.

Despues di entiero, lamentabelmente, nos no lo por ricibi bishita na cas.

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

Bo ta mi Senjor y mi Dios, Bo a dunami Gracia y Spirito Santo pa obra den mi, pa bo boluntad sea cumpli.

Cu profundo tristeza nos ta anuncia fayecimento di

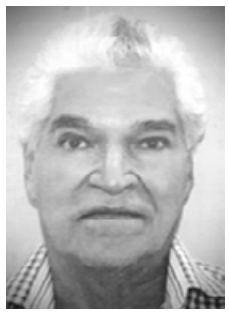

Simon Tromp
(Moonchi)
***28-10-1939 - †27-06-2026**

Na nomber di su:
Querida esposa den felis memoria:
Luisita Tromp-Werleman

Yiunan:
Ricky Tromp, esposa Ailene Tromp-Croes y yiunan
Ivy Thijzen, esposo Ralph Thijzen y yiunan
Robby Franken, esposa Cira y yiu
Dino Franken

Tur su ruman nan den feliz memoria

Nieto y Nieta nan:
Alrick Tromp y pareha Liliana
Wayne Tromp y pareha Maartje Heerkens y yiunan
Angie y Amy Thijzen
Brian Franken, esposa Adelle y yiunan

Mescos cu Nieto nan:
Alain Tromp, esposa Inge de Hoon y yiunan
Chayo Tromp y yiunan

Bisa Nieto nan:
Lela, Lias, Max, Anneliese, Callianne

Sobrino y sobrina nan, primo y prima nan, Iha nan

Demas famianan: Tromp, Werleman, Croes, Thijzen, Franken, famianan Tromp y amistadnan na Korsow
Tur bisinja y conocirnan, ex coleganan di Caribbean Hotel, Americana Hotel, Tamarijn Beach Club, Gatsby's Restaurant y Nautical Club.

Ta keda cordialmente invita pa asisti na e acto di entiero di nos querido Tata stima, Simon Tromp cual lo tuma lugar Diasabra awor 4 di Juli, 2026 na Misa Inmaculada Concepcion na Santa Cruz. Resto mortal di Simon Tromp lo reposa for di 9or pa 11or di mainta, djey lo hibe pa su ultimo lugar di sosiego den Santana Santa Maria, Santa Cruz.

Nos ta pidi disculpa si den nos tristeza nos por a lubida un of otro famia cual ta hopi pa menciona.

Lamentablemente despues di entiero no por ricibi bishita di condolencia na cas.

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

"Mi no a muri.
Ta p'esey mi no a bisa ayo.
Mi a djis habri mi halanan
y bula bay Keiro.
Boso a keda atras.
No laga tristesa domina boso.
Keda uni un cu otro pa mi alma, esey lo ta un alegria.
Recorda mi cu hopi amor"

Nos anuncia fayecimento di

Isodinia Paesch-Erasmus
Cariñosamente yama como: "Mama Linda"
***06-02-1951 - †27-06-2026**

Na nomber di su **Esposo:** Ambrioso "Boy" Paesch

Yiunan:
Richella Paesch y Anthony Brouwer
Charlotte y Michel Berry-Paesch

Nietanan:
Kayleigh Maduro
Amalia Maduro
Ciara Paesch y Brian
Niam Paesch y Allen

Manera yiu:
Yadirah Peterson
Anton Paesch

Bisanieto: Cian Charles Becker

Tata y mama: †Basilio y †Filomena Erasmus-Luidens

Rumannan:
†Dela Ras-Erasmus y famia
†Dominico "Coco" Erasmus y famia
†Julieta "Chijeta" Winterdaal-Erasmus y famia
†Carmen Erasmus y famia
†Victoriano "Bito" Erasmus y famia
†Alberto "Beto" Erasmus y famia
Maria Croes-Erasmus y famia
Silvia "Sira" Croes-Erasmus y famia
Alexander "Lee" Erasmus y famia
Annie Martis-Erasmus y famia

Iha: Eric Croes

Swa y cuñanan:
†Francisca Boekhoudt y famia
†Irena Delaney-Paesch y famia
Alejandro "Handy" Paesch y famia
Isidora "Dora" Tromp-Paesch y famia
†Helena Arends-Paesch y famia
Evaristo "Efe" Paesch y famia
Thomas "Tom" Paesch y famia
Deta Denters-Paesch y famia
Zenovio "Buchi" Paesch y famia
Zenovia "Zen" Lopez-Paesch y famia

Esun nan cu e la stima:
Stephan Becker
Ivy Geerman

Demas famia, sobrino y sobrinanan, primo y primanan, Grupo Curason Jong Paradera

Ta invita pa e acto di entiero cu lo tuma lugar diamars 7 di juli 2026 di 9:00 pa 11:00 na Aurora Funeral Home, despues lo sali pa Santana católico Pastoor Kraanwinkel.

Lo tin un box pa un donación na Koningin Wilhelmina Kanker Fonds.

Despues di entiero no ta ricibi bishita di condolencia na cas.

Preferibel bin bisti na colornan alegre.

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

SERCA DIOS SO MI ALMA TA NA PAS
"Serka Dios so mi alma ta na pas,
Ta di djE mi salbashon ta bini.
Eso ta mi baranka I salbacion,
Mi forti – nunka lo mi no tambalia!"
Salmo 62

Nos ta anuncia fayecimento di:

Jeanemarc van der Biezen

***27-01-1994 - †25-06-2026**

Na nomber di su:
Mama: Rosa Maria Van der Biezen
Tata: Johannes Pascual y Maria Kelly

Yiunan:
Elijah Van der Biezen y Aimee Boekhoudt (mama)
Xixi Quant

Rumanan:
John Andre Van der Biezen y Teresa Margaretha
Zulaika Kelly
Melvin y Emmeliz Winterdal

Pareha: Angeline Dabian

Wela: Agnes Wathey y Alberto Haayen
Welo: Victor Van der Biezen

Omo cu Tantanan:
Renny van der Biezen
Hipolito y Johanna van der Biezen
† Juanita Palm-Kelly y famia
† Simon Kelly y famia
† Maria de Mey-Kelly y famia
Julia Thiel-Kelly y famia
† Facundo Kelly y famia
Juan Kelly
Mario Kelly y famia
Daniel Kelly y famia
Anna Kelly y famia
Jachenta Kelly y famia
Filomena Kelly y famia
Ludwina Pastor-Kelly y famia

Subrinanan y sobrino:
John Ferdinand Cicilia, Maria Fernanda Cicilia, Tesselinne Margaretha

Madrina: Rosemarie Wathey
Padrino: †Jose Manuel Giron

Ihanan: Izabelle y Izelle Peterson

Primanan: Leisha y Leallany

Su coleganan di trabou: E famia grandi di Don't Panic Transport.

Su mihor amigonan: Nathan, Jerral, Randon, Jermain, Howard, Musky, Alvin, Randolf, Bryan, Danny, Jason, Jaydrick, Jose Luis Andrades y Aldrick.

Su ex coleganan di: Aviation Security Airport y Aruba Beach Club.

Teamnan di deporte:
San Fuego Cycling (SFCC), A.E.G Airsoft Team Aruba, Don't Panic Racing Team, URT
Racing Team, Team di Pisca "Catch nada pasa bon", Drifting Aruba, TOB Carnaval
Group, Hot Ones Band, Unity Carnival Group, Lipton Tea baseball team y
Organisacion Caballista Arubano (OCA).

Demas famia y conocirnan: : Van der Biezen, Kelly, Tromp, Wathey, Winterdal, Haayen, Boekhoudt, Ollarde, Giron, Pourier, Quant, Koolman, Colina, Geerman, Ruiz, Croes, Willems, de Mey, Thiel.

Despensa nos si den nos tristesa nos por a lubida algun famia of conocir di nos defunto stima.

Oportunidad pa condolencia; diabierna 3 di juli 2026 na Aurora Funeral Home di 7:00 pm pa 9:00 pm

E acto di despedida y entiero lo tuma lugar diasabra 4 di juli 2026 na Aurora Funeral Home di 2:00 pm pa 4:00 pm

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

Guia mi riba caminda pa bo tempel.
Abo, mi Dios, ta mi refugio;
mandami Bo Luz y Bo berdad;
ta nan lo guia mi na Bo luga di biba
Salmo 43:2-3

Cu profundo tristeza, pero conforme cu Boluntad di Dios. Nos ta participa fayecimento di nos kerida Mama, wela, Ruman,Tanta y Prima stima:

Yvonne Jacqueline Werleman-Ruiz

vda di Raymundo Werleman
Salida di Solo: 30 di juli 1955
Bahada di Solo: 01 juli 2026

Na nomber di su **yiunan**:
Aldric Jarec Werleman
Chantal Werleman y yiu

Nieto: Raymond Lucius Werleman

Rumannan:
Ivan y Cheryl Britten y famia
Daniel Hill y famia
Jhon Hill y famia
Gerard Hill y famia
Erwin Hill y famia
Guillermo Ruiz y famia
Carlos Ruiz y famia;
Francisco Ruiz y famia;
Johan Ruiz y famia;
Mario Ruiz y famia.

Cuñanan:
Maria (Ina) y Ramiro Dubero-Werleman y famia
Rita y Richard Lopez Henriquez-Werleman y famia
Sira Werleman
Philomena Perez-Lopez (manera ruman di cas hopi cerca).

Omo y tanta:
Juan (Jonkey) Tromp y famia;
Elsa (Lichi) Tromp-Tromp y famia.

Demas Sobrino y Sobrinanan, Primo y Primanan y famianan: Werleman, Ruiz, Britten, Hill, Dubero, Lopez Henriquez, Tromp, Laronde, Maduro, Hernandez, Ras

Ta invita pa asisti na **acto di entierro**, cual lo tuma lugar diaranson 08 di juli 2026 na Misa Inmaculada Concepcion na Santa Cruz.For di 2or pa 4or di atardi e restonan mortal lo reposa den misa. Pa 4or lo tin un response den Misa sigui pa Santana Catolico "Santa Maria" na Santa Cruz.

Si den nos tristeza nos por a lubida di menciona un of mas familiar of ser keri, nos ta pidi nos mas sincero disculpa pa esaki.

Nos ta desea di gradici di curason tur empleado di SABA, seccion "Azalea" di "Sint Michael Paviljoen", kendenan a cuida nos ser keri cu hopi amor y dedicacion. Tambe nos ta desea di gradici "Fundacion FUDA" pa nan ayudo den realisa su ultimo deseo.

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

No decimos adiós para siempre, sino hasta que Dios nos reúna nuevamente en Su presencia. Tu amor permanecerá con nosotros, y tu fe será nuestro legado. Descansa en la paz eterna del Señor. Te amaremos por siempre.

Yo soy la resurrección y la vida; el que cree en mí, aunque muera, vivirá."
— Juan 11:25

Jacqueline Hamilton Wilson Castillo

25 de marzo de 1965 – 24 de junio de 2026

Na nomber di su:
Casa Stima; Rolando Hamilton Wilson

Hijos;
Jairo Henriquez y Famia,
† Franklin Henriquez,
Shundira Henriquez y Ebenson Cuis

Hijastros/as;
Rolando Hamilton En Antigua,
Rosemary Hamilton En Antigua,
Hortensia En Antigua

Nietosnan Stima;
Dreshaun Vanterpool, Jaydrick Henriquez, Jaironn Henriquez

Cuñadas;
Cecilia Wilson,
Martiza Wilson,
Ana Wilson,
Georgina Wilson En Rep. Dominicana

Mama; Carmen Castillo En Bonaire

Padrino; Shirland Daly

Madrina; Soraima Martina

Pastor/a; Hubert Y Isabel Lanoy

Amiga nan mas serca;
Roland, Edgard, Monica, Jaual, Emilia, Viña, Pastora Yadira, Deysi, Maritza y Esposo, Magdalena, Seferina, Marelbys, Santa, Andriana, Ines, Suleyca, Petra, Maria Estevez En Santo Domingo

Demas Famia y conocir nan; Castillo, Henriquez, Hermosen, Vanterpool, Atencio, Tejada, Hamilton, Wilson, Montero, Torres Peres, Martinez, Werleman, Cuis, De Los Santos y demas familia en Rep. Dominicana

Hermana/os De La Iglesia Jerusalem
Hermana/os De La Iglesia Sola Gracias
Su compañeros De Manga Junta De Bomberos
Su Ex Compañeros De La Cabana Hotel

Nos ta pidi disculpa nos si por a lubida di menciona un familiar, Amigo of ser stima

Acto di entiero lo tuma lugar dialuna 6 di juli 2026, di 1:00 pm pa 4:00 pm, na Misa Jerusalem, Schelpstraat # 9; despues lo sali pa Santana Central na Sabana Basora.

"El que habita al abrigo del Altísimo morará bajo la sombra del Omnipotente."
— Salmo 91:1

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

Lo E seca tur lagrima for di nan wowo y morto lo no existi mas. Lo no tin nada di rouw, nada di yoramento, nada di dolor mas, pasobra tur cos di antes a bai. Revelacion 21:4

Cu hopi tristesa y dolor na nos curason nos ta anuncia e fayecimento di nos Mama, Abuela, Bisabuela, Ruman, Tanta, Prima

Rica Engracia Angela

Mihor conoci como "Rica", "Machi"
***03-04-1942 - †29-06-2026**

Su bunita recuerdonan y su amor lo keda semper graba den nos curason.

Mayornan: †Candido y †Candida Angela

Yiunan:
† Mariano R. (Roy) Croes
† Teodoro Engelberto (Birthy) Croes
Rica Roselyn (Roz) & Bülent Croes-Ünlü

Niet(o)nan:
Rashied Ashraf
Andrew & Sharleen Croes-Giel
Brittany & Hugo Croes-Wijkstra
Mitchell & Cythia Tromp-Dekkers
Melitza & Robert Croes-Henriquez
Josue Croes Arteaga
Nohemy Croes
Asya Ünlü

Bisaniet(o)nan:
Diyari
Madani
Tijani
Khristian
Shae-Lynn
Ayden
Azelea

Rumannan:
† Candido (Coby) & Elsa Angela-Geerman
† Beta Angela
Betty Angela
Ada Angela
Mai Angela

Un danki special na e verzorgersnan di Maristella cu a atende cu Rica pa mas cu 10 aña.

Tur su sobrino y sobrinanan, primo y primanan, bisiña, amistad y demas famia:
Angela, Ras, Croes, Flanegin, Trimon, Ünlü, Arteago Castillo, Rasmijn, Bareño, Hassel, Maduro, Geerman, Henriquez, Hazel, Webb, Kock, Dubero, Beaumont, Dekkers, Oduber

Nos disculpa si den nos tristesa nos por a lubida algun familiar of conocir.

Nos ta invita famia, amistad y conocirnan pa asisti na e acto di entiero cual lo tuma lugar dialuna 6 di juli di 9or pa 11or di mainta na misa Inmaculada Concepcion na Santa Cruz. Despues lo sali pa Santana Catolico "De Vries" na Santa Cruz.

Alavez nos kier a participa cu lamentablemente nos no lo por ricibi bishita di condolencia na cas.

A extende fecha pa entrega di Registro di Personal 2025 y Necesidad di Personal 2026 te cu 30 di augustus 2026

Directie Arbeid en Onderzoek (DAO) ta recorda tur empresa riba nan obligacion legal a base di e Ordenansa Laboral 2013 (Arbeidsverordening 2013) pa entrega nan Registro di Personal y Necesidad di Personal. Cuminsando na 2026, entregamento di e documentonan aki lo tuma luga exclusivamente via e portal digital LABORA.

Na comienso di luna di februari, DAO a publica den medionan di comunicacion un relato extenso informando riba e proceso di entrega di e Registro di Personal 2025 y Necesidad di Personal 2026. E comunicado aki ta pa informa cu DAO ta dunando un extension di e fecha pa entrega di e documentonan aki. E fecha nobo ta bira 30 di augustus 2026.

Ultimo simannan no tabata posibel pa DAO por a procesa tur e peticionnan pa acceso pa su databank. Y pa es motibo aki ta pone un extension pa entrega di e documentonan.

Extension di fecha
Originalmente, e periodo stipula pa entrega y actualisa e datonan di bo empleadonan y e necesidad di personal tabata te cu 30 di juni 2026. Pa medio di e comunicado di prensa aki, DAO ta informa cu ta duna extension pa entrega di e Registro di Personal te cu 30 di augustus 2026. Si tin acceso caba na e portal digital LABORA, mester actualisa e informacion di e empleadonan. Tene na cuenta cu DAO ta controla pa incumplimento di nos leynan laboral.
E empresanan cu no cumpli of cu entrega informacion incorecto of incompleto ta risca un sancion administrativo di te cu un maximo di Afl. 5.000,-. Tambe tuma nota cu si ta haci uzo di un intermediario, manera un oficina di administracion, e obligacion legal ta keda riba e dunado di trabou y no riba e intermediario.

Acceso y entrega via e portal LABORA
Tur empresa mester tin acceso na LABORA. Si bo empresa no tin acceso ainda, mester pidi esaki lo mas pronto posibel mandando un e-mail na: aanvraagpr@gmail.com, simon.brete@aruba.gov.aw of louisetty.croes@aruba.gov.aw. Tambe por descarga e formularionan y instruccionnan necesario pa e peticion pa haya acceso via nos website (www.daoaruba.com).

Dato nobo of por haci cambio via e portal na tres manera:
Via e formularionan standard cu ta disponibel den e menu di e portal; of
Door di subi un archivo (bestand) Excel pa prome biaha; of
Door di subi un archivo (bestand) Excel pa haci cambio (mutacion) den dato di empleadonan.
Ad 1) E formularionan standard ta mas apropia pa haci cambionan chikito den dato di empleadonan, manera nomber di funcion, salario, dianan di trabou of oranan di trabou y pa cambionan cu ta regarda menos cu dies (10) empleado. Pa cada empleado mester yena un formulario separa.

Ad 2) Ora bo ta manda e dato di empleadonan pa prome biaha na DAO, mester uza e archivo Excel (Migratie – Eerste upload werknemersgegevens).
Ad 3) Si tin varios cambio, bo por uza e archivo Excel (Wijzigingen werknemersgegevens).

E formatonan di e archivonan Excel y instruccionnan adicional ta disponibel riba nos website: www.daoaruba.com.

Pregunta of ayudo?
Pa preguntanan tocante e Registro di Personal of temanan relaciona cu esaki, por tuma contacto cu:
Sra. Louisetty Croes: via telefon 523 7722 of e-mail louisetty.croes@aruba.gov.aw
Sr. Simon (Oscar) Brete: via telefon 523 7718 of e-mail simon.brete@aruba.gov.aw
Bureau Arbeidsmarktonderzoek: via telefon 523 7720

Aurora
Royal Pray
Funeral Home & Crematory

"Señor ta mi wardador, mi'n tin falta di nada Den cunucu di yerba berde e ta ponemi sosega. E ta hibami na awa trankil, Pa mi bolbe haña forsa".
Salmo: 23

Nos ta anuncia fayecimento di:

Glenda O. Tromp

***09-09-1982 - †29-06-2026**

Acto di despedida lo wordo anuncia despues

Mas di 600.000 Libanes ta bolbe cas despues di acuerdo pa stop combate

(AFP) - Mas di 640.000 persona desplasa na Libanon a bolbe cas, segun International Organization for Migration (IOM), mientras confrontacion entre Hezbollah y Israel a baha despues di un acuerdo pa stop e guera den Medio Oriente.

Libanon a cay den un guera regional dia 2 di maart ora cu grupo militante cu sosten di Teheran, Hezbollah, a manda racket na Israel pa venga di e asesinato di Iran su lider supremo den atakenan Israeli-Mericano.

Israel a responde cu atakenan aereo pisa y un invasion di parti sur di Libanon, unda su tropanan te ainda ta ocupa di cierto teritorio.

Autoridadnan Libanes ta bisa cu atakenan Israeli a mata alrededor di 4.300 persona y a desplasa mas cu 1 miyon, particularmente for di parti sur di Libanon y parti di Beirut.

Den un rapport riba diahuebs, IOM a bisa cu "646.107 IDP a cuminsa regresa nan comunidad," mientras alrededor di 500.000 otro persona ta keda desplasa, basa riba data colecta den coordinacion cu autoridadnan local desde 22 di juni.

Un acuerdo firma pa Teheran y Washington luna pasa a establece un acuerdo pa stop combate na Libanon cuminsando dia 21 di juni.

Desde e tempo aki, centenares di miles di persona a regresa na nan cas na parti sur di Libanon y Beirut su parti sur.
Autoridadnan Libanes ta bisa cu nan a traha pa kita campamento di tent informal y rond di Beirut y reduci e cantidad di shelter oficial. Pero e ta keda imposible pa regresa na decenas di pueblo y bario cerca di e frontera sur, varios cual a sufri di destruccion masivo.

Oficialnan Israeli tambe a priminti cu nan forsa lo keda den un "area di seguridad" cu profundidad di 10 kilometer, a pesar di e acuerdo.

Siman pasa Libanon y Israel a conclui un cuadro cu sosten di Merca cu meta di habri caminda pa un fin permanente na e guera. E acuerdo ta haci yamado pa desarma Hezbollah, un retiro gradual di Israel for di Libanon y despliegue di ehercito Libanes aya - cuminsando cu dos area "piloto."

Sinembargo e acuerdo, cual Hezbollah a rechasa, no ta crea un deadline pa e salida di Israel.

Na luga di esaki, e ta haci e salida di Israel dependiente riba desarmamento di Hezbollah prome, un tarea dificil cu expertonan ta bisa cu Libanesnan no por cumpli.

Reaccionando na critica di e acuerdo, particularmente for di Hezbollah, President Libanes Joseph Aoun a insisti

diabierna cu e documento "no ta legitimisa e continuacion di e ocupacion di Israel na Libanon."

El a bisa cu e ausencia di un cuadro di tempo ta pa motibo cu e ta un "formula" na luga di un acuerdo final. "Nos obhetivo comparti ta uno: pa logra garantisa Israel su retiro," el a bisa, segun un declaracion di presidencia.

Amnesty International y 5 otro NGO a adverti diabierna cu e cuadro ta "menasa di traiciona e crimennan di guera di victima na Libanon."

Nan a argumenta cu "parti di e texto ta aparenta di ta dirigi na preveni victima di crimen internacional serio for di busca husticia prome cu forum internacional."

Aoun a responde na e critica aki di artikel 13 di e cuadro pa medio di bisa cu e ta "afirma e suspension di procesonan legal entre e dos estado durante e periodo di negociacion" pero "no ta preveni" cualkier entidad priva di tuma accion legal.

E NGOnan a agrega cu otro partinan di e texto "aparentemente ta acepta sin protesta e desplasamento prolonga y indefini di dies miles di residente di gran parti di Libanon ocupa pa forsanan Israeli."

The Aruba Ports Authority N.V. is publicly tendering:
Rehabilitation and Structural Repair of the "Albert Pier" - Port of Oranjestad.
According to the tender document: CAPEX PROJECT APA-PFAU-3-25

Short Project Description
The project consists of the following activities:

The project involves rehabilitation and structural repair of the Albert Pier at the Port of Oranjestad. Its principal objective is to restore the pier's structural integrity and operational capability, with a specific focus on enabling and supporting catamaran operations through the provision of a safe, reliable, and functional marine facility.
The project shall include, but is not limited to, the following main activities:
- Demolition of the existing deteriorated coping of the quay wall structure.
- Removal and replacement of reinforcing steel.
- Casting of new concrete coping.
- Removal of the existing asphalt top layer on the quay platform.
- Installation of a n ew aphalt top layer.
- Supply and Installation of new galvanized cleats
- Installation of protective vehicle barriers (Arubaantjes").

The tender documents will be available from **July 06, 2026, up to July 09, 2026,** at the main office of the Aruba Ports Authority N.V. or via E-mail against a payment of **Afl. 150.00**.

The request for the tender document must include proof transfer in requesting email. Note that the cut-off time for receipt of request and proof of transfer is **July 09, 2026, at 4:00 pm local time.**

Bank Information:
Beneficiary: Aruba Ports Authority N.V.
CMB: 15267105 | **Aruba Bank:** 128710 | **RBC:** 77000000305549428
Description: TOR project nr. APA – PFAU –13 –25

For additional details of this tender, visit
http://www.arubaports.com/rehabilitation -and -structural -repair-of-the-Albert-pier-at-port-of -Oranjestad
or **scan this QR code.**

ARUBA PORTS AUTHORITY NV
ORANJESTAD + BARCADERA

FIND US ON
BONDIA ARUBA
www.bondia.com
ALSO AVAILABLE ON

ARUBA VANDAAG®

ZATERDAG 4 JULI 2026 www.bondia.com Email: noticia@bon dia.com Tel: 582-7800 Fax: 582-7044

Emoties lopen op in fatale hit-and-runzaak: rechtbank houdt Chania Fernandes-Pedra in voorarrest

Pagina 3

DLVV waarschuwt al decennia voor risico's plantenimport

Pagina 2

Regering zoekt balans tussen natuurbescherming en offroadtoerisme

Pagina 7

ARUBAVANDAAG

Editor
Caribbean Speed Printers N.V.
Aruba Bank N.V. Acc. #332668
Caribbean Mercantile Bank N.V.
Acc. #23951903
RBC Royal Bank Acc. #13307728

Operations Manager
Mariette Engelhart-Boekhoudt

Redactie
noticia@bondia.com
Pilar Flores (Hoofdredacteur)
Angenette Figuereo (closer editor)
Leo Maduro
Dilma Arends
Raisa Montilla
Oriana Geerman

Sales
Sulaika Croes
sulaika.croes@cspnv.com
Mark Gomes
mark.gomes@cspnv.com

Advertenties/ Kunstontwerp
Sandra Loefstop
Lisa Tromp

Digitaal
Juan Luis Pinto

Administratie
accounting@bondia.com
Martha Arteta de Ariza

Distributie
Jenny Kelly

incasso
Evelinda de Cuba - Tromp

Pre Press
Luis Fernando Arenas (Hoofd)
Pablo Libre

Press
Roland Schenker (Hoofd)
Omar Ramirez
Martin Boekhoudt
Francis Dirksz

Samenwerking
Assiociated Press
Ret Karibense
Data Key

Aansluiting
Sociedad Interamerica di Prensa (SIP)

Directie
Adres: Weststraat #22
Tel: 582-7800
Email: noticia@bondia.com
aviso@bondia.com
info@bondia.com
Website: www.bondia.com
Facebook: @bondianoticia
Instagram:bondiaaruba

ARUBA VANDAAG is een krant geschreven en gedrukt op Aruba en is verkrijgbaar op zaterdag. Geen enkele inhoud mag worden gereproduceerd zonder toestemming van de uitgever.

Decennialange argumenten van DLVV aan de regering

Een fytosanitair beleid voorkomt niet alleen ziekten en plagen, maar beschermt en stimuleert ook de lokale landbouw

De import van planten en plantaardige producten naar Aruba is nog altijd niet gereguleerd, ondanks jarenlange pogingen van overheidsinstanties. Daardoor bestaat er geen gestructureerd beleid om te voorkomen dat plagen en ziekten het eiland binnenkomen die zowel ingevoerde sierplanten als de inheemse flora kunnen aantasten.

Landen als de Verenigde Staten en Nederland, als onderdeel van de Europese Unie, hebben dergelijke controles wettelijk verankerd en passen deze toe om hun landbouw en ecosystemen te beschermen tegen invasieve plagen, plantpathogenen en andere schadelijke organismen. Zij reguleren de invoer door ladingen al in het land van oorsprong te inspecteren om vast te stellen dat deze vrij zijn van plagen. Daarnaast eisen zij verklaringen over de herkomst van planten en hanteren zij lijsten met verboden plantensoorten, waardoor importeurs vooraf vergunningen moeten aanvragen voordat de producten worden verscheept.

Al sinds de jaren negentig dringt de Dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij (DLVV) er bij het ministerie van Economische Zaken op aan een fytosanitaire wet in te voeren binnen het kader van de Landsverordening Grondslagen Openbaar Bestuur (LGO). Dat blijkt uit het wetsvoorstel dat DLVV heeft ingediend bij de Directie Wetgeving. Zoals bekend beschikt Aruba nog altijd niet over een fytosanitair systeem voor de controle op de invoer van planten, plantaardige producten en fruit, waarmee de introductie van invasieve soorten, met name plagen, kan worden voorkomen.

In de jaren negentig vroeg Aruba om deelname aan het CITES-verdrag, waarna de controle op dieren wettelijk werd geregeld onder verantwoordelijkheid van de Veterinaire Dienst. Bij hetzelfde besluit kreeg DLVV de administratieve en wetenschappelijke bevoegdheid voor CITES op het gebied van flora. Op basis van de relevante landsverordening was de regering van mening dat de ambtenaren van DLVV over de specifieke deskundigheid beschikten om deze wetenschappelijke taak uit te voeren. In het beleidsplan van 1999 stelde DLVV daarom voor een fytosanitaire dienst op te richten die onder meer moest onderzoeken of de in het kader van CITES verleende vergunningen aan de gestelde voorwaarden voldeden. Voor de export van Arubaanse producten naar bijvoorbeeld Europa moet immers aan fytosanitaire eisen worden voldaan.

Het traject om deze werkzaamheden daadwerkelijk uit te voeren is echter nooit afgerond. Er werd zelfs een verzoek ingediend om het ministerie van Justitie verantwoordelijk te maken voor wetgeving op het gebied van fytosanitaire controle. In 2008 adviseerde het WildAruba-forum de Arubaanse regering bovendien een speciaal team op te richten voor de bestrijding van invasieve soorten.

Hoewel de wet uiteindelijk nooit werd aangenomen, nam DLVV wel deel aan diverse regionale bijeenkomsten over fytosanitaire vraagstukken, onder meer onder auspiciën van Caribbean Agricultural Health and Food Safety en de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Daarbij stonden plagen zoals de Giant African Snail, de Red Palm Mite, fruitvliegen en het Palm Pest Complex centraal. Tijdens deze bijeenkomsten werden regionale laboratoria aangewezen voor de identificatie van plagen en werd onderzocht hoe wetgeving beter op elkaar kon worden afgestemd. Een van de resultaten was technische ondersteuning bij de bestrijding van de Red Palm Weevil en de Mediterranean Fruit Fly. In 2020 stelde DLVV bovendien een overzicht op van de landbouwplagen die op Aruba voorkomen.

Plantbescherming omvat alle landbouwkundige en wettelijke maatregelen die erop zijn gericht gewassen te beschermen tegen ziekten en plagen. Hieronder vallen sanitaire en teeltmaatregelen, het gebruik van resistente rassen, fysieke, chemische en biologische bestrijding of een combinatie van deze methoden.
Over het algemeen is er op Aruba weinig documentatie beschikbaar over de introductie van exotische soorten, de gevolgen daarvan voor de terrestrische biodiversiteit en de effectiviteit van maatregelen om invasieve soorten te beperken.

Met de invoering van een fytosanitair beleid wilde DLVV de landbouwproductie uitbreiden, zodat Aruba minder afhankelijk zou worden van de import van voedsel. Tegelijkertijd moest de kwaliteit van de productie verbeteren en het aanbod van groenten en fruit worden vergroot.

Daarnaast was het de bedoeling het beheer van landbouw- en veeteeltgronden te verbeteren. In 2009 stelde de Directie Infrastructuur en Planning (DIP) vast dat ongeveer 700 percelen, samen goed voor circa acht vierkante kilometer, in erfpacht waren uitgegeven. Destijds werd ongeveer 60 procent daarvan gebruikt voor permanente landbouw of veeteelt, met name in de omgeving van Butucu en het Nationaal Park Arikok. Uit de volkstelling van 2010 bleek echter dat slechts 267 inwoners actief waren in de landbouw.

In de plannen voor de oprichting van een fytosanitaire dienst wees DLVV er in 1999 al op dat steeds meer mensen zich realiseerden dat plantenziekten aanzienlijke kosten kunnen veroorzaken en de levensvatbaarheid van de primaire sector op Aruba kunnen bedreigen. Een van de meest effectieve manieren om de introductie van plagen te beperken en reeds aanwezige schadelijke organismen terug te dringen, is het reguleren van de invoer van plantaardige producten.

DLVV onderzocht destijds of dit mogelijk was via de Landsverordening In- en Uitvoer, maar moest de verantwoordelijke minister uiteindelijk informeren dat deze wet daarvoor onvoldoende juridische grondslag bood.

De Natuurbeschermingsverordening van 1995 onderstreept in de Memorie van Toelichting dat de bescherming van de Arubaanse ecosystemen van groot belang is. Daarin wordt uitgelegd dat een gevarieerde en aantrekkelijke flora en fauna niet alleen ecologisch waardevol zijn, maar ook essentieel voor het toerisme, dat de belangrijkste economische pijler van Aruba vormt.
De aanwezigheid van de Red Palm Weevil werd destijds beschouwd als een plaag met directe gevolgen voor deze economische pijler, omdat het insect palmbomen aantast die een belangrijk onderdeel vormen van het landschappelijke beeld van Aruba, zoals dadelpalmen en andere sierpalmen. Volgens DLVV had een fytosanitair systeem deze introductie kunnen voorkomen. Veel importeurs van containers met planten steunden dergelijke regelgeving echter niet en voerden campagne tegen strengere controles.

Binnen het Caribisch gebied ligt de nadruk juist op regelgeving en toezicht om zowel de voedselveiligheid als de bescherming van het unieke milieu te versterken. Dat sluit ook aan bij de beslissing van DLVV om bij te dragen aan maatregelen tegen bodemerosie.

In het beleidsplan van 1999 stelde DLVV voor regels op te stellen voor schadelijke organismen die via de import van plantaardige producten het eiland kunnen binnenkomen. Invasieve soorten kunnen Aruba echter ook bereiken via de invoer van dierlijke producten. Zo gaan biologen ervan uit dat de boa via de handel in exotische huisdieren op Aruba terecht is gekomen. Hoewel veterinaire wetgeving de invoer van dierziekten reguleert, bestaat er geen controle meer wanneer eigenaren dergelijke dieren in de natuur loslaten. Voor plantenplagen geldt in feite hetzelfde.

Om de controles uit te voeren zoals die in Nederland, de Verenigde Staten of volgens de Caribische fytosanitaire normen worden toegepast, heeft DLVV niet alleen wet- en regelgeving nodig die toezicht mogelijk maakt, maar ook testapparatuur en wettelijke bevoegdheden om op te treden. Daarnaast zal moeten worden geïnvesteerd in voldoende gespecialiseerd personeel en in quarantainefaciliteiten voor geïmporteerde planten. Dat vereist substantiële investeringen van de overheid.

Emoties lopen op in fatale hit-and-runzaak: rechtbank houdt Chania Fernandes-Pedra in voorarrest

De strafzaak rond de fatale hit-and-run waarbij op 4 januari twee voetgangers om het leven kwamen, heeft deze week meerdere nieuwe ontwikkelingen gekend. Nadat de familie van verdachte Chania Fernandes-Pedra zich publiekelijk uitsprak over haar juridische situatie en haar mentale gezondheid, reageerden de nabestaanden van de slachtoffers met een emotionele verklaring. Vrijdag volgde vervolgens een nieuwe pro-formazitting, waarbij de rechtbank het verzoek van Fernandes-Pedra om haar voorlopige hechtenis te schorsen afwees. De verdachte blijft voorlopig vastzitten in afwachting van de inhoudelijke behandeling van haar zaak.

Tijdens de zitting kon de zaak opnieuw niet inhoudelijk worden behandeld, omdat Fernandes-Pedra zonder rechtsbijstand voor de rechter verscheen. De rechtbank stelde vast dat de verdachte momenteel geen advocaat heeft die haar in Aruba rechtsgeldig vertegenwoordigt. De Nederlandse advocaat Yehudi Moszkowicz was wel aanwezig in de rechtszaal, maar mocht niet namens haar optreden, omdat hij niet is ingeschreven als advocaat op Aruba. Ook ontstond enige spanning toen Moszkowicz in toga verscheen, waarna de rechter hem verzocht deze uit te trekken.

Ondanks het uitblijven van een inhoudelijke behandeling maakte het Openbaar Ministerie wel officieel bekend welke aanklachten tegen Fernandes-Pedra zullen worden ingebracht. Zij wordt onder meer verdacht van doodslag, het verlaten van de plaats van een ongeval, rijden onder invloed van alcohol en het besturen van een voertuig zonder geldig rijbewijs. Daarnaast wordt zij verdacht van twee pogingen tot doodslag, dan wel het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, met betrekking tot twee andere personen die het ongeval overleefden. Volgens het OM bestuurde zij de Jeep Compass op hoge snelheid, onder invloed van alcohol en zonder geldig rijbewijs, waarna zij de twee voetgangers dodelijk aanreed en vervolgens doorreed.

De rechtbank maakte tijdens de zitting duidelijk dat het onderzoek nog niet volledig is afgerond. Zo wachten de autoriteiten nog op de resultaten van technisch onderzoek naar de harde schijf van het voertuig, die mogelijk gegevens kan bevatten over de snelheid van de auto, remgedrag en andere relevante informatie.

Daarnaast is ook een psychologisch rapport over de verdachte nog in voorbereiding. Op 20 augustus staat een nieuwe regiezitting gepland om de voortgang van het onderzoek te beoordelen. Indien het dossier dan volledig is, staat de inhoudelijke behandeling voorlopig gepland voor 2 oktober.

Fernandes-Pedra maakte tijdens de zitting gebruik van de gelegenheid om een door haarzelf en Moszkowicz opgestelde brief voor te lezen. Daarin vroeg zij de rechter om haar voorlopige hechtenis te schorsen. Ze verklaarde dat zij geen crimineel is, nooit eerder met justitie in aanraking is geweest en dat het ongeval haar leven volledig heeft veranderd. Volgens haar vormt zij geen gevaar voor de samenleving en zou zij zich aan alle voorwaarden houden die de rechtbank eventueel zou opleggen, waaronder een meldplicht of een rijverbod. Ook gaf zij aan dat haar detentie een zware wissel trekt op haar mentale gezondheid en dat behandeling buiten de gevangenis volgens haar beter mogelijk zou zijn.

Het Openbaar Ministerie verzette zich tegen dat verzoek. Volgens de officier van justitie rechtvaardigen de ernst van de feiten en de omstandigheden van de zaak geen schorsing van de voorlopige hechtenis. Na een korte schorsing besloot de rechtbank het verzoek af te wijzen. De rechter oordeelde dat de ernst van de verdenkingen en de grote maatschappelijke impact van de zaak zwaarder wegen dan de argumenten van de verdachte. Fernandes-Pedra blijft daarom in voorlopige hechtenis in KIA.

De zitting volgde slechts enkele dagen nadat de familie van Fernandes-Pedra tijdens een persconferentie haar zorgen had geuit over haar juridische positie. Volgens de familie is de huidige situatie ontstaan nadat de rechtbank een verzoek had afgewezen om de Nederlandse advocaat Yehudi Moszkowicz samen met de Arubaanse advocate Maritza Boyce aan de verdediging toe te voegen. Boyce zou volgens de familie bereid zijn geweest de zaak op zich te nemen, maar achtte samenwerking met een gespecialiseerde strafrechtadvocaat noodzakelijk vanwege de omvang en complexiteit van het dossier. Nadat de rechtbank dat verzoek had afgewezen, trok Boyce zich terug, waardoor Fernandes-Pedra momenteel zonder advocaat zit.

De familie verklaarde dat zij zich ernstige zorgen maakt over het feit dat een verdachte in een zaak van deze omvang zonder juridische vertegenwoordiging voor de rechter moet verschijnen. Volgens hen heeft iedere verdachte recht op een effectieve verdediging en kan het ontbreken van een advocaat invloed hebben op het verdere verloop van de procedure. Daarom is inmiddels een oproep gedaan aan de Orde van Advocaten Aruba om een ervaren strafrechtadvocaat te vinden die bereid is de verdediging over te nemen.

Naast de juridische aspecten besteedde de familie veel aandacht aan de mentale toestand van Fernandes-Pedra. Volgens hen heeft een behandelend psycholoog vastgesteld dat zij kampt met ernstige traumatische klachten als gevolg van het ongeval en dat behandeling binnen de detentie bemoeilijkt wordt. De familie benadrukte daarbij dat zij de ernst van het ongeval en het verdriet van de nabestaanden niet ontkent, maar vindt dat ook de rechten van de verdachte volledig moeten worden gewaarborgd.

Die verklaring leidde vrijwel onmiddellijk tot een reactie van de nabestaanden van de slachtoffers. Zes maanden na het ongeval besloten Yhoely Willems en Edwin Willems voor het eerst zelf publiekelijk hun verhaal te vertellen. Volgens hen was dat noodzakelijk nadat de familie van de verdachte zich in de media had uitgesproken. Zij wilden naar eigen zeggen ook de kant van de slachtoffers laten horen.

Yhoely Willems, die zelf aanwezig was tijdens het ongeval en samen met haar partner ternauwernood aan de aanrijding ontsnapte, verklaarde dat haar familie sinds de tragedie nooit persoonlijk excuses of medeleven heeft ontvangen van Fernandes-Pedra of haar familie. Ook weersprak zij eerdere berichtgeving waarin werd gesteld dat de familie van de verdachte contact zou hebben gezocht en financiële hulp zou hebben aangeboden. Volgens Willems is daarvan nooit sprake geweest. Zij gaf daarnaast aan dat haar familie er de afgelopen maanden bewust voor had gekozen om niet publiekelijk te reageren, zodat het Openbaar Ministerie ongestoord zijn onderzoek kon uitvoeren.

Een groot deel van haar verklaring ging over de persoonlijke gevolgen van het ongeval. Willems vertelde hoe zij haar ouders direct na de aanrijding levenloos op de weg zag liggen. Inmiddels is zij zeven maanden zwanger van haar eerste kind, een zwangerschap waarvan haar moeder nooit heeft geweten dat zij oma zou worden. Binnenkort zal zij haar eerste kind verwelkomen zonder haar moeder aan haar zijde. “Over twee maanden kan Chania’s moeder haar dochter nog steeds in KIA bezoeken, haar omhelzen en met haar praten. Dat voorrecht zullen mijn kind en ik nooit meer hebben,” zei zij tijdens de persconferentie. Tevens sprak zij de wens uit dat Fernandes-Pedra voorlopig in detentie blijft totdat de strafzaak inhoudelijk is behandeld.

Ook Edwin Willems nam het woord. Hij zei dat hij zich publiekelijk uitsprak om de nagedachtenis van zijn moeder en stiefvader te verdedigen. Volgens hem zou een excuus het verlies niet ongedaan maken, maar had een oprechte verontschuldiging wel iets gezegd over het karakter van degene die verantwoordelijk wordt gehouden voor het ongeval. Hij vertelde verder dat zijn eigen kinderen nog regelmatig vragen naar hun oma en dat ook zij psychologische begeleiding nodig hebben gehad als gevolg van de tragedie. “De echte slachtoffers zijn de overledenen en de families die achterblijven met dit enorme verdriet,” aldus Willems. Hij sprak zijn waardering uit voor het werk van het Openbaar Ministerie en zei vertrouwen te hebben in het lopende onderzoek.

Met de uitspraak van vrijdag lijkt de strafzaak opnieuw een belangrijke stap dichter bij de inhoudelijke behandeling te zijn gekomen, al blijft daarvoor eerst aanvullend onderzoek noodzakelijk. De rechtbank maakte bovendien duidelijk dat het de verantwoordelijkheid van Fernandes-Pedra is om vóór de volgende zitting over rechtsgeldige juridische bijstand te beschikken. Mocht haar verzoek om opnieuw door Moszkowicz te worden bijgestaan wederom worden afgewezen, dan zal zij een advocaat moeten zoeken die bevoegd is om op Aruba als raadsman op te treden.

Voorlopig blijft de zaak daarmee in een tussenfase. Terwijl de verdediging werkt aan een oplossing voor de juridische vertegenwoordiging van de verdachte, wachten de nabestaanden op de inhoudelijke behandeling van een zaak die sinds januari diepe indruk heeft gemaakt op Aruba. De volgende belangrijke stap volgt op 20 augustus, wanneer de rechtbank zal beoordelen of het strafdossier volledig genoeg is om de inhoudelijke behandeling op 2 oktober daadwerkelijk te laten doorgaan.

ARUBAVANDAAG

Zelfbeschikking of zelfbestuur...*Twee verschillende zaken...*

Het debat over het voorstel tot rijkswet voor het financieel toezicht van Aruba gaat verder en is ook onvermijdelijk. Dat maakt de herhaling van argumenten ook onvermijdelijk, want die zijn niet bedoeld om de tegenstander te overtuigen maar meer om de steun te verwerven van degenen die zich nog niet aan je zijde hebben geschaard. Ook worden de argumenten, zoals nu gericht op een internationaal forum dat men voor zich probeert te winnen. Dat is nu het geval met de benadering van Coppal (de Permanente Conferentie van Latijns-Amerikaanse en Caribische politieke partijen) door de sociaaldemocratische oppositiepartij. Dat men deze steun zoekt, bij een organisatie waarvan men lid is, kan als volkomen legitiem worden beschouwd, alhoewel men ook twijfels kan hebben over de effectiviteit ervan.

Om te beginnen zou de Nederlandse/Koninkrijksregering niet veel belangstelling hebben voor een dergelijk signaal vanuit een regionale organisatie en zou wellicht niet eens argumenten gaan leveren om de huidige situatie te rechtvaardigen. En als er al antwoord zou moeten komen dan zou dit zonder twijfel wijzen op het feit dat hier moeilijk gesproken kan worden van het recht op zelfbeschikking, omdat in deze context dit recht niet aan de orde is en niets te maken heeft met 'autonomie', namelijk het recht op zelfbestuur, altijd binnen de wettelijke kaders die het Statuut aangeeft voor zowel het autonome land als het zogeheten 'moederland'.

Het lijkt goed hier aan te geven wat van belang is en wat niet. Het gaat om de interpretatie van de inhoud van het Statuut waarbij opinies kunnen verschillen. Men kan het Statuut zien als een overeenkomst, waarin als alternatief voor complete onafhankelijkheid men gekomen is tot een vorm waarin de eilanden een beperkte vorm van zelfbestuur kregen, onder het toezicht van het koloniale moederland.

Men kan dit in een elegantere vorm beschrijven, maar het blijft in feite gewoon wat het is. Betekent dat we dus tot in de eeuwigheid vast blijven zitten aan die afhankelijkheid? Nee, want ons recht op zelfbeschikking is intact gebleven en maakt onderdeel uit van het Statuut zelf. Artikel 58 van het Statuut zegt dat Aruba via een landsverordening kan aankondigen dat men een einde wenst te maken aan de rechtsorde van het Statuut waaronder men ressorteert. Een dergelijk voorstel moet vergezeld gaan van "een schets van een toekomstige constitutie, houdende tenminste bepalingen inzake de grondrechten, regering, vertegenwoordigend orgaan, wetgeving en bestuur, rechtspraak en wijziging van de constitutie." Ook kan de Staten een dergelijk voorstel slechts goedkeuren bij een meerderheid van twee derden van de stemmen van de zitting hebbende leden. Artikel 59 stelt dat binnen zes maanden na die goedkeuring van de wet een referendum, geregeld bij wet, moet worden gehouden waarin de kiesgerechtigden voor de Staten hun wens ten aanzien van het voorstel kunnen uiten. Een gewone meerderheid van het aantal kiesgerechtigde personen is voldoende voor de geldigheid van het referendum.

Artikel 60 van het Statuut bepaalt dat de nieuwe grondwet goedgekeurd moet worden met minstens een meerderheid van twee derden van de zitting hebbende Statenleden. Vervolgens wordt, zoals aangegeven door de regering van Aruba, bij Koninklijk Besluit de datum vastgesteld van de beëindiging van de aanwezigheid van Aruba binnen het Koninkrijk. Dit betekent dat er niets is veranderd wat het recht op zelfbeschikking betreft. Als bijvoorbeeld in een – nu nog theoretisch – geval de afkeer voor het financieel toezicht zodanige vormen zou aannemen dat er een heuse anti-toezicht beweging zou ontstaan waarin een meerderheid van het volk onafhankelijkheid zou wensen, dan zou de daarvoor aangewezen weg bij wijze van spreken al goed aangelegd en onderhouden zijn.

Wat niet kan, en diverse Nederlandse politici betreuren dit, dat is overigens hun probleem, is dat Aruba buiten het Koninkrijk gezet wordt als men dit niet zelf wenst. Welnu, waarom wordt dit naar voren gebracht, als de goed geïnformeerde lezer zeker zal zeggen dat dit allemaal al bekend is. Daar twijfelen we niet aan maar willen hier uitdrukkelijk stellen dat ons recht op zelfbeschikking in het Statuut zelf is vastgelegd en geen enkel moment betrokken hoeft te worden bij het huidige debat over het – tijdelijke – verlies van financiële autonomie; iets wat 11 jaar geleden al is geregeld in een lokale wet, met dezelfde opdracht tot toezicht voor de Koninkrijksregering. Bovendien is datzelfde tijdelijke toezicht ook goed geregeld in het Statuut en wel onder diverse mogelijkheden. Het toezicht via een consensusrijkswet is de meest elegante vorm. Er zijn andere minder elegante vormen als de Nederlandse/Koninkrijksregering vindt dat interventie in onder meer financiële zaken gewenst is, zonder consensus. Daar is nu absoluut geen sprake van, men zou zelfs kunnen zeggen dat Aruba behoorlijk is gevorderd in het scheppen van een gunstiger financieel beeld. Men moet hierbij wel opmerken dat dit niet ondanks maar juist dankzij het financieel toezicht is bereikt, dat al meer dan een decennium deel uitmaakt van onze realiteit. Het afschilderen van het geval als een ingrijpen dat nu pas op rijksniveau gaat plaatsvinden met de invoering van de rijkswet, gaat regelrecht in tegen de werkelijkheid waarin we al jaren leven. Dat betekent overigens niet dat het toezicht iets normaals is. Aruba moet zo spoedig mogelijk terug naar een situatie waarin wij zelfstandig kunnen besluiten hoe de overheid inkomsten verwerft en uitgeeft. Dat is aan ons om te besluiten, via onze volksvertegenwoordiging.

Dan blijft er voorlopig nog een obstakel over voordat we een rijkswet hebben die in werking is ; dat is de lokale wet die nog door de Staten moet worden goedgekeurd. Die wet niet goedkeuren zal de inwerkingtreding van de rijkswet belemmeren en we blijven dan met de huidige lokale wet zitten, met datzelfde toezicht dat al jaren geldt. Is dat wellicht het doel?

Rapport pleit voor integrale aanpak van jeugdcriminaliteit op Aruba

Jeugdcriminaliteit op Aruba vraagt om een brede en langdurige aanpak waarin preventie, begeleiding en samenwerking centraal staan. Dat is de belangrijkste conclusie van het rapport De Schaduwkant van Aruba, dat in opdracht van het Openbaar Ministerie is opgesteld door onderzoeksbureau Bureau Beke.

Het onderzoek werd uitgevoerd naar aanleiding van de zorgen van het Openbaar Ministerie over een toename van ernstige delicten onder jongeren. Voor het rapport werden officiële gegevens geanalyseerd, wetenschappelijke literatuur bestudeerd en 59 professionals geïnterviewd.

Volgens de onderzoekers kan jeugdcriminaliteit niet uitsluitend worden beschouwd als een probleem voor politie en justitie. Factoren als de thuissituatie, onderwijs, sociale omstandigheden en economische kansen spelen eveneens een belangrijke rol. Daarom pleit het rapport voor een integrale strategie waarin verschillende instanties nauw samenwerken.
Een belangrijk onderdeel van de voorgestelde aanpak is vroegtijdige preventie. Scholen worden gezien als een cruciale plek om risicosignalen tijdig te herkennen. Problemen zoals verwaarlozing, huiselijk geweld, gedragsproblemen of schooluitval kunnen volgens Bureau Beke al op jonge leeftijd worden vastgesteld, waardoor sneller passende hulp kan worden geboden.

Voor jongeren die al in aanraking zijn gekomen met criminaliteit adviseert het rapport een persoonlijke aanpak. Niet alleen straf, maar ook begeleiding, onderwijs, werk, sport en ondersteuning van het gezin moeten bijdragen aan een duurzame terugkeer in de samenleving.

Daarnaast pleit Bureau Beke voor een structurele samenwerking tussen politie, Openbaar Ministerie, Reclassering, onderwijs, zorginstellingen en welzijnsorganisaties. De onderzoekers stellen voor een permanente Taskforce Jeugd & Gezin op te richten om de samenwerking te verbeteren en beleid beter op elkaar af te stemmen.

Verder wordt voorgesteld een Tourism Social Fund op te richten, waarmee een deel van de inkomsten uit het toerisme wordt geïnvesteerd in jeugdprojecten, sport, buurtinitiatieven en sociale ontwikkeling.

Volgens Bureau Beke begint een effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit niet bij een arrestatie, maar thuis, op school en in de samenleving. Investeren in jongeren betekent volgens de onderzoekers investeren in de veiligheid en toekomst van Aruba.

De toekomst van onze jeugd veiligstellen...*Zal nooit gratis zijn...*

De publicatie van het rapport "De Schaduwkant van Aruba" lijkt een belangrijke stap om het thema van jeugdcriminaliteit onder de publieke aandacht te brengen. Het rapport waarvan een samenvatting in onze editie van 30 juni jl. is verschenen, brengt alle facetten bij elkaar die van belang zijn om dit thema in diens volledige omvang te beschouwen. Het rapport tracht ook aan te geven in welke richting actie dient te komen; uitsluitend constateren wat het probleem is zal uiteraard niet helpen. Het merendeel van de conclusies is correct en aanbevelenswaardig, maar het geeft ook aan dat het moeilijke werk nog moet beginnen en naar ons inzicht een innige samenwerking op lange termijn zal vereisen, waarmee in Aruba nog weinig ervaring bestaat.

Een regering overtuigen van de noodzaak dat de geplande investeringen voor een aanzienlijk deel moeten worden besteed aan de algemene preventie lijkt op zich al een grote hindernis. De reden hiervoor is dat onze regeerders te veel blijven steken in een regeermodel waar aandacht voor dit type problemen financieel gezien marginaal moet blijven en geen aanzienlijke bedragen moeten gaan kosten in de overheidsbegroting. De plannen moeten duidelijk in de categorie van 'wel leuk' blijven en niet meer dan dat. Maar dit rapport geeft in ieder geval aan de serieuze lezer de boodschap mee dat de tijd van de 'wel aardige' projecten, die onvoldoende zijn om echt succes te hebben, allang voorbij is.

Er is ook duidelijkheid verschaft. Het rapport wijst op de onontkoombare realiteit dat repressie, het verplichte werk dus van justitie om jeugdcriminaliteit aan te pakken wanneer het al een feit is, op zich geen preventie bewerkstelligt. In het algemeen zal men in elk land beseffen dat het niet de bedoeling is meer gevangenissen te bouwen, maar voorkomen dat jeugdigen daar belanden. Hier moeten dus de echte acties op het gebied van preventie komen. Het mag dus niemand verbazen dat het rapport het onderwijs noemt als sleutelgebied voor welk preventieprogramma ook. Binnen de scholen, van welk type of niveau ook, brengt de jeugd een belangrijk deel van hun tijd door als ze niet thuis zijn. Maar, dit is ook het terrein waarop de meeste grote strategische fouten van de overheid te bespeuren zijn, omdat men het onderwijs steeds blijft bekijken vanuit de specifieke onderwijsrol en niet als centraal punt voor diverse andere aspecten van een bredere en meer integrale opvoeding. Bij de bespreking van het thema van de overheidsinvesteringen in het algemeen, in ons vorig redactioneel commentaar (van 30 juni 2026), is ook verwezen naar de centrale plaats die de school in de gemeenschap inneemt en dat verschillende vormen van - positieve - beïnvloeding van onze jeugd binnen de school moeten plaatsvinden, maar dan een school die in velerlei opzicht is uitgebreid.

Dezelfde argumenten die daarin zijn aangedragen gelden ook wanneer het de vraag betreft hoe de jeugd bezig te houden met gezonde activiteiten, in plaats van hen gevaar te laten lopen door de misdaad binnen de wijk of zelfs binnen hun directe sociale omgeving. We zijn echt niet het enige land dat geconfronteerd wordt met jeugdcriminaliteit en vele daarvan zijn tot de conclusie gekomen dat de 'gevaarlijkste' uren van de dag het tijdvak is tussen het uitgaan van de school en het weer beschikbaar zijn van de ouder(s), die in de meeste gevallen beiden werken, afgezien van het grote aantal eenoudergezinnen wat de zaak nog gecompliceerder maakt. Er zijn – kostbare – manieren om te investeren in faciliteiten elders om daar activiteiten voor jongeren in onder te brengen om te voorkomen dat de jeugd de straat opgaat. In diverse landen is men ook tot de conclusie gekomen dat het uitbreiden van de functie van de school een logische en minder kostbare vorm is om dit te doen. Tegelijkertijd betekent dit ook dat op andere gebieden waar grote bezorgdheid heerst, zoals het thema van geschikte voeding, zaken kunnen worden aangepakt met bijvoorbeeld zowel ontbijt als lunch op school en ook gekoppeld aan de naschoolse activiteiten. Dat is nog niet alles; men zou ook de rol van de school kunnen uitbreiden naar de omgeving toe, als centrum voor sociale en sportactiviteiten; een gemeenschapscentrum dat niet helemaal opgebouwd moet worden omdat een groot deel al aanwezig is. Ook kan worden overwogen meer faciliteiten in en rondom de scholen te concentreren om het gevoel van een gemeenschapscentrum te benadrukken. De grondreden hiervoor is dat onze huidige gemeenschap al niet meer gestructureerd is volgens de lijnen van het overzicht en de waakzaamheid vanuit de familie en de buurt waar iedereen elkaar kent. We zijn een migratieland waar die vroegere sociale cohesie niet meer bestaat en ook niet terugkomt. En als we iets moeten opbouwen dat als een soort bindmiddel voor een nieuw gemeenschap gaat fungeren dan moeten we dit nu doen en niet zitten wachten totdat dit vanzelf gaat gebeuren, wat goed 30 tot 40 jaar kan kosten. We hebben die luxe niet.

Er zijn ook enkele elementen in het rapport die gevoelige maar wel correcte punten aanroeren. Zoals de conclusie die stelt: "Regie ontbreekt: er is behoefte aan een Taskforce Jeugd & Gezin die beleid, uitvoering en data verbindt." In feite zou dat het uiterste minimum zijn om de goede uitvoering van een programma voor de jeugd te krijgen, maar het houdt nog niet het bredere doel in zoals hier beschreven. Het is in ieder geval wel zaak de gedane aanbeveling op te volgen, anders zijn we bang dat eenieder op het eigen terrein hun uiterste best zal blijven doen zonder dat we concrete resultaten zien in de preventie.

Tenslotte de vraag die altijd wordt gesteld: wie betaalt dit en hoe? Een van de aanbevelingen van het rapport luidt: "Toerisme financiert jeugd: het is van belang om geld vrij te maken om voorgaande te realiseren. Dat kan via een 'tourism social fund' waarbij een klein percentage per toerist gereserveerd wordt voor wijk- en jeugdprojecten en de inzet van jongerenwerkers." Met alle respect, maar hier gaat men weer terug naar de typisch verkeerde denkwijze dat "projecten prima zijn, als maar iemand anders het betaalt." Het toerisme heeft dit niet veroorzaakt; het zijn wijzelf die zaken zo ver hebben laten komen.

Persbericht

Evelyn Wever-Croes vraagt tijdens conferentie van Copppal om internationale steun voor bescherming van de autonomie van Aruba

Op woensdag 1 juli 2026 heeft MEP-leider Evelyn Wever-Croes virtueel deelgenomen aan de Plenaire Vergadering van de Conferencia Permanente de Partidos Políticos de América Latina y el Caribe (COPPPAL), die dit jaar plaatsvond in Mexico-Stad. Namens Aruba was Joe Koolman fysiek aanwezig.

Vanwege werkverplichtingen kon Wever-Croes niet afreizen naar Mexico, maar zij richtte zich via een virtuele verbinding tot de aanwezige politieke leiders uit Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.

In haar toespraak vroeg Wever-Croes nadrukkelijk aandacht voor de toenemende druk op de autonomie van Aruba. Zij herinnerde eraan dat de autonomie van Aruba geen gunst van Nederland was, maar het resultaat van een lange politieke strijd, aangevoerd door MEP-oprichter Betico Croes, die destijds kon rekenen op brede internationale steun, waaronder die van COPPPAL.

Volgens Wever-Croes moeten de beginselen van gelijkwaardigheid en zelfbeschikking, zoals vastgelegd in het Handvest van de Verenigde Naties en het Statuut voor het Koninkrijk, ook vandaag leidend blijven in de relatie tussen Aruba en Nederland.

Zij wees erop dat Aruba de afgelopen jaren heeft bewezen zijn overheidsfinanciën op een verantwoorde wijze te

kunnen beheren. Desondanks blijft Nederland, volgens haar, voorwaarden stellen die ertoe kunnen leiden dat de financiële autonomie van Aruba verder wordt ingeperkt.

"Aruba vraagt geen privileges," benadrukte Wever-Croes tijdens haar toespraak. "Aruba eist respect: respect voor onze autonomie, respect voor het internationaal recht en respect voor het vermogen van ons volk om zijn eigen toekomst vorm te geven."

Tijdens haar interventie riep Wever-Croes COPPPAL op om Aruba te blijven steunen en de kwestie van de bescherming van de Arubaanse autonomie ook op internationaal niveau onder de aandacht te brengen, onder meer binnen de Verenigde Naties, de CELAC, PARLATINO en de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).

MEP spreekt haar waardering uit voor de positieve reactie van COPPPAL, dat zich bereid heeft verklaard Aruba in deze internationale discussie te blijven ondersteunen en zich te blijven inzetten voor de beginselen van dekolonisatie en zelfbeschikking.

Tot slot sprak Wever-Croes haar bijzondere dank uit aan Joe Koolman, die Aruba tijdens de conferentie in Mexico vertegenwoordigde en voorzitter is van de Decolonisatiecommissie van COPPPAL. "Zijn inzet en internationale netwerk zijn van grote waarde voor de verdere verdediging van de autonomie van Aruba," aldus Wever-Croes.

ARUBAVANDAAG

Echt investeren...*In onderwijs en sport...*

Internationaal succes in de sport brengt altijd emoties en trots met zich mee; een algemeen positief gevoel dat de meesten van ons meesleept. Dat hebben we recentelijk kunnen meemaken met de successen van de Curaçaose voetbalploeg bij de wereldkampioenschappen en de jeugdhonkbalselectie van Aruba in hun succes in de continentale kampioenschappen. Heel mooi om geregeld dit soort succes te kunnen vieren; het zorgt voor een extra gevoel van saamhorigheid in de samenleving.

Maar sport kan veel meer betekenen. We hebben niet allemaal het talent en het doorzettingsvermogen om in sport uit te blinken en de meesten van ons zullen nooit ons land vertegenwoordigen in een internationaal evenement. Desondanks kan sport een positieve rol betekenen in het leven van velen van ons. Sport kan eigenlijk veel belangrijker zijn in onze samenleving, als we een bredere, integrale visie zouden hebben van sociale- en onderwijsontwikkeling. Een goed moment om de aspecten in ogenschouw te nemen van hoe in verschillende vorm sport kan bijdragen tot een gezondere gemeenschap. Dan pas komen we erachter hoeveel meer op dit terrein zou kunnen worden gedaan. En daar we dezer dagen een stevig debat aan het voeren zijn over 'investeringen' in het algemeen, hier hebben we dan een onderwerp dat zeker in aanmerking komt als overheidsinvestering.

Men kan men onze topatleten beschouwen als de top van een piramide die uit duizenden jongeren en volwassenen kan bestaan en die van sport genieten zonder de pretentie te hebben ooit sport op het hoogste niveau te gaan bedrijven. Sport speelt desondanks een belangrijke rol in het leven van vele burgers en des te meer als we meer aandacht zouden besteden aan het organiseren van sport in al diens facetten. Sport bedrijven op jonge leeftijd draagt bijvoorbeeld bij tot een gezonder lichaam en als dit hand in hand gaat met het aanleren van goede voedingsgewoonten is dit nog effectiever. Om dit op effectieve wijze te bereiken is het niet voldoende om erop te vertrouwen dat onze kinderen en jeugd thuis vanzelf voldoende kennis meekrijgen. Het zou een veel belangrijkere plaats moeten krijgen binnen ons onderwijssysteem dan het nu heeft. Niet alle scholen beschikken over een gymzaal met de geëigende outillage, hetgeen geacht mag worden de noodzakelijke minimumvoorzieningen te zijn en dat men daar ook optimaal gebruik van zal maken.

De goede fysieke ontwikkeling wordt nog belangrijker als tegenwicht voor de combinatie van verkeerde voeding en weinig fysieke beweging die voor grote problemen zorgt in onze gemeenschap. De gegevens over obesitas bij jonge kinderen, zelfs van diabetes type 2 onder kinderen zijn verontrustend. Het ontbreekt echter niet alleen aan beleid op papier, maar vooral aan concrete stappen om alle onderwijsinstellingen naar een standaard minimum van faciliteiten en programma's voor fysieke ontwikkeling te tillen.

En aangezien we fysieke ontwikkeling niet gescheiden kunnen zien van goede voeding, komt alweer de – vervelende – vraag naar boven wat op het gebied van voeding en voedingskennis op de scholen plaatsheeft. Jaren geleden gingen er al stemmen op om een project van naschoolse opvang (Tra'i merdia was een goed begin) te combineren met een uitgebreid programma van sport, kunstzinnige vorming en gedegen voeding, zowel in de ochtend als na de middag. Een belangrijke reden om in een dergelijk project te investeren is dat het in positieve zin verandering kan aanbrengen in het leven van jongeren, ook wat het bestrijden van jeugdcriminaliteit betreft. Daarmee kan die fatale trend in onze gemeenschap omgebogen worden, waar we bekend staan als een van de ergste gevallen van slechte voeding en weinig fysieke beweging, met als gevolg de huidige situatie van alarmerende cijfers over de chronische ziekten met de meeste impact: hart- en vaatziekten en kanker. We gaan het hier niet hebben over de financiële gevolgen van de slechte stand van zaken in onze gemeenschap qua gezondheid; niet omdat het niet waar zou zijn maar omdat we hier positief nadruk willen leggen op wat we zouden kunnen doen om onze jeugd onder betere voorwaarden op te voeden dan nu voorhanden zijn. Bovendien willen we niet de indruk wekken dat hetgeen we vandaag zouden investeren in sport, lichamelijke opvoeding en voeding automatisch vertaald zal worden in minder medische uitgaven. Gedurende jaren zal deze aanzienlijke investering in sport en lichamelijke opvoeding niet direct zichtbare resultaten laten zien.

Dat komt omdat de positieve uitwerking op de gezondheid in het algemeen pas decennia later zichtbaar wordt wanneer de beter opgeleide en ook fysiek sterkere generatie gunstiger cijfers laten zien als het om de genoemde chronische kwalen gaat. Om dit heel duidelijk te stellen: de meeste jongeren, met een slechte of goede achtergrond qua fysieke conditie en voedingsgewoonten, zullen hun jeugd en jaren als jongvolwassenen zonder al te veel problemen doorbrengen. Maar als ze halverwege de veertig in de meer risicovolle leeftijd komen en symptomen beginnen te vertonen van de genoemde chronische aandoeningen, kun je niet naar het verleden terug om herstel te plegen; dat had je al moeten doen...

En nu komen we bij het belangrijkste deel van een dergelijk project. Het vergt niet alleen een algemene mentaliteitsverandering in onze gemeenschap maar in de allereerste plaats diezelfde verandering bij onze gezagsdragers. We hebben het hier over projecten die makkelijk 20 à 30 jaar zouden kunnen lopen, zelfs meer wellicht. Als er geen breed gedragen consensus bestaat over deze noodzaak zullen we zien hoe de politieke rivaal verwoestend uithaalt naar al het werk en de investeringen die vanuit de gemeenschap hierin zijn gestopt. Dit korte-termijn denken om campagnebeloften in te kunnen lossen, binnen de vier jaar dat men aan het roer van het land mag staan, strookt niet met het lange termijnperspectief dat het land nodig heeft om dit soort sociaaleconomische vraagstukken op adequate wijze het hoofd te bieden, vraagstukken die al heel lang bestaan en wellicht nog aanwezig zijn als velen van ons al vertrokken zijn...

Aruba zet grootschalige hulpactie op voor Venezuela na verwoestende aardbevingen

Aruba heeft de afgelopen dagen massaal hulp geboden aan Venezuela na de zware aardbevingen die het noorden van het buurland op 24 juni troffen. Bedrijven, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en inwoners hebben grote hoeveelheden voedsel, drinkwater, medicijnen, hygiëneproducten en andere levensmiddelen ingezameld voor de zwaarst getroffen gebieden.

Terwijl de hulpactie op Aruba steeds verder wordt uitgebreid, blijft de situatie in Venezuela verslechteren. Volgens de meest recente officiële cijfers zijn inmiddels 1.719 mensen om het leven gekomen en raakten meer dan 5.000 personen gewond. Daarnaast zijn duizenden inwoners ontheemd geraakt. De reddingswerkzaamheden worden bemoeilijkt door honderden naschokken die sinds de aardbevingen zijn geregistreerd.

De parkeerplaats van Paseo Herencia in Palm Beach is uitgegroeid tot een belangrijk inzamelpunt. Vrijwilligers sorteren en verpakken daar de ingezamelde goederen. Tijdens een bezoek aan de locatie kreeg premier Mike Eman te horen dat inmiddels meer dan 100 pallets met hulpgoederen zijn verzameld, terwijl de donaties nog altijd binnenstromen.

Ook de Chinese gemeenschap op Aruba levert een belangrijke bijdrage. De Aruba New China Club Cooperative Association wist binnen drie dagen 42 pallets met goederen in te zamelen dankzij de steun van ondernemers en inwoners.

Naast de inzamelingsacties levert Aruba ook medische hulp. Een eerste team van elf Arubaanse vrijwilligers is inmiddels actief in Venezuela. Zij hebben een noodapotheek ingericht, waar tijdens de eerste dag al meer dan honderd patiënten werden behandeld. Daarnaast ondersteunen zij een tijdelijk ziekenhuis, waar honderden slachtoffers medische zorg ontvangen.

De Arubaanse regering werkt samen met verschillende partners om het transport van de hulpgoederen naar Venezuela te organiseren en bereidt tegelijkertijd een tweede medische missie voor. Volgens internationale hulporganisaties blijft de behoefte aan voedsel, schoon drinkwater, medicijnen, medische materialen en tijdelijke opvang de komende tijd zeer groot.

Regering zoekt balans tussen natuurbescherming en offroadtoerisme

De regering van Aruba heeft een nieuwe stap gezet in wat is uitgegroeid tot een van de meest controversiële beleidsdiscussies op het eiland: de toekomst van het offroadtoerisme.

Minister van Justitie Arthur Dowers (AVP) kwam vorige week bijeen met een grote groep touroperators, nadat onlangs verschillende offroadroutes aan de noordkust van Aruba werden afgesloten. De afsluitingen hebben de dagelijkse bedrijfsvoering van ondernemingen die ATV-, UTV- en jeepexcursies aanbieden aanzienlijk verstoord.

De bijeenkomst vormt de meest recente ontwikkeling in een conflict dat inmiddels veel verder reikt dan alleen het toerisme. Wat begon als een discussie over milieuschade, is uitgegroeid tot een breder debat over natuurbescherming, openbare veiligheid, economische belangen en de langetermijntoekomst van gemotoriseerde recreatie op het eiland.

Sector uit zorgen

Volgens een persbericht van de regering organiseerde minister Dowers de bijeenkomst om rechtstreeks van de touroperators te horen met welke problemen zij worden geconfronteerd sinds de afsluiting van verschillende traditionele offroadroutes.

De afgelopen weken stuitten ondernemers op aarden wallen, grote rotsblokken en andere fysieke barrières die op diverse locaties langs de noordkust zijn aangebracht. Hierdoor zijn wegen afgesloten die veel bedrijven jarenlang voor hun excursies hebben gebruikt.
De ondernemers gaven aan dat de afsluitingen voor grote onzekerheid zorgen, hun dagelijkse bedrijfsvoering verstoren en de beleving van toeristen kunnen verminderen.

Ook vertegenwoordigers van de Dienst Openbaar Vervoer (DTP) waren bij de bijeenkomst aanwezig. De bedrijven kregen de gelegenheid hun zorgen kenbaar te maken en suggesties aan te dragen.
De regering omschreef het overleg als constructief en respectvol en stelde dat alle partijen bereidheid hebben uitgesproken om gezamenlijk verder te werken aan praktische oplossingen.

Volgens de officiële verklaring waren de aanwezigen het erover eens dat Aruba een evenwicht moet vinden tussen het beperken van overlast, het handhaven van de openbare orde, het waarborgen van de veiligheid in openbare gebieden en het erkennen van het economische belang van de toeristische excursiesector.
Minister Dowers bedankte de bedrijven voor hun medewerking en benadrukte dat een voortdurende dialoog tussen overheid en bedrijfsleven essentieel is om tot duurzame oplossingen te komen die zowel inwoners als bezoekers ten goede komen.

Afsluitingen na juridische stappen

De bijeenkomst volgt op maanden van toenemende controverse rond gemotoriseerd toerisme aan de noordkust van Aruba.

Eerder dit jaar startte de milieuorganisatie Aruba Birdlife Conservation (ABC) juridische procedures tegen de regering van Aruba en de Aruba Conservation Foundation (ACF). Volgens ABC veroorzaakt het intensieve gebruik van ATV's en UTV's aanzienlijke schade aan kwetsbare natuurgebieden. De organisatie stelt dat de voertuigen bijdragen aan erosie, de vernietiging van beschermde vegetatie, verstoring van wilde dieren en aantasting van kwetsbare ecosystemen in delen van de noordkust, waaronder de gebieden rond de Californiaduinen, Saliña Druif, Tera Cora en Tres Trapi.

Volgens ABC hebben overheidsinstanties jarenlang nagelaten de bestaande milieubescherming adequaat te handhaven, ondanks de gedocumenteerde schade.

Als onderdeel van de reactie van de overheid werd de toegang tot verschillende offroadroutes beperkt door op strategische locaties barrières te plaatsen, waardoor voertuigen de kwetsbare natuurgebieden niet langer kunnen bereiken.

Deze afsluitingen hadden direct gevolgen voor meerdere touroperators, waarvan de traditionele excursieroutes door deze gebieden liepen.

Een debat dat verder gaat dan toerisme

De kwestie heeft uiteenlopende reacties losgemaakt.
Milieuorganisaties stellen dat Aruba niet langer natuurtoerisme kan promoten terwijl kwetsbare leefgebieden steeds verder worden aangetast door recreatief gemotoriseerd verkeer.
Zij wijzen op de groei van het aantal bezoekers, het intensieve gebruik van dezelfde routes en de uitbreiding van toeristische activiteiten als factoren die de druk op ecosystemen vergroten, die zich in het droge klimaat van Aruba slechts langzaam kunnen herstellen.

Touroperators benadrukken daarentegen dat hun sector direct en indirect honderden arbeidsplaatsen ondersteunt en een belangrijke bijdrage levert aan de toeristische economie van Aruba.
Veel ondernemers voeren aan dat zij fors hebben geïnvesteerd in hun bedrijven en dat het plotseling afsluiten van routes hun bestaanszekerheid bedreigt zonder dat daarvoor direct alternatieven worden geboden.
Verschillende bedrijven benadrukken bovendien dat verantwoord opererende ondernemers niet mogen worden gestraft voor het gedrag van partijen die zich niet aan de bestaande regels houden.

Hierdoor is het debat uitgegroeid tot een zoektocht naar oplossingen die de natuurlijke rijkdom van Aruba beschermen zonder onnodige schade toe te brengen aan een belangrijke toeristische sector.

Sector stelt zelfregulering voor

De huidige discussie bouwt voort op eerdere initiatieven vanuit de sector zelf.
Eerder dit jaar kondigde de Rainbow Warriors Core Foundation aan te werken aan een vrijwillige overeenkomst en gedragscode om de duurzaamheid binnen de ATV-, UTV-, e-bike- en scootersector te verbeteren.

Het voorstel is bedoeld om gezamenlijke operationele normen vast te stellen voor deelnemende bedrijven, waaronder milieubeschermende maatregelen, veiligheidsvoorschriften en verantwoord gebruik van openbare gebieden.

Voorstanders stellen dat strengere zelfregulering kan aantonen dat de sector zelf in staat is de milieubelasting te beperken en tegelijkertijd verantwoord te blijven opereren.

Of dergelijke initiatieven onderdeel zullen worden van een bredere overheidsstrategie is nog niet duidelijk, maar zij laten wel zien dat delen van de sector erkennen dat veranderingen noodzakelijk zijn.

Ook zorgen over veiligheid

Milieuzorgen vormen niet het enige onderwerp binnen het debat.
De afgelopen maanden is ook de discussie over de openbare veiligheid opnieuw opgelaaid na verschillende gemelde ongevallen waarbij offroadvoertuigen betrokken waren.

Critici vragen zich af of de huidige regelgeving voor ATV's en UTV's nog wel toereikend is, gezien de sterke groei van de sector en het toenemende aantal voertuigen in populaire toeristische gebieden.
Sommigen trekken daarbij de vergelijking met elektrische scooters en vragen zich af waarom voor bepaalde vervoersmiddelen strengere regels gelden, terwijl grote offroadvoertuigen nog altijd actief zijn in ecologisch kwetsbare gebieden.

Hoewel beide onderwerpen onder verschillende wettelijke kaders vallen, maken zij inmiddels deel uit van een bredere maatschappelijke discussie over de manier waarop Aruba recreatief vervoer moet reguleren.

Nationaal Biodiversiteitsplan wijst op langetermijnverandering

De recente afsluitingen van routes zouden slechts een eerste stap kunnen zijn in een veel bredere beleidswijziging.

De regering heeft onlangs het Nationaal Biodiversiteitsstrategie- en Actieplan 2024-2030 goedgekeurd. Daarin worden verschillende maatregelen voorgesteld om de druk op de meest kwetsbare ecosystemen van Aruba te verminderen.

Een van de voorstellen is de geleidelijke uitfasering van ATV's en UTV's als onderdeel van bredere inspanningen om de biodiversiteit en natuurgebieden beter te beschermen.

De strategie erkent dat gemotoriseerde recreatie een van de menselijke activiteiten is die kwetsbare leefgebieden onder druk zet en stelt alternatieve vormen van recreatie voor die minder impact hebben op beschermde gebieden.

Hoewel het document zich richt op doelstellingen voor de lange termijn en geen onmiddellijke verboden bevat, maakt het duidelijk dat het overheidsbeleid zich steeds meer richt op een sterkere bescherming van het milieu.
De mogelijkheid dat ATV's en UTV's op termijn geheel verdwijnen, zorgt voor grote onrust binnen de toeristische sector, waar veel bedrijven hun bedrijfsmodel de afgelopen twintig jaar juist rond offroadexcursies hebben opgebouwd.

Milieuorganisaties benadrukken daarentegen dat langetermijnplanning noodzakelijk is om de natuurgebieden te behouden die juist zoveel bezoekers naar Aruba trekken.

Op zoek naar een gemeenschappelijke oplossing

De bijeenkomst van minister Dowers laat zien dat de regering zowel de milieubezwaren achter de recente maatregelen als het economische belang van de getroffen bedrijven erkent.
In plaats van direct nieuwe maatregelen aan te kondigen, lijkt het overleg vooral bedoeld om een structurele dialoog op gang te brengen terwijl de overheid verschillende oplossingsrichtingen onderzoekt.

Daarbij wordt gedacht aan het aanwijzen van alternatieve routes, strengere handhaving tegen onverantwoord opererende bedrijven, hogere veiligheidsnormen of nieuwe beheersstrategieën die een beter evenwicht creëren tussen toerisme en natuurbescherming.

Of dergelijke compromissen uiteindelijk voor alle partijen aanvaardbaar zullen zijn, is nog onzeker.
Milieuorganisaties blijven aandringen op strengere bescherming van kwetsbare natuurgebieden, terwijl veel ondernemers hopen dat de regering eerst werkbare alternatieven zal aanbieden voordat verdere beperkingen worden ingevoerd.

Met de lopende juridische procedures en het Nationaal Biodiversiteitsplan dat duidelijk richting geeft aan ingrijpende veranderingen op de langere termijn, blijft de toekomst van de offroadsector op Aruba onzeker.
Voorlopig vormt de bijeenkomst tussen minister Dowers en de touroperators vooral een erkenning dat een duurzame oplossing alleen mogelijk is door een voortdurende dialoog tussen de overheid, natuurbeschermingsorganisaties en een sector die inmiddels een belangrijk onderdeel is geworden van het toeristisch product van Aruba. Uiteindelijk zal het vinden van dat evenwicht bepalen hoe bezoekers de ruige noordkust van Aruba blijven beleven én hoe het eiland zijn unieke natuur beschermt terwijl het zijn belangrijkste economische sector in stand houdt.

ARUBAVANDAAG

James Finies: VN-conceptresolutie over Bonaire officieel geregistreerd

James Finies heeft bekendgemaakt dat de zogenoemde Bonaire Draft Resolution officieel is geregistreerd voor behandeling tijdens de 80e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Volgens Finies vormt dit een historische stap in de internationale discussie over de staatkundige positie van Bonaire.

De conceptresolutie, die wordt gesteund door twee CARICOM-landen en op 10 juni 2026 werd ingediend, vraagt de Verenigde Naties om Bonaire te erkennen als een niet-zelfbesturend gebied in de zin van het VN-Handvest. Daarnaast wordt gesteld dat het Koninkrijk der Nederlanden als administrerende mogendheid op grond van artikel 73 van het VN-Handvest verplicht is informatie over Bonaire aan de Verenigde Naties te verstrekken. Ook wordt het Speciaal Comité voor Dekolonisatie verzocht de kwestie-Bonaire tijdens een volgende zitting te behandelen.

Volgens Finies is dit de belangrijkste constitutionele ontwikkeling sinds Bonaire in 1955 van de VN-lijst van niet-zelfbesturende gebieden werd verwijderd. Hij stelt dat Nederland bij een eventuele herinschrijving periodiek verantwoording zou moeten afleggen over de sociale, economische, culturele, politieke en educatieve ontwikkeling van Bonaire.

Finies wijst erop dat hij zich sinds 2003 inzet voor zelfbeschikking van Bonaire. Na het referendum van 2015, waarvan de uitkomst volgens hem niet werd gerespecteerd, begon hij een internationale lobbycampagne in het Caribisch gebied, Europa en bij de Verenigde Naties om Bonaire opnieuw onder VN-bescherming te laten plaatsen.

Volgens Finies bevindt Bonaire zich sinds de ontmanteling van de Nederlandse Antillen in 2010 in een kwetsbare positie. Hij stelt dat de oorspronkelijke Bonairiaanse bevolking demografisch steeds verder in de minderheid raakt en waarschuwt dat

zonder internationale aandacht de culturele en demografische positie van de Bonairianen verder onder druk komt te staan.

Ongeveer 280 Curaçaoënaars getroffen door Nederlandse toeslagenaffaire krijgen ondersteuning

(CuraçaoChronicle) – Ongeveer 280 slachtoffers van de Nederlandse toeslagenaffaire wonen op Curaçao. Daarmee is het eiland, na België, de grootste woonplaats buiten Nederland van ouders die door de affaire zijn getroffen.

Dat blijkt uit een nieuwe voortgangsrapportage van staatssecretaris Sandra Palmen-Schlangen aan de Tweede Kamer over de hersteloperatie voor gedupeerden die in het buitenland wonen.

Volgens het rapport ondersteunt het Ondersteuningsteam Buitenland momenteel ongeveer 1.700 gedupeerde ouders in 45 landen. Van hen woont 16,5 procent op Curaçao, waarmee het eiland een belangrijke plaats inneemt binnen de internationale hersteloperatie.

De toeslagenaffaire betrof duizenden ouders die door de Nederlandse Belastingdienst ten onrechte werden beschuldigd van fraude met de kinderopvangtoeslag. Velen moesten grote bedragen terugbetalen, wat leidde tot ernstige financiële problemen, gezinsproblemen en in sommige gevallen zelfs tot uithuisplaatsing van kinderen. De affaire leidde uiteindelijk tot de val van het Nederlandse kabinet in 2021.

In tegenstelling tot gedupeerden die in Nederland wonen, hebben ouders die in het buitenland verblijven geen toegang tot het volledige pakket aan ondersteuning dat via Nederlandse gemeenten wordt aangeboden.
Het ministerie van Financiën legt uit dat het Ondersteuningsteam Buitenland geen reguliere overheidsdiensten of langdurige begeleiding kan bieden, omdat het moet opereren binnen de wet- en regelgeving van het land waar de gedupeerde woont.
In plaats daarvan helpt het team ouders bij het vinden van passende lokale hulpverlening. Wanneer dergelijke ondersteuning onvoldoende beschikbaar is, kunnen redelijke kosten onder bepaalde voorwaarden worden vergoed.
Ouders die besluiten terug te keren naar Nederland kunnen bovendien ondersteuning krijgen bij reis- en verhuiskosten, al blijven zij zelf verantwoordelijk voor het vinden van passende huisvesting.
De Nederlandse overheid werkt momenteel aan een afzonderlijk beleidskader voor gedupeerden die buiten Nederland wonen. Dat moet meer duidelijkheid geven over de beschikbare vormen van ondersteuning en de voorwaarden waaronder die kan worden verstrekt.

In het rapport wordt tevens gewaarschuwd dat financiële compensatie in het woonland fiscale of sociale gevolgen kan hebben. Volgens de Nederlandse overheid kunnen afspraken zoals die in Nederland gelden – waarbij de schadevergoeding buiten de vermogensheffing blijft – niet automatisch in andere landen worden toegepast.

Naast Curaçao wonen de grootste groepen gedupeerde ouders buiten Nederland in België, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Turkije.

De nieuwste cijfers onderstrepen dat de toeslagenaffaire, een van de grootste overheidsschandalen in de recente Nederlandse geschiedenis, ook jaren later nog internationale gevolgen heeft. Honderden inwoners van Curaçao zijn nog altijd afhankelijk van het Nederlandse herstelprogramma.

Politur sluit 2025 af met sterkste financiële resultaat sinds oprichting

(CuraçaoChronicle) – De Stichting Materieel & Operationeel Beheer Politur heeft 2025 afgesloten met de sterkste financiële resultaten sinds haar oprichting. Dat blijkt uit de gecontroleerde jaarrekening van de toeristenpolitie, die laat zien dat de organisatie na een periode van bestuurlijke onrust haar financiën aanzienlijk heeft versterkt.

Politur behaalde in 2025 een totale omzet van 2,45 miljoen Caribische gulden (XCG), bijna een verdubbeling ten opzichte van 2024. Het grootste deel van de inkomsten kwam uit het Criminaliteitsfonds (XCG 1,54 miljoen), gevolgd door een bijdrage van de Curaçao Tourist Board (CTB) van bijna XCG 900.000.

Na aftrek van alle kosten sloot de organisatie het jaar af met een positief resultaat van XCG 871.171. Daardoor steeg het eigen vermogen van ruim XCG 29.000 eind 2024 naar XCG 887.393 een jaar later.

Een belangrijk deel van de beschikbare middelen werd geïnvesteerd in de uitbreiding van de organisatie. In totaal werd meer dan XCG 715.000 uitgegeven aan nieuwe voertuigen, operationele uitrusting, computers, software, kantoormeubilair en andere bedrijfsmiddelen. Alleen al voor de vernieuwing en uitbreiding van het wagenpark werd ongeveer XCG 472.000 uitgetrokken.

Ook de personeelskosten namen toe door de uitbreiding van de activiteiten. Met ruim XCG 705.000 vormden deze de grootste uitgavenpost van de organisatie.

Uit een onafhankelijke operationele audit blijkt daarnaast dat Politur in 2025 nieuwe financiële controlemechanismen heeft ingevoerd, waaronder digitale boekhoudprocessen, strengere goedkeuringsprocedures voor facturen en maandelijkse controles van de salarisadministratie. Volgens de onderzoekers voldeed ongeveer 95 procent van de gecontroleerde financiële transacties aan de geldende boekhoudkundige normen.
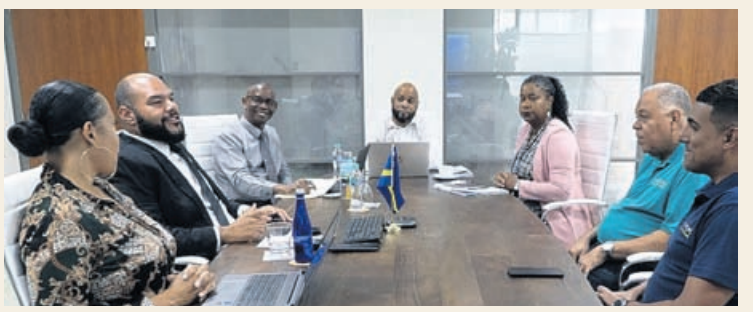
De auditors merken wel op dat de hervormingen nog niet volledig zijn afgerond. Zo ontbreekt nog een formele samenwerkingsovereenkomst met de Curaçao Tourist Board en zijn verdere verbeteringen in de bestuurlijke organisatie noodzakelijk. Desondanks laten de cijfers zien dat Politur in financieel opzicht een opmerkelijk herstel heeft doorgemaakt.